

MATICA

Sretan Uskrs!

Bela Čikoš Sesija Začetnik hrvatskog modernizma i simbolizma

U Zagrebu održan sastanak
Središnjeg odbora HSK-a

Posjet Hrvatima u Kostariki

Razgovor: Carmen Vrljičak
iz Buenos Airesa

ISSN 1330-2140

9 771330 214009

MATIČA

Mjesečna revija
HRVATSKE MATICE ISELJENIKA /
Monthly magazine of the
Croatian Heritage Foundation

Godište / Volume LXII
Broj / No. 3/2012

Nakladnik / Publisher
Hrvatska matica iseljenika /
Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / For Publisher
Katarina Fuček

Glavni urednik / Chief Editor
Hrvoje Salopek

Uredništvo / Editorial Staff
Željka Lešić, Vesna Kukavica

Tajnica / Secretary
Snježana Radoš

Dizajn i priprema / Layout & Design
Krunoslav Vilček

Tisak / Print:
Stega tisak, Zagreb

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
www.matis.hr

Naslovnica:
Bela Čikoš Sesija:
"Pokrštenje Hrvata"

www.matis.hr

Posjetite stranice web portala Hrvatske matice iseljenika!

Web stranice
HMI čitaju se
diljem
svijeta,
dostupne su na
tri jezika
(hrvatski,
engleski,
španjolski)
i bilježe
stalan porast
posjećenosti.

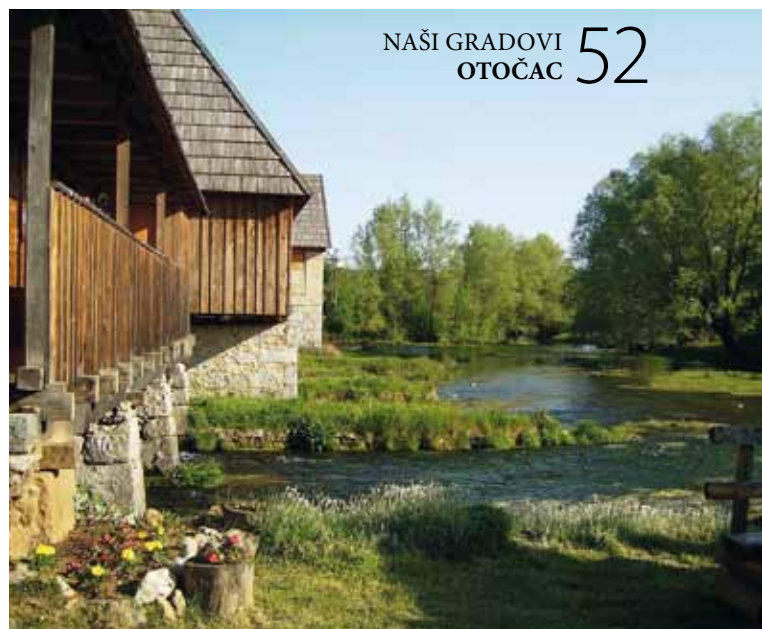
Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim
iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim
Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:
■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora
tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522
mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matris.hr

- 4 Sastanak Središnjeg odbora HSK-a
- 6 Knjiga 'Povijest američkih Hrvata'
- 7 Dodijeljene nagrade Zlatne kuna
- 8 Premijer Milanović posjetio BiH
- 12 'Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću'
- 15 Srijedom u Matici: Supružnici Butković
- 16 Razgovor s Đurđom Adlešić
- 18 Dani pučkog teatra u Hercegovcu
- 19 Posjet Hrvatima u Kostariki
- 23 Chicago: 'Dani kardinala Stepinca'
- 24 Razgovor: Fra Ivica Jurišić iz Rotterdama
- 26 Obljetnica Australsko-hrvatskog društva iz Melbournea
- 28 Folklorni festival u Švicarskoj
- 30 Susret NAJSELA u Mađarskoj
- 33 Zagreb: Izložba Bele Čikoša Sesije
- 37 Carmen Vrljičak iz Buenos Airesa
- 41 Roman Marijane Dokoza
- 42 'Crvena i bijela Moslavina'
- 44 In memoriam: Anica Bauer Berger

NAŠI GRADOVI
OTOČAC 52

- 45 Zrakoplovac Ivan Bjelovučić
- 50 Lastvino skriveno blago
- 54 Arhitekt Dragan Petrika
- 56 Matičin vremeplov
- 57 Kanada: Koncert Hrvatskih korijena

KOLUMNE

11
Globalna Hrvatska
(Vesna Kukavica)

48
Povijesne obljetnice
(Željko Holjevac)

52
Naši gradovi
(Zvonko Ranogajec)

60
Govorimo hrvatski
(Sanja Vulić)

58
Legende o
rodijaku
Čipi
(Petar Miloš)

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države / other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države / other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
Acc. No. 702000-VAL-9100000-132344-273
IBAN HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Račkog 6
ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
Acc. No. 2390001-1100021305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju MATICU jer MATICA je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Mijo Marić novi predsjednik HSK

Dr. Ćorić istaknuo je i kako je tijekom sastanka Središnjeg odbora HSK ponovno upozoreno na problem dopisnoga glasovanja koje je uređeno u mnogim zemljama, kao i na problem nedovoljne umreženosti

Napisala: **Ivana Rora**

Središnji odbor Hrvatskoga svjetskog kongresa (HSK), međunarodne neprofitne, nevladine i nestranačke organizacije, svoj godišnji sastanak 1. i 2. ožujka održao je u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. Ova krovna organizacija vrlo uspješno djeluje među 4,5 milijuna Hrvata i ljudi hrvatskoga podrijetla na svim kontinentima. HSK ima internet-sku stranicu na adresi: www.crowc.org.

Na svečanom otvorenju ovoga važnog događaja za Hrvate izvan domovine, prvoga ožujka, uz vodstvo Kongresa, nazočili su uz ravnateljicu HMI-ja Katarinu Fuček i Petar Barišić iz Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija te fra Josip Bebić, ravnatelj Ureda za hrvatsku inozemnu pastvu.

TRIDESET NACIONALNIH KONGRESA

- HSK je osnovan 1993. u Zagrebu i kao krovna hrvatska iseljenička udruga ujedinjuje 30 nacionalnih kongresa iz 30 država svijeta u kojima hrvatski iseljenici žive u znatno većem broju. Kao neprofit-

Tiskovna konferencija HSK

na, nevladina i nestranačka organizacija okuplja i povezuje hrvatske iseljeničke udruge i ustanove izvan domovine, u cilju stvaranja uvjeta za njihovo što uspješnije djelovanje za nedvojbene interese kako domovine, tako i izvandomovinstva. Na svjetskoj i nacionalnim razinama HSK djeluje uz pomoć svojih radnih odbora (RO za gospodarstvo i ulaganje, za autohtone hrvatske manjine, za kulturu, prosvjetu i šport, za promidžbu, medije, lobby, za mladež, za povratak u domovinu, za čuvanje hrvatske baštine). Kao krovna hrvatska iseljenička udruga HSK je član ECOSOC - Vijeća Ujedinjenih naroda s konzultativnim statusom – istaknuo je tom prigodom Josip Sovulj.

Važnost rada Kongresa, kao i njegovu dobru suradnju s HMI-jem od samog osnutka, u pozdravnoj riječi istaknula je ravnateljica HMI-ja Katarina Fuček te posebnu pozornost skrenula na 60 godina postojanja i rada HMI-ja kao temelj-

Prigodom održavanja sjednice Središnjeg odbora HSK-a u Zagrebu od 1. do 3. ožujka, uz novog predsjednika Miju Marića, izabran je i novi glavni tajnik Stjepan Asić. Izvršni odbor čine tajnik Danijel Lučić i rizničarka Diana Vukušić. Izabrani su i koordinator HSI Franjo Pavić i Josip Ante Sovulj za političkog tajnika za veze s domovinom.

Dopredsjednici su Jure Gađe za Južnu Ameriku, Antonio Sammartino za Europu, Ivan Curman za Kanadu i SAD a Stjepan Asić za Australiju i Novi Zeland. Glasnogovornik HSK je Šimun Šito Ćorić a Željka Lešić ravnateljica domovinskog sjedišta. Članovi Izvršnog odbora su Ivan Curman internet/promidžba, Siniša Kusić je zadužen za odnose s EU, Vladimir Šoljić za domovinski ured BiH, Petar Kuntiće za hrvatske manjine a Željko Batarilo imenovan je za IT komunikacije.

(Izvršni odbor HSK)

Mijo Marić i Josip Ante Sovulj

ne poveznice Hrvata izvan domovine. – HMI svojim projektima na poseban i vrijedan način povezuje Hrvate izvan domovine te novim i modernijim pristupima djeluje na očuvanje temeljnih vrijednosti svakoga naroda kao što su očuvanje jezika i bogate hrvatske baštine – zaključila je Fuček.

Nakon svečanog otvorenja Središnji odbor HSK nastavio je radni dio sastanka koji je ovoga puta zahtijevao donošenje novih odluka i smjernica u radu HSK.

TISKOVNA KONFERENCIJA

HSK je na tiskovnoj konferenciji, 2. ožujka, mnogobrojne nazočne hrvatske medije izvijestio o zaključcima radnog dijela sastanka Središnjeg odbora.

Tom prigodom dr. Ivan Čizmić i dr. Šimun Šito Ćorić predstavili su izdanje "Povijest američkih Hrvata". Riječ je o knjizi koju je napisao Juraj Škrivanić (Dubrovnik, 1861. – Seattle, 1922.), a predstavlja prvu cjelovitu povijest američkih Hrvata od otkrića Amerike do 1915. godine.

Na konferenciji je predstavljen i novi predsjednik HSK Mijo Marić iz Njemačke (Berlin), koji će na tome mjestu zamijeniti Josipa Antu Sovulja koji se vratio

Dobitnici Proznanja HSK s čelnicima Kongresa

u domovinu te će i dalje ostati član Izvršnog odbora i obavljati dužnost političkog tajnika za veze s domovinom. Za potpredsjednika za Europu imenovan je Antonio Sammartino iz Italije (Mundimmar, Molise), dok će Hrvatske svjetske igre koje će se održati 2014. godine voditi Franjo Pavić iz Njemačke (Offenbach). Dr. Ćorić istaknuo je i kako je tijekom sastanka Središnjeg odbora HSK ponovno upozoreno na problem dopisnoga glasanja koje je uređeno u mnogim zemljama, kao i na problem nedovoljne umreženosti. Mediji su izviješteni i o dobrom prihvaćanju Zakona o odnosima RH s Hrvatima izvan Republike Hrvatske ako se bude pravodobno primjenjivao.

- Zakon je dobar, no sve ovisi o onima koji će ga i na koji način primjenjivati.

Kao jedan od zaključaka istaknuo bih i početak priprema za organizaciju Hrvatskih svjetskih igara 2014., bolje korištenje mreže HSK, razvijanje suradnje HSK s Hrvatskim narodnim saborom BiH, razvijanje projekata prema EU te velike probleme u glasanju Hrvata izvan domovine, jer to je zaista veliki problem i dosadašnji način glasanja nije dobar – istaknuo je glasnogovornik HSK.

DODJELA PRIZNANJA

Ovom prigodom dodijeljena su priznanja osobama koje su tijekom protekle godine dale poseban doprinos u povezivanju domovine i hrvatskog izvan domovinstva. Tako su priznanja dobili ravnatelj HMI-ja Katarina Fuček, Petar Barišić i Ivan Bagarić, dosadašnji ravnatelj Hrvatskih svjetskih igara Jure Strika te povjesničar dr. Ivan Čizmić.

Na konferenciji za novinare istaknuto je kako je završen višegodišnji projekt, snimanje filma-mjuzikla "Jedna žena" o fenomenu Međugorja. U projektu čiji je autor teksta i glazbe Šimun Šito Ćorić sudjelovalo je petsto osoba te na tisuće statista, a posebno zapaženo mjesto ima desetak hrvatskih pjevača i glumaca. Film-mjuzikl nedavno je objavljen u švicarsko-hrvatskoj produkciji, a prošlog tjedna u Švicarskoj je održana premijera.

Također su podijeljene svečane povelje i tradicionalni švicarski dukat najzaslužnijima, i to najboljim interpretatorima Danijeli Martinović i Zlatanu Stipišiću Gibonniju, zatim najboljoj vokalnoj skupini Ansamblu hrvatskih narodnih pjesama i plesova LADO, glumicama Sanji Marin i Mariji Sekelez, kao i Dadi Topiću i Goranu Miliću te autoru aranžmana 18 pjesama Ivici Muratu. ■

ENG The Central Committee of the Croatian World Congress, an international non-profit and non-partisan association, held its annual meeting at the Croatian Heritage Foundation on March 1 and 2.

Predstavnici HSK kod predsjednika Josipovića

Predsjednik Ivo Josipović primio je 1. ožujka predstavnike HSK. Tijekom susreta predstavili su svoj rad i program koji je usmjeren na okupljanje i povezivanje hrvatskih iseljeničkih udruga i ustanova izvan domovine. Također, tijekom susreta izvijestili su predsjednika Josipovića o suradnji HSK s Vladom RH i drugim državnim ustanovama. Predsjednik Josipović podržao je aktivnosti i nastojanja HSK u jačanju suradnje Hrvatske i hrvatskog iseljeničtva, te je naglasio važnost uloge hrvatske dijaspe u očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata izvan domovine.

Autentičan izvor za proučavanje povijesti američkih Hrvata

Bogatu Škrivanićevu zbirku – rukopise, različite dokumente, fotografije i dr. – otkupilo je 1968. od Škrivanićeve obitelji Sveučilište Washington i od tada se čuva u knjižnici kao "Škrivanić Collection"

Napisa: Josip Ante Sovulj

Juraj Škrivanić istaknuto je ime među američkim Hrvatima s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Rodio se u Dubrovniku 1861., a umro je u Seattleu, država Washington, 1922. godine. Nakon nestalnog i poprilično burnog života skrasio se u Sjedinjenim Američkim Državama 1886. i odmah se uključio u javni život pokrenuvši 1891. list "Napredak", prve hrvatske novine na istoku SAD-a. Od 1896. do 1904. bile su službeno glasilo (Narodne) Hrvatske zajednice. Službena glasila Zajednice, "Zajedničar" i "Napredak", Škrivanić je uređivao ukupno dvanaest godina. Tom svojom djelatnošću stekao je velike zasluge, posebno u buđenju narodne svijesti u američkih Hrvata koji su se dotad izjašnjavali često kao Slaveni, Iliri, Dalmatinci, i – što je bilo najgo-

re – kao Mađari i Austrijanci. Buđenjem nacionalne samosvijesti aktivirala se težnja i potreba za udruživanjem na različitim osnovama, dakako i na političkim, što je postupno dovelo do prosperiteta doseljenih Hrvata i njihova uspješnijeg uključivanja u život u novoj postojbini, ne gubeći pri tome osjećaj pripadnosti domovini Hrvatskoj iz koje su se morali iseliti. Škrivanić se istaknuo i kao spretan i ugledan poslovan čovjek, vlasnik putničke agencije i banke. Uspješna karijera završila je, međutim, potpunim slomom u godinama depresije koja je zahvatila Ameriku 1907. godine pa je Škrivanić napustio Allegheny (Pittsburgh) i odselio se u Seattle, gdje je i umro.

Bogatu Škrivanićevu zbirku – rukopise, različite dokumente, fotografije i dr. – otkupilo je 1968. od Škrivanićeve obitelji Sveučilište Washington i od tada se čuva u knjižnici Sveučilišta Washington, Seattle, kao "Škrivanić Collection", a dio te zbirke je "Povijest američkih Hrvata". To je prva cjelovita povijest američkih Hrvata, od otkrića Amerike do Prvoga svjetskog rata, točnije do 1915. godine, a koja je ostala u rukopisu (615 listova)

i koja je tek nedavno otkrivena. Ne znamo zbog čega je autor svoj rukopis zaključio s 1915. godinom.

"Povijest" je počeo pripremati već 1891. kad je pokrenuo hrvatske novine u Americi (Napredak, 1891. - 1908.), a pisao ju je od 1909. do 1916. godine. Knjigu je razdjelio u četiri dijela: u prvom dijelu govori se o otkriću i osvajanju Amerike, naseljavanju Slavena i o najstarijim hrvatskim naseobinama do 1891. s naglaskom na štetnom utjecaju "austrijanizma" na hrvatski identitet. U drugom dijelu prikazuje hrvatski pokret u SAD-u te ustroj i razvitak (Narodne) Hrvatske zajednice od 1891. do 1901. Treći dio obuhvaća razdoblje od 1902. do 1907., razdoblje u kojem se među 500.000 doseljenih Hrvata zapaža veliki napredak, a u četvrtom razdoblju autor predočava napore za očuvanje teško dostignutog jedinstva američkih Hrvata do Prvoga svjetskog rata – 1915. godine.

Autor "Povijesti" kaže kako je želio da njegova knjiga bude pristupačna i širim slojevima pa je stoga knjigu pisao pučki, ne držeći se strogo historiografskih pravila.

S pravom možemo zaključiti kako je Škrivanićeva "Povijest" nezaobilazni izvor dragocjenih podataka za povijest hrvatskog naroda izvan domovine. Ona je jedan od najautentičnijih izvora za proučavanje povijesti američkih Hrvata. To je razlog zbog kojeg je na Konvenciji Hrvatskoga svjetskog kongresa, koja je održana od 10. do 12. ožujka 2011. u Zagrebu, prihvaćen prijedlog dr. sc. Ivana Čizmića da Kongres bude izdavač ovog dosad javnosti nepoznatog rukopisa. ■

ENG Juraj Škrivanić's (Dubrovnik, 1861 – Seattle, 1922) book *A History of American Croats* offers the first integral history of Croats in America from its discovery to 1915.

U energetici i proizvodnji hrane najveći potencijal

Zlatnom kunom nagrađene su tvrtke Omco, Vivera i Šestan-Busch. Najbolja je banka Erste & Steiermärkische, a osiguravajuća kuća Euroherc

Tekst: **Uredništvo (izvor Hina)**

Snimke: **Hina**

Tvrtna Omco Croatia iz Huma na Sutli dobila je nagradu Zlatnu kunu za najbolju veliku hrvatsku tvrtku u 2011. godini, ugledno priznanje za izvrsnost koje tradicionalno dodjeljuje Hrvatska gospodarska komora. Na svečanosti u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu Zlatnom kunom za srednju tvrtku okitila se tvrtka Vivera iz Gline, dok je najboljom malom tvrtkom proglašen Šestan-Busch iz Preloga.

Omco Croatia iz Huma na Sutli od 1997. godine dio je grupe Omco International, vodećega europskog i svjetskog proizvođača alata za izradu staklene ambalaže sa sjedištem u Belgiji i podružnicama u Austriji, Engleskoj, Sloveniji, Turskoj, Rumunjskoj, SAD-u i Hrvatskoj. U posljednjih 10 godina hrvatski Omco broj zaposlenih povećao je 3,5 puta, sa 100 na 349, a promet je uvećan sedam puta. Izvoze 97 posto proizvodnje.

Najbolja srednja tvrtka Vivera trgovačko je društvo čija je osnovna djelatnost proizvodnja dječje hrane. U proteklih pet godina Vivera je uložila oko 50

milijuna kuna u povećanje proizvodnje. Tvrtka Šestan-Busch jedan je najboljih proizvođača antibalističkih kaciga na svijetu. Kacige se proizvode prema standardima kojima se koristi NATO, zahvaljujući trima vlastitim patentima testiranim u tri balistička laboratorija tvrtke. Šestanove kacige danas predstavljaju brend hrvatske vojne industrije u svijetu. Tvrtka iz Preloga izvozi više od 95 posto proizvodnje u 40-ak zemalja svijeta.

Najbolja banka prema izboru HGK u 2011. je Erste & Steiermärkische Bank, a najbolja osiguravajuća kuća Euroherc. Boris Balač, direktor i vlasnik tvrtke INTECO, nagrađen je Zlatnom kunom za inovaciju zbog svoga autonomnog robota za hidrodinamičku obradu betonskih i metalnih površina.

Akademik Vladimir Ibler ponio je Zlatnu kunu za životno djelo. Umirovljeni profesor s Pravnog fakulteta u Zagrebu tijekom karijere posvetio se izučavanju međunarodnoga javnog prava i diplomatske povijesti, a bio je i tajnik Industrijske komore u Zagrebu. Zlatnu

kunu za veliku tvrtku Omcou uručio je prvi potpredsjednik Vlade i ministar gospodarstva Radimir Čačić.

- Hrvatska je danas na 80 posto industrijske proizvodnje iz 1990. - upozorio je Čačić i dodao da će sve učiniti da se takvo stanje promijeni. U energetici i proizvodnji hrane, sektorima u kojima je Hrvatska izraziti uvoznik, Čačić vidi najveći potencijal za buduća ulaganja. Čačić je locirao i ključni problem hrvatskoga gospodarstva - od 2008. do 2011. državna potrošnja je usporedno s golemim padom BDP-a nominalno ostala ista, zbog čega su srozane investicije. Obnovom elektroopskrbe mreže, škola, bolnica, zatvora i vojnih skladišta Vlada želi, rekao je Čačić, potaknuti novi investicijski ciklus i obujam javnih investicija podići 50 posto u usporedbi s prošlom godinom.

Predsjednik HGK Nadan Vidošević ponovio je kako je za Hrvatsku najvažnije definirati nacionalnu razvojnu strategiju uz korištenje geostrateških prednosti Hrvatske kao jednog od europskih glavnih koridora. ■

ENG The Croatian Chamber of Economy has presented its Golden Kuna Awards. The awards were received by the Omco, Vivera and Šestan-Busch companies. Erste&Steiermärkische took the best bank award and Euroherc the prize for best insurance company.

Milanović: Nisam došao kao mentor, BiH ih je imala i previše

“Uvijek smo inzistirali na tome da Hrvati gledaju na BiH kao na svoju matičnu državu, a sad ćemo tražiti putove da se za Hrvate pronađe pošten aranžman i jednakopravnost u sklopu BiH”, izjavio je u Mostaru premijer Milanović

Vjekoslav Bevanda i Zoran Milanović
tijekom svečanog dočeka

dignula na znatno višu razinu. “Ako od ovih dvadesetak tema riješimo 30 do 40 posto za vrijeme naših mandata, puno ćemo napraviti”, zaključio je Bevanda i poželio Milanoviću da se osjeća dobro došao u svakom dijelu BiH.

PUNO OTVORENIH PITANJA

O kojim otvorenim pitanjima je riječ otkrio je hrvatski premijer, naglasivši da je pitanja uistinu puno, od infrastrukture, preko prometnih pravaca do graničnih prijelaza. “Tu je i ekološki problem rafinerije u Brodu, koja djeluje kao zagađivač i prema Hrvatskoj. Pitanje je i takozvanog schengenskog koridora koji bi Dubrovačko-neretvansku županiju spojio s ostatkom Hrvatske, naravno, pod uvjetom da to ne smeta Bosni i Hercegovini. Zatim i Luka Ploče koja jednostavno nema smisla bez BiH”, objasnio je hrvatski premijer, naglasivši da je sastav izaslanstva ovaj put bio vrlo uzak i kako bi

Tekst: Uredništvo (izvor Vjesnik) Snimke: Hina

Ne dolazim kao mentor, jasno je poručio 27. veljače hrvatski premijer Zoran Milanović u svojoj prvoj izjavi tijekom posjeta Bosni i Hercegovini, a zatim izrekao i kritiku svim prošlim hrvatskim vladama jer su u svome mandatu riješili vrlo malo otvorenih pitanja sa susjedima.

Odmah nakon slijetanja Vladina zrakoplova na sarajevski Butmir hrvatski premijer uputio se na Trg Bosne i Hercegovine, gdje se nalazi bosansko-hercegovačka vlada i parlament. Tamo ga je uz svečani doček prvi primio nedavno imenovani predsjedavajući Vijeća ministara BiH (pandan premijerskoj funkciji) Vjekoslav Bevanda.

“Puno je otvorenih pitanja. Riješimo li ih samo dio, nešto smo napravili. U posljednjih dvadeset godina bilo je uspona i padova u odnosima između naših zemalja. Ne dolazim ovdje po glasove, nego isključivo kako bismo napravili posao, da bismo surađivali. Nisam došao kao mentor. BiH je imala i previše mentora u ovih dvadeset godina i vrijeme je da stane na svoje noge. Kako, to će sama odlučiti”, rekao je Milanović nakon sastanka, napomenuvši da mu je ovo prvi bilateralni posjet. Bevanda je kao domaćin ocijenio je da su na sastanku, koji je potrajao nešto više od pola sata, otvorene mnogobrojne teme koje se godinama nisu rješavale, ali i dogovorena uspostava novog okvira za suradnju i komunikaciju između dviju zemalja ne bi li se resorna suradnja po-

bilo pretenciozno da je sa sobom doveo i neke hrvatske ministre jer posjet BiH određen je za konkretnije razgovore.

Novinare je zanimalo i kakav je njegov odnos prema bosanskohercegovačkim Hrvatima. "Hrvati su konstitutivan narod, iako možda nije idealno ustavno rješenje prema kojem je BiH država triju konstitutivnih naroda. Naše stajalište o tome tradicionalno je nešto drukčije nego ono naših prethodnika, ali Hrvati su mi važni, no, ponavljam, ne dolazim kao mentor ni kao tutor. Ne želim se podcjenjivački odnositi prema onome što je radila prošla vlada, ali neke stvari nisu bile loše, poput ulaganja u neke ustanove u Mostaru. Uvijek smo inzistirali na tome da Hrvati gledaju na BiH kao na svoju matičnu državu, a sad ćemo tražiti putove da se za Hrvate pronade pošten aranžman u sklopu BiH, jednakopravnost, tako da mogu biti spona prema Europi. Ne možemo profitirati od nesređene BiH", zaključio je i dodao da u Mostaru s predstavnicima Hrvatskoga narodnog sabora neće razgovarati o rekonstrukciji federalne vlade jer bi se time ulazilo u područje tutorstva. Kako kaže, želi razgovarati o problemima na način kako ih vide predstavnici naroda za koji glasuje većina Hrvata u BiH. "Moja najveća zamjerka prošlim vladama, bile one lijeve ili desne, jest ta da je u njihovim mandatima riješeno vrlo malo problema", ustvrdio je Milanović. Bevanda, inače član HDZ-a BiH, podržao ga je riječi-

ma kako hrvatski premijer nije opterećen hipotekama i da se zajednički ne vraćaju u prošlost kako se ne bi stvarali dodatni problemi, nego se problemi trebaju rješavati.

POMOĆ PREVIŠE RASPRŠENA

Drugi dan službenog posjeta Milanović je posjetio Široki Brijeg i Mostar. U Širokom Brijegu susreo se s predstavnicima Zapadnohercegovačke županije i općine, a dočeka ga je širokobriješki gradonačelnik Miro Kraljević, zajedno sa Zdenkom Čosićem, predsjednikom vlade ove županije. Ovo je ujedno bio prvi put da je neki hrvatski premijer službeno posjetio Široki, iako je i nekoliko HDZ-ovih premijera dolazilo u ovaj grad, ali nitko od njih u njemu nije bio službeno. "Na žalost, bilo je kratko, ali se nadam da će sljedeći put biti više vremena", osvrnuo se Milanović prije polaska za Mostar, a nakon što je s domaćinima u razgovoru proveo nešto više od sat vremena. Stojeći ispred zgrade općine gdje su postavljena dva velika kipa Franje Tuđmana i Gojka Šuška, primijetio je da u ovom kraju postoji niz vrlo ozbiljnih gospodarstvenika, što proizvođača, što trgovaca. "To znači da se može. Ljudi se bore, stvaraju za život. Hrvatska će pomoći, ali nipošto milostinjom, nego ciljanim programima, jer čini mi se da je dosad pomoć Hrvatima u BiH bila previše raspršena", poručio je hrvatski premijer te najavio da će nastaviti provoditi neke programe koje je započela bivša vlast.

Ponajprije je pri tome mislio na projekte koji se odnose na mostarsku bolnicu i Sveučilište, a obećao je i da će Hrvatska koncentriranje ulagati te da o tome treba još razgovarati jer bez ulaganja u znanje ni ljudi neće opstati. Već u 15 sati Milanović je došao u Mostar. Za razliku od Sarajeva, Milanović se odlučio prošetati gradom, i to lijevom obalom, ulicama staroga grada, gdje se najduže zadržao na Starome mostu, u društvu mnogobrojne pratnje i mostarskoga gradonačelnika Ljube Bešlića. Satnica u Mostaru bila je neumoljiva tako da je nakon kratkog ručka posjetio Sveučilišnu kliničku bolnicu i mostarsko Sveučilište, gdje je kasnije održao i predavanje na temu "Hrvatska pred ula-

Hrvatski premijer se susreo s predstavnicima Hercegovačko-neretvanske županije i grada Mostara te je u društvu mostarskog gradonačelnika Ljube Bešlića prošetao starim gradom

skom u Europsku uniju", a nakon toga trebao se sastati i s predstavnicima Hrvatskoga narodnog sabora.

VELIKI INTERES MEDIJA U BIH

Sve bosanskohercegovačke dnevne novine kao glavnu priču na naslovnici su imale Milanovićev posjet Sarajevu. *Oslobođenje* uz naslov "Fer aranžman za Hrvate u BiH" donosi tekst u kojem citiraju njegove izjave. Za posjet Vitezu i susret s vlastima u Srednjobosanskom kantonu u *Oslobođenju*, inače mediju bliskom SDP-u BiH, nije bilo mjesta, kao što se nijednom riječu ne osvrće na "diplomatski skandal", odnosno činjenicu da se Milanović nije susreo s Lagumdžijom, kao ni s premijerom Federacije Nerminom Nikšićem, što mostarski *Dnevni list* nije propustio istaknuti i na naslovnici. U tom su listu za Milanovićev posjet izdvojili pune četiri stranice, od čega se čak dvije odnose na priču o "skandalu" gdje se, među ostalim, citira glasnogovornica vlade Ivana Grljak koja kaže kako ne bi zaključila da je došlo do pogoršanja i zahlađenja odnosa između dva SDP-ova lidera.

Pod naslovom "U BiH nisam došao kao mentor niti po glasove" ističe se kako Milanović u goste nije poveo nijednog ministra, ali i izjava zamjenika predsjedatelja Zastupničkog doma Parlamenta BiH, Denisa Bećirovića, koji zaključuje da je Milanovićev protokol očito imao manjkavosti. Najtiražniji *Dnevni avaz* za naslov je izabrao izjavu hrvatskog premijera – "Vrijeme je da BiH stane na svoje noge". Uz opširan pregled posjeta, *Avaz* donosi i kratku priču o tome kako obitelj hrvatskog premijera potječe iz sela Bile nedaleko od Livna odakle se, prema pričanju seljana, Milanovićev djed preselio u Sinj. ■

ENG In February Croatian Prime Minister Zoran Milanović visited Bosnia-Herzegovina. The visit included stops in Sarajevo, Vitez, Široki Brijeg and Mostar.

DARIJA KRSTIČEVIĆ NA ČELU UREDA ZA HRVATE IZVAN RH

ZAGREB - Jedan od prvih poteza Vlade Zorana Milanovića nakon povratka s dvodnevnog posjeta Bosni i Hercegovini je imenovanje Darije Krstičević za voditeljicu Ureda za odnose s Hrvatima izvan Hrvatske. Ova višegodišnja veleposlanica BiH, koja je od 2008. godine radila u Hrvatskoj gospodarskoj komori, kao dužnosnica u institucijama vlasti, dolazi na čelo ureda koji je u rangu zamjenika ministra. Bit će ključna osoba za provedbu politike Vlade Republike Hrvatske prema Hrvatima izvan zemlje. Voditeljica ovog ureda za svoj rad bit će odgovorna samoj Vladi. Ranije prihvaćenim zakonom prvi put, dvadeset godina nakon hrvatske neovisnosti, uređuju se odnosi s Hrvatima izvan domovine. Zakonom se izravno podupire i ostvarenje hrvatske jednakopravnosti u BiH.

Osnivanjem ovoga ureda kojemu je prethodilo donošenje strategije, a zatim i Zakona o odnosu s Hrvatima izvan Hrvatske došlo je do zaokreta prema Hrvatima izvan države, uključujući Hrvate u BiH, čime su uspostavljene institucije koje će biti zadužene za jačanje odnosa u svim područjima - od gospodarstva, medija, lobiranja do izravne suradnje. Nakon što je 2000. godine ukinuto Ministarstvo za odnose s Federacijom i BiH, prvi put nakon desetljeća Hrvatska uspostavlja ured kojim će se unaprijediti odnosi s Hrvatima izvan domovine, od čega je jedan od važnijih dijelova lobiranja i suradnja s Hrvatima u BiH.

U dokumentu kojim je najavljena uspostava ureda navodi se kako je od strateškog interesa za RH povezivanje s Hrvatima u BiH, potpora njihovom povratku i ostanku u BiH te očuvanje njihove pune jednakopravnosti. Stoga će RH, slijedom svoje ustavne obveze, ali i obveze koja proistječe iz Daytonškoga mirovnog sporazuma, u suradnji s međunarodnom zajednicom, učiniti sve kako bi Hrvati u BiH očuvali svoj ustavni status. Pri tome je precizirano kako će se suradnja ponajprije ostvarivati u području vanjske politike prema kojoj "položaj Hrvata izvan RH jest jedan od prioriteta vanjske politike RH". Uloga ureda posebice će se ogledati u suradnji s Hrvatima izvan RH u području obrazovanja, kao i u području gospodarstva. (Izvor: *Večernji list - BiH*)

PDV POVIŠEN NA 25%

ZAGREB - "Povećanje PDV-a, koji je od 1. ožujka 25 posto, bilo je nužno, a to je tek prva od mjera koje Vlada poduzima kako bi ove godine došlo do zaokreta u gospodarstvu", rekao je ministar financija Slavko Linić, istaknuvši da je riječ o dugotrajnoj mjeri. "Naši problemi nisu takvi da se mogu u godinu dana riješiti, 10-ak godina je potrebno da zaista hrvatsko gospodarstvo profunkcionira, da budemo konkurentni, da zaposlimo što veći broj ljudi i približimo se brojki od dva milijuna zaposlenih kako bismo riješili naše sistavne probleme u mirovinskom i zdravstvenom sustavu. Za to je potreban dugi niz godina", rekao je Linić. "Za promjene u gospodarstvu nije dovoljno samo povećanje PDV-a, ali s drugim mjerama koje slijede u tijeku ove godine na stabilizaciji gospodarstva, rješavanju kriznih problema kao što su nelikvidnost, insolventnost, kao što su i strukturne promjene u državnim poduzećima, bitno će se promijeniti gospodarska situacija i donijeti zaokret koji nam je potreban", rekao je.

KONCESIJU ZA ZRAČNU LUKU ZAGREB DOBIVA ZAIC

ZAGREB - Vlada je odlučila dati koncesiju za izgradnju novoga putničkog terminala Zračne luke Zagreb francuskom konzorciju Zagreb Airport International Company (ZAIC). Zamjenik ministra pomorstva, prometa i infrastrukture Zdenko Antešić rekao je da je riječ o 30-godišnjoj koncesiji za izgradnju novoga putničkog terminala i upravljanje postojećim i novoizgrađenim terminalom i pripadajućom infrastrukturom. ZAIC u roku od tri godine treba izgraditi terminal za kapacitet od pet milijuna putnika godišnje, ukupna kapitalna ulaganja u prvoj fazi iznose 236 milijuna eura, uz dodatnih 88 milijuna eura za redovito održavanje, a najveći dio radova povjerit će se hrvatskim tvrtkama Vijaduktu i Zagorje Tehnobetonu. Ukupni iznos koncesijskih naknada u 30-godišnjem razdoblju iznosi 1,94 milijarde eura, odnosno svedeno na neto sadašnju vrijednost 534 milijuna eura, napomenuo je Antešić.

FRANCUSKA VEZA

Piše: Vesna Kukavica

Ovoga je proljeća započela nova francuska avantura hrvatskih umjetnika, koja će kulminirati u jesen na velikom Festivalu Hrvatske u Francuskoj, u okviru tamošnje prestižne manifestacije *Kulturne sezone*, s ciljem uspostavljanja kontinuiranih odnosa partnerskih institucija dviju zemalja

Hrvatska zajednica u Francuskoj, koja broji oko 40.000 iseljenika pretežito nastanjenih u pariškoj regiji, osobito se ponosi višedesetljetnim kulturnim aktivnostima svojih organizacija i stvaralaštvom pojedinaca. Među ovogodišnjim aktivistima izdvajamo brojno članstvo Udruge bivših studenata Sveučilišta u Zagrebu *Amca Pariz*, koji su doprinijeli kvalitetnoj vezi matične i domicilne kulture, što će je okruniti manifestacija službeno nazvana *Croatie, la voici! – Festival de la Croatie en France* od rujna do prosinca 2012.

Već početkom ožujka *Amca Pariz* priredila je, u suradnji s Veleposlanstvom RH u Parizu, projekciju dokumentarnog filma o međunarodnom umjetničkom pokretu (1961.-1973.) *Nove tendencije* scenaristice i redateljice Ane Marije Habjan. Dokumentarac govori o umjetničkom pokretu, rođenom u Hrvatskoj, koji je okupljao avangardne umjetnike Zapadne i Istočne Europe i obje Amerike, bez obzira na njihove ideološke razlike, čime je Zagreb (odnosno današnji Muzej suvremene umjetnosti) upisan na svjetskoj likovnoj sceni. Nadalje, kao najava Festivala početkom ljeta bit će postavljen spomenik klasičnu hrvatske književnosti A. G. Matošu, koji je tijekom petogodišnjega boravka u Parizu ondje napisao uz obale Seine neka od svojih najznačajnijih djela. Skulptura, rad kipara Ivana Kožarića, krasit će pariško predgrađe Issy-les-Moulineaux i to kao rezultat zalaganja članstva *Amca Pariz*.

Program Festivala Hrvatske u Francuskoj koncipiraju izbornice dviju zemalja, naša Seadeta Midžić te Isabelle Delage iz Francuske, uz suglasnost Mješovitog organizacijskog odbora. Iz op-

sežnog programa izbornica Midžić je izdvojila: izložbu hrvatske fotografije u izboru Petera Knappa, čitanje hrvatskih dramatičara u La Comédie française, predstavljanje hrvatskog eksperimentalnog filma u Centre Georges Pompidou, izložbu Damira Očka u Palais de Tokyo, rezidencijalni program Sanje Iveković i Igora Eškinje u Muzeju MAC/VAL, filmski program u Cinématique française, Hrvatski vikend na Francuskom radiju, gostovanje ZKM-a s predstavom *S druge strane* Nataše Rajković i Bobe Jelčića na Festival d'Automne u Théâtre de la Colline, gostovanje Matije Ferlina u Théâtre le Colombier à Bagnolet, predstavljanje hrvatskog stripa u La Rotonde, gostovanje na filmskom festivalu izvan Pariza Festival d'Amiens.

Predstavljanje antičkog kipa Apoksiomena u Muzeju Louvre izdvojeno je kao jedan od značajnih programa Festivala. Muzej Louvre godišnje posjeti preko osam milijuna posjetitelja što će omogućiti ogromnu vidljivost jednog od najznačajnijih arheoloških otkrića u RH. Financiranje ovog projekta u cijelosti je preuzela francuska strana koja je već organizirala donatorsku večeru. Zamjenik ministrice kulture Berislav Šipuš izrazio je nadu da će u programu sudjelovati i brojni hrvatski umjetnici koji žive u Francuskoj poput znamenitoga kompozitora Ive Maleca. Izložba hrvatske srednjovjekovne umjetnosti bit će u Muzeju Cluny. Jasan i pregledan vizualni identitet rad je dizajnera Ire Payer, Maše Poljanec i Andra Giunija koji će u Parizu i drugim francuskim gradovima najavlji-

vati pojedine programe u okviru Festivala. Procjenjuje se da će sredstva potrebna za financiranje cijele manifestacije iznositi oko milijun eura.

Projekt se provodi s nizom partnera, Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstvom turizma, Ministarstvom gospodarstva, Hrvatskom turističkom zajednicom i Hrvatskom gospodarskom komorom.

Francuski veleposlanik u RH nj. e. Jérôme Pasquier rekao je na konferenciji za novinare u MK RH kako je ovo prilika da se Francuzi upoznaju s kulturom i poviješću zemlje koja im je dosad bila poznata ponajviše kao turistička destinacija, izrazivši nadu da će se suradnja između partnera dviju zemalja nastaviti i ubuduće. Savjetnica za kulturu Francuskog instituta Ina Pouant istaknula je značaj manifestacije za hrvatsku kulturu kroz uključivanje projekata u godišnje programe najznačajnijih francuskih institucija, čiji je ugled golem. Takva suradnja rezultat je i intenzivnih priprema u proteklih šest mjeseci, tijekom kojih je šezdesetak francuskih kulturnjaka boravilo u RH, čime je stvorena nova mreža kontakata hrvatskih i francuskih partnera. Festival je proizašao iz Hrvatsko-francuskog strateškog partnerstva iz 2010. godine na razini predsjednika vlada s ciljem jačanja odnosa dviju zemalja.

Kulturne sezone održavaju se još od 1985. godine, a prilikom njih odabrana zemlja se predstavlja francuskoj javnosti kroz razne programe koji se održavaju u Parizu i drugim gradovima. Valja napomenuti kako je Hrvatska prva zemlja Jugoistočne Europe koja će se predstaviti u toj zemlji. Ministrica kulture prof. dr. sc. Andrea Zlatar Viočić istaknula je kako je manifestacija *Croatie, la voici! – Festival de la Croatie en France* naš ključni projekt međunarodne kulturne suradnje u godini 2012. Riječ je o uspostavljanju kontinuiranih odnosa partnerskih institucija dviju zemalja, a ne o jednokratnom događaju. Zlatar je Festival ocijenila kao značajan u svjetlu skorašnjeg pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. ■

ENG Croatia will, as the first country from Southeast Europe, present a series of culture, economy, sports and education programmes from September to December of 2012 in France as a Croatian Festival in the frame of the prestigious Culture Season event, says the Croatian Ministry of Culture. There are some 40 thousand Croatian emigrants living in France.

Inovativna jezična studija

Knjiga pruža detaljan uvid u problematiku utjecaja njemačkoga jezika na gradišćanskohrvatski iz nekoliko perspektiva: sistemskolingvističke, sociolingvističke i jezičnobiografske

Dr. Aleksandra Šćukanec

stitut gradišćanskih Hrvatov iz Trajštofa, a sponzor izdanja je Austrijski kulturni forum sa sjedištem u Zagrebu.

JEZIK INTERNETSKIH FORUMA

U nazočnosti mnogobrojnih uglednika iz akademske zajednice i javnog života o ekolingvističkoj studiji, uz autoricu, govornice su doc. dr. sc. Sanja Vulić s Hrvatskih studija i doc. dr. sc. Lidiya Cvikic s Učiteljskog fakulteta. Prezentaciju je pratio direktor Austrijskoga kulturnog foruma mr. Georg Christian Lack.

“Knjiga Aleksandre Šćukanec pruža detaljan uvid u problematiku utjecaja njemačkoga jezika na gradišćanskohrvatski iz nekoliko perspektiva: sistemskolingvističke, sociolingvističke i jezičnobiografske. U prikupljanju korpusa germanizama autorica se nije ograničila samo na pisane tiskane izvore, nego je osim govorenog jezika (radijskih i televizijskih emisija) uzela u obzir i jezik internetskih foruma te blogova - koji je blizak govorenome jeziku. Na taj način iscrpno su obrađeni spomenuti sistemskolingvistički aspekti njemačko-hrvatskoga jezičnog dodira u Gradišću”,

Napisala: **Željka Lešić**

Snimila: **Snježana Radoš**

“Čestitam dr. sc. Aleksandri Šćukanec na kvalitetnoj knjizi, čiji nas rezultati obvezuju na kreativnije pa time i suvremenije načine učenja, njegovanja i očuvanja materinskoga jezika među gradišćanskim Hrvatima u ‘nimskom oceanu.’” Tim riječima ravnateljica HMI-ja Katarina Fuček započela je svečanost prezentacije knjige dr. sc. Aleksandre Šćukanec pod naslovom *Njemačko-hrvatski jezični dodiri u Gradišću* u povodu Međunarodnoga dana materinskoga jezika u Zagrebu 21. veljače. Knjigu su zajednički objavili Hrvatska matica iseljenika i Znanstveni in-

Knjigu su promovirale
dr. Sanja Vulić i
dr. Lidiya Cvikic

zaključila je doc. dr. sc. Sanja Vulić. “Jezičnobiografski tekstovi, pisani i transkribirani, imali su dvojaku funkciju u ovome istraživanju. S jedne strane uzeti su kao primjeri gradišćanskohrvatske jezične produkcije te uključeni u izvore za sastavljanje korpusa germanizama, a s druge strane su poslužili kao izvori za kvalitativno impostiranu analizu sociolingvističke slike gradišćanskohrvatske zajednice iz jezičnobiografske perspektive”, objasnila je doc. dr. sc. Lidija Cvikić.

ISPITANICI MLAĐEG NARAŠTAJA

“Analiza jezičnih biografija značajan je doprinos istraživanju gradišćanskohrvatske zajednice zbog više razloga. Posebno treba istaknuti činjenicu da je u istraživanju obuhvaćen znatan broj ispitanika mlađeg naraštaja tako da jezičnobiografska analiza njihovih stajališta i argumenata ima ujedno i ulogu svojevrsnoga prediktora buduće sudbine gradišćanskohrvatske manjinske zajednice i njezine kulture u kontekstu korištenja i očuvanja jezika u raznim sociolingvističkim domenama”, istaknula je doc. dr. sc. S. Vulić.

Uglavnom, opsežna monografija sastoji se od osam poglavlja, zaključka, popisa germanizama s čak 1.200 natuknica te popisa korištene literature i izvora na temelju kojih je sastavljen korpus germanizama. Knjiga čitatelju daje cjelovitu

suvremenu sliku stanja gradišćanskohrvatskoga jezičnog blaga i dominantnih procesa u njegovoj kulturološkoj dimenziji početkom 21. stoljeća, u sklopu germanofone zajednice u Austriji.

“Od gotovo 300 europskih autohtonih manjina i regionalnih te manjinskih jezika diljem Europe – čak je 90 jezika (osim 23 odnosno 24 službena jezika EU-a) ugroženo poput jezika gradišćanskih Hrvata pa su empirijska istraživanja dr. sc. Aleksandre Ščukanec iznimno korisna u budućim projektima. Matica će nove nakladničke projekte planirati na temelju iskustava Federalne unije europskih manjinskih grupa (FUEN) koja kreira strategije za jačanje malih jezičnih zajednica u vezi s novim Lisabonskim ugovorom i budućim programima EU-a do 2014. godine, koji su potrebni i gradišćanskohrvatskome jeziku. Uz to, Matica je odnedavno afirmirala prvi Hrvatski internetski tečaj koji će uvelike pridonijeti poželjnoj slici kulturne različitosti u Europi”, rekla je doc. dr. sc. L. Cvikić.

Imajući u vidu činjenicu da se u autorici knjizi obrađuje jezična problematika hrvatske nacionalne manjine u Austriji, koja je tijekom gotovo pola tisućljeća uspjela očuvati svoj jezik, kulturu i identitet, ali koja je iz godine u godinu brojčano sve slabija i izložena sve većem pritisku germanofone okoline, ovo istraživanje je znatan doprinos ekolingvističkim nastojanjima da se opisi ugroženi jezici te da se tako usmjeri

pozornost opće i znanstvene javnosti na potrebu njihova očuvanja.

ČESTITKA PREDSEDNIKA JOSIPOVIĆA

Čestitku autorici uputio je predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. Ivo Josipović, u kojoj uz ostalo stoji: “Ova nas monografija ujedno još jedanput podsjeća na osobitu jezičnu baštinu gradišćanskih Hrvata, više stoljeća čuvanu i sačuvanu u kompleksnim kulturnim i političkim okolnostima, a koja će, uvjeren sam, i dalje biti predmet zanimanja stručne i opće društvene javnosti, na korist njezina očuvanja i razvoja. Čestitam Hrvatskoj matici iseljenika na ovome izdavačkom pothvatu, provedenom uz potporu Znanstvenog instituta gradišćanskih Hrvata iz Trajštofa i Austrijskoga kulturnog foruma u Zagrebu.”

Autorica je rođena 1984. godine u Zagrebu. Nakon završetka studija i doktorata na Filozofskom fakultetu, od 2007. godine radi kao znanstvena novakinja-asistentica na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

U dogovoru s mr. Zlatkom Gieler, predsjednicom Znanstvenog instituta gradišćanskih Hrvata, predstavljanje će se održati u Trajštofu i Beču u Austriji ovog proljeća.

Predstavljanje knjige vodila je Vesna Kukavica, voditeljica Matičina Odjela za nakladništvo.

Prigodni glazbeni program izvela je operna solistica Antonela Malis. ■

Predstavljanje je pratila brojna publika

ENG Dr Aleksandra Ščukanec's book *Germano-Croat Linguistic Contact in Gradišće* was promoted at the CHF. The book offers detailed insight into the issues of the influence of the German language on the Gradišće Croat dialect.

HRVATSKE MAŠKARE U FÜRSTENFELDBRUCKU

NJEMAČKA - Hrvatsko-njemačko društvo - *Kroatisch-Deutsche Gesellschaft Fürstentfeldbruck* (osnovano 14. siječnja 2001. godine) sudjelovalo je na dvadesetsedmoj Pokladnoj povorci grada Fürstentfeldbrucka s temom **KRAVATA-HRVATI U EUROPI**. Dana 19. veljače ove godine grad Fürstentfeldbruck i tamošnji prijatelji poklada organizirali su dvadesetsedmu Pokladnu povorku u kojoj je već osmi put sudjelovalo Hrvatsko-njemačko društvo iz Fürstentfeldbrucka. U povorci je bilo trideset vozila i pješačkih grupa. U pješačkoj grupi našeg Društva sudjelovalo je oko tridesetak članova Društva koji su temom **KREATIVE KROATEN KREIERTEN KRAWATTE! ... UND DIE KRAWATTE EROBERTE DIE WELT** osvojili 5. mjesto.

PROSLAVA SV. VLAHE U LIMI

PERU - I ove godine Hrvati iz Dubrovnika i okolice dobili su čestitke za fiestu sv. Vlahe od dubrovačkog biskupa mons. Mate Uzinića, gradonačelnika Dubrovnika dr. Vlahe Vukušića i župnika župe sv. Vlahe iz Stona vlč. Voje Vlašića. Čestitke su pročitane na svečanosti sv. misi koju je predvodio mons. Salvador Pineiro Nesanović, nadbiskup grada Ayacucho i novoizabrani predsjednik Biskupske konferencije Perua. Slavio je s njim i prelat mons. Drago Balvanović. Više od 350 uzvanika bilo je na svečanosti u čast sv. Vlahe u velebnj zgradi Udruge Hrvata "Dubrovnik" u Limi. Novoizabrani predsjednik Udruge Luka Baraka i vječnici organizirali su uz svesrdnu pomoć Franje Kurtovića dolazak folklorne grupe "Hrvatska jeka" iz grada Atofagaste u Čileu, a koja je izvela hrvatske plesove na proslavi. Sljedećeg dana bili su na misi u hrvatsko-peruanskoj župi sv. Leopolda u Limi, a nakon misnog slavlja izveli su prigodni program plesova za vjernike koji se okupljaju u ovoj župi te se družili s njima.

ŽUPNO POKLADNO SLAVLJE U BAD HOMBURGU

NJEMAČKA - Hrvatska katolička župa Main-Taunus/Hochtaunus sa sjedištem u Kelkheimu organizirala je u subotu 18. veljače pokladno slavlje u dvorani Bürgerhaus Kirdorf u Bad Homburgu. Okupljene je na početku pozdravio župnik fra Marinko Vukman istaknuvši: "Prije nego što započnemo korizmu, vrijeme četrdesetodnevne sabranosti, molitve i razmišljanja, okupili smo se na župnome pokladnom slavlju. Sveto pismo pokladno kaže kako sve ima svoje vrijeme – vrijeme radosti, vrijeme žalosti, vrijeme šale i smijeha i vrijeme ozbiljnosti. Kako bismo što sabranije ušli u nadolazeću korizmu, opustimo se večeras, odmorimo se od mnogobrojnih briga i problema i budimo radosni. Smijmo se, braćo i sestre, jer smijeh je lijek." Zatim je protumačio značenje karnevala te je podsjetio na raznolikost hrvatskih pokladnih običaja. "Svi smo mi doživjeli to vrijeme svatko na svoj način u domovini i inozemstvu. Nikada ne smijemo zaboraviti potrebite. Tako ćemo sav prihod s našeg slavlja darovati našem hrvatskom gradu mučeniku i heroju - Vukovaru."

Podravnu riječ uputio je i generalni konzul Generalnog konzulata RH iz Frankfurta na Majni Josip Špoljarić koji je sudjelovao u slavlju sa suprugom. Podsjetio je na važnost okupljanja Hrvata u Njemačkoj istaknuvši kako je hrvatska zajednica u ovoj zemlji dobro integrirana. "Posebno mi je drago vidjeti okupljenu djecu. Osim njemačkih vrijednosti, nemojte zaboraviti ni svoje hrvatske vrijednosti." U programu je nastupila odrasla župna folklorna skupina koja je izvela svatove iz Bosanske Posavine na pokladni način te tri mažoretkinje iz Bad Homburga koje su izvele prigodnu točku. Priređena je i tombola, a prihod od 5.000 eura namijenjen je hrvatskom gradu heroju i mučeniku – Vukovaru. Birane su i nagrađene najzanimljivije maske djece i odraslih. U zabavnom programu nastupila je tamburaška skupina iz Đakova "Slavonske lole". (Adolf Polegubić)

‘Bolji je život u Australiji, no u Hrvatskoj je puno ljepše’

“Treba raditi na tome da se što više Hrvata vrati u Hrvatsku. Ovdje se još uvijek pogrešno doživljava iseljeničtvo, a ono je veliki potencijal za Hrvatsku ako ga znamo iskoristiti u pozitivnom smislu”, naglasio je Ivan Butković

Matičina tribina ugostila je bračni par Butković

Napisala: **Željka Lešić** Snimila: **Snježana Radoš**

U srijedu, 15. veljače, u HMI-ju je započeo ovogodišnji ciklus razgovora s hrvatskim iseljenicima, pokrenut prije dvije godine, pod nazivom “Srijedom u Matici”. Osmu po redu Matičina tribina ugostila je bračni par Butković. Sa Slavicom i Ivanom Butkovićem razgovarala je Ljerka Galic, voditeljica Matičina Odsjeka iseljeničke baštine, koja uvijek vodi ove zanimljive tribine. U nazočnosti Matičine ravnateljice, Katarine Fuček, i gostiju, uglavnom povratnika iz Australije, nazočnima su se predstavili gosti koji su u zanimljivom razgovoru govorili o svome iseljeničkom putu i povratku u domovinu.

Nakon djetinjstva i školovanja u Zagrebu, Ivan Butković sa svoja dva brata odlazi 1960. iz Hrvatske u Australiju, gdje je proveo 29 godina baveći se ponajviše novinarstvom. Sudjelovao je u pokretanju nekoliko hrvatskih časopisa, a bio je urednik hrvatskih tjednih novi-

na “Hrvatski vjesnik” od 1983. do 1992. Od svog dolaska u Australiju bio je aktivan u društveno-političkom radu u hrvatskoj zajednici, promicao je hrvatstvo, odgajao mladež u hrvatskom duhu. Bio je predsjednik Hrvatskog kluba u Sydneyu 1972. te sabornik Hrvatskoga narodnog vijeća 1989. godine. Supruga Sla-

vica došla je za njim 1963. godine te je aktivno djelovala u hrvatskoj zajednici. Želja za povratkom ipak je nadvladala te obitelj Butković sa sinom Jasenom, nakon uspostave hrvatske države, opet živi u Zagrebu. “Treba raditi na tome da se što više Hrvata vrati u Hrvatsku. Ovdje se još uvijek pogrešno doživljava iseljeničtvo, a ono je veliki potencijal za Hrvatsku ako ga znamo iskoristiti u pozitivnom smislu. Velika je šteta za Hrvatsku što ima takvo stajalište prema iseljenim Hrvatima. Jedina svjetla točka je Hrvatska matica iseljenika, koja se oduvijek brine o Hrvatima izvan domovine”, naglasio je Ivan Butković te dodao kako sin Jasen često kaže kako je bolji život u Australiji, no u Hrvatskoj je puno ljepše. Jasen je osnovao u Hrvatskoj Hrvatski kriket klub i ovdje djeluju tri kriket kluba - u Zagrebu, Splitu i na Visu.

Na prijedlog Hrvatske matice iseljenika Ivan Butković odlikovan je 1996. godine Redom hrvatskog pletera za osobit doprinos razvitku i ugledu RH i dobrobiti njezinih građana. ■

Katarina Fuček, Ivan i Slavica Butković i Ljerka Galic

ENG Husband and wife Ivan and Slavica Butković, prominent Australian Croatians now living again in the homeland, were the featured guests of the CHF's Wednesdays at the CHF event.

Mine ugrožavaju 12 županija i 101 grad

“Prosječna cijena razminiranja kreće se između 9 do 10 kuna po četvornome metru. Udruga ili pojedinac koji se želi uključiti u akciju može sam točno odrediti zemljište koje će se razminirati”

Đurđa Adlešić

Zgrozio sam se nedavno pročitavši na Vašemu službenom portalu da još uvijek u Hrvatskoj 102 grada i općine imaju velike probleme s minama. Je li doista tako ili je stanje sada nešto bolje?

- Stanje je nešto bolje u odnosu na prošlu godinu. Tada je više od 800 četvornih kilometara bilo pod minama, a ove godine otprilike 740 četvornih kilometara, ali još uvijek je ugroženo 12 županija i 101 grad. U statistikama koje imate stoji podatak koji je još tužniji, a to su 504 smrtno stradale osobe prošle godine, dok ove imamo 506 smrtno stradalih. Jedna je osoba stradala krajem prošle godine, a druga već u novoj godini. Po statistici koju imamo, pri samom vrhu stradalih posljednjih nekoliko go-

dina su pirotehničari i poljoprivrednici. Zato smo pokrenuli posebne edukativne programe koji su namijenjeni upravo tim dvjema osjetljivim kategorijama. U manjim mjestima prezentiramo ljudima opasnosti od mina. To radimo zbog toga što su ljudi koji žive uz minski prostor na njega naviknuli. Stvorili su neke predodžbe pa misle ako tim prostorom protrči pas, prođe koza ili neka druga životinja, da mogu i oni, i onda smrtno stradaju ili dožive teška ranjavanja. Ili, pak, zbog neznanja kad misle da mine mogu izorati i predati policijskoj upravi. Pirotehničari imaju drugi problem, posebno oni koji dvadesetak godina rade taj posao jer ga obavljaju rutinski. Jako sam ponosna na model edukacije lokalnog stanovništva koju smo prošle godi-

Razgovarao: **Ivan Butković** Snimio: **Veso Jurić**

Usvezi s još uvijek velikom opasnosti od mina u Hrvatskoj, potaknuti razmišljanjem što mogu učiniti Hrvati u iseljeništvu, upriličili smo razgovor s Đurđom Adlešić, bivšom saborskom zastupnicom i potpredsjednicom bivše Vlade, sada upraviteljicom Zaklade za humanitarno razminiranje Hrvatske “Hrvatska bez mina”.

Po Vašim spoznajama, pomažu li i u kojoj mjeri hrvatska društva, hrvatske zajednice iz iseljeništava u ovoj plemenitoj, humanitarnoj akciji “Hrvatska bez mina”?

- Ne mogu govoriti o onome što je, eventualno, bilo prije mene, jer o tome ne znam puno. Sada surađujemo s jednim golferskim klubom iz Amerike čiji su članovi uglavnom naši Hrvati. Oni dolaze svake godine i jedini sudjeluju od naše dijaspe u akcijama razminiranja Hrvatske. Moram priznati da mi se čini kako smo sami krivi što se drugi nisu javljali za to jer nismo ni tražili pomoć.

ne proveli. Glavno upozorenje je - ne dirati - eventualno nađenu eksplozivnu napravu, nego pozvati odmah stručnu pomoć i ne vjerovati da takav predmet nakon puno godina neće djelovati, da se ništa neće dogoditi. Nadam se da ćemo ove godine imati manje smrtno stradalih. Ponosna sam na taj naš program jer smo ga uspjeli prenijeti i u Libiju. Nas troje održali smo zapaženu edukaciju u Libiji i uskoro očekujemo dolazak njihovih predstavnika u Hrvatsku.

Kako ste bili primljeni u Libiji?

- Mi smo vrlo brzo pronašli zajednički jezik jer znamo kako sve izgleda poslije rata i u fazi sređivanja pa smo dobro razumjeli njihovo veselje u povodu ostvarenja demokratske države. Ali nakon toga je potrebna stručna pomoć u sređivanju stanja.

Prema planu, Hrvatska bi do 2019. trebala konačno biti bez mina. Je li plan realan?

- Mi ćemo sve poduzeti da to bude izvedivo. Međutim, ako se nastavi financiranje kao do sada, a to je da 60 posto daje Vlada izvan državnog proračuna, onda je to gotovo nerealno. Moramo pokušati dobiti gospodarstvo, privredne subjekte, pomoć gdje god je ona moguća, pa se tako nadam pomoći i od Hrvata koji žive izvan zemlje, a kako bi se naša zemlja očistila što brže. Do sada smo nastojali očistiti glavne prometnice, turističke objekte, poduzetničke zone, a sada su na redu poljoprivredna područja i šume. Nadam se da ćemo do 2019. očistiti barem poljoprivredne površine, a time smanjiti i stradavanje ljudi koji žive uz ta polja. Zakon o poljoprivrednim zemljištima, koji smo prošle godine mijenjali, nudi novost da poljoprivrednici mogu zakupiti polje na 30 godina ako ga očiste od mina. Dakle, tako bi se isplatilo uložiti sredstava za razminiranje, a to zemljište koje je 20 godina neobrađivano idealno je za ekološku proizvodnju. Nadamo se da će biti zainteresiranih za to.

Kako bi iseljeni Hrvati mogli pomoći u plemenitome humanitarnom radu Zaklade koju predvodite?

- Mislim da komunikacija mora ići dvosmjerno. Prvo, važno je da iseljenici znaju kako je Hrvatska zemlja povoljna

Đurđa Adlešić s predstavnicima Nacionalnog parka Krka razgovara o završnim akcijama razminiranja

za ljetovanje, da je doći na odmor potpuno sigurno, da su sve naše prometnice, sva turistička mjesta potpuno očišćena. Ne treba se bojati jer upozoravajuće oznake su sigurne. Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja koja provjerava table, i onaj tko poštuje oznake neće imati nikakvih problema ni u slučajevima kad određeni prostor nije očišćen. Drugi način je, naravno, izravna pomoć. Htjela bih objasniti model po kojem Zaklada skuplja sredstva jer je to važno zbog postizanja povjerenja. Naime, karta s minski sumnjivim prostorima nalazi se na portalu Centra za razminiranje i svatko zainteresiran može ući na portal i vidjeti gdje se taj prostor nalazi. Prosječna cijena, koja se naravno precizno određuje na javnim natječajima, kreće se između 9 do 10 kuna po četvornome metru. Onaj tko odluči razminirati određenu površinu (udruga, klub ili osoba), ima pravo odrediti zemljište za koje skuplja odnosno daje donaciju. Tako svakome donatoru ponudimo kartu i on izabere zemljište koje želi i odredi koliko novca ulaže u razminiranje. Bilo bi krasno kad bi na nekome razminiranom prostoru pisalo: "Razminirali Hrvati Australije" ili kad bi bio naveden grad, hrvatski klub ili udruga koji su donirali novac... To bi bila ostavština, poruka naraštajima

iza nas. Dakle, potpuno je transparentno trošenje sredstava s time da predstavnik donatora može i treba sudjelovati u svim fazama radova, od početka procedure radova do izdavanja certifikata i oznaka da je određeni prostor razminiran. To se obično radi s lokalnom samoupravom: općinskim načelnicima, gradonačelnicima ili županima. Taj naš model, od skupljanja sredstava, izvođenja radova do izdavanja certifikata, zovemo "Ključ u ruke", pa je po tome proračun Zaklade na koji se donacija uplaćuje zapravo samo put prema svrsi za koju se taj posao radi.

Kako potaknuti naše iseljenike da se uključe u akciju "Hrvatska bez mina"?

- Vi ste zapravo prvi s kojim razgovaram na ovakav način, osim Hrvata iz SAD-a koji su sudjelovali kao golferski savez svake godine te oni svoju godišnju donaciju predaju Vladi RH. I mi bismo rado, gdje god nas pozovu, otišli i predstavili akciju i, naravno, nakon završetka posla bili bismo domaćini onima koji bi ta sredstva skupili. Moram priznati da osjećam nelagodu kad god tražim sredstva jer znam da je kriza zahvatila čitav svijet i nije lako tražiti od ljudi kojima zapravo ništa niste pružili. ■

ENG An interview with Đurđa Adlešić, the director of the Foundation for the Humanitarian Demining of Croatia, regarding the still great danger posed by mines in Croatia.

Gostovali hrvatski kazalištarci iz Sombora i Travnika

Vrijedni članovi kazališnih skupina pokazali su se jednako vještima i uspješnima kako u komedijama tako i u dramama izražavajući svu svoju ljubav prema scenskom nastupu

Napisala: **Marija Hećimović**

Snimio: **Goran Grgić**

Već tradicionalni Dani hrvatskoga pučkog teatra održani su i ove godine osamnaesti put zaredom u Hercegovcu od 24. do 25. veljače. Organizator je dakako bila Hrvatska čitaonica Hercegovac, a pokrovitelji su bili Ministarstvo kulture RH, Bjelovarsko-bilogorska županija i općina Hercegovac. U prepunoj dvorani Hrvatskoga seljačkoga doma na otvorenju 18. dana bili su predstavnici javnoga i kulturnoga života Srećko Šestan iz Ministarstva kulture, Andreja Prugovečki-Klepac i Jadranka Sever Kruljac iz Bjelovarsko-bilogorske županije, Boro Bašljan, načelnik Općine Hercegovac i Ivan Koren, predsjednik Općinskog vijeća te Marija Hećimović iz Hrvatske matice iseljenika.

Na manifestaciji su nastupile amaterske kazališne skupine iz BIH i Vojvodine i to HAK Travnik iz Travnika s predstavom *Prokleta avlija* Ive Andrića

i HKUD "Vladimir Nazor" iz Sombora s predstavom *Oporuka*, po motivima iz opere Giacoma Puccinija. Zatim su nastupile domaće amaterske skupine GAK Županja iz Županje s predstavom *Požar strasti* Josipa Kosora, Piccolo teatar iz Staroga Grada na Hvaru s predstavom *Seoski turizam* Vinka Modemdorfera i domaćin Pučka scena Hrvatske čitaonice s predstavom *Jukebox-Melita* Filipa Nole.

Vrijedni članovi kazališnih skupina pokazali su se jednako vještima i uspješnima kako u komedijama (*Oporuka*, *Seoski turizam* i *Jukebox-Melita*) tako i u dramama (*Prokleta avlija* i *Požar strasti*) izražavajući svu svoju ljubav prema scenskom nastupu. Prilikom otvorenja Festivala Srećko Šestan je istaknuo veliki entuzijazam kazališnih amatera i njihovo čuvanje i širenje hrvatske kulture i jezika, a tome u prilog govorio je i dolazak iz inozemstva predstavnika kazališnih skupina koje su nastupale ranijih godina, a koje i dalje osjećaju živu sponu s Danima. Na kraju je istaknuo važnu ulogu Hrvatske matice iseljenika u povezivanju domaćih skupina s onima iz inozemnih hrvatskih zajednica.

U sklopu Dana bila je priređena i kazališna radionica za sudionike pod vodstvom redateljice Nine Kleflin. Sudionike je izvijestila o načinu odabira prikladnoga teksta te o pripremi predstava i na kraju je uprizorila sa sudionicima mali igrokaz. Uvijek mnogobrojna i vjerna hercegovačka publika i ovom prilikom je uživala u dobrim predstavama, posebice komedijama koje su im donijele vedrinu tako potrebnu svima nama. ■

ENG The now traditional Croatian Popular Theatre Days were held this year in the town of Hercegovac for the eighteenth time, from February 24 to 25. Joining the troupes from Croatia were those from Sombor (Serbia) and Travnik (Bosnia-Herzegovina).

O Hrvatskoj ne znaju gotovo ništa

Splitski ured HMI-ja organizirao je u suradnji s Anom Sule prvo okupljanje Hrvata, oko čega su se posebno angažirale Jessica i Elizabeth Orlić. Neki od njih nikada se nisu vidjeli ni upoznali pa je susret prošao s puno emocija

San Jose, Costa Rica

Napisala: **Branka Bezić Filipović**

Priča vezana uz Hrvate u Kostarici započela je uz pomoć Ane Sule, rođene u Antofagasti, koja je zbog posla svoga supruga Raula Elliota, zrakoplovnog inženjera, otišla živjeti prije četrdeset godina u San Jose, glavni grad Kostarike. Sada imaju tri sina - Cristiana, Andresa i Rodriga te mnogobrojnu unučad. Ana Sule, koja je inače nećakinja poznatoga čileanskog političara Anselma Sule, prije više godina zatražila je rodni list svog djeda preko splitskog ureda HMI-ja. Također je prije dvije godine pomogla u realizaciji DVD-a "Hrvati na markama svijeta", autora Branke Bezić Filipović i Pjera Baranovića, a prošle godine posjetila je Split krstareći Mediteranom. U razgovoru je došla na ideju da bi trebalo okupiti Hrvate u Kostarici, zemlji koja ima oko četiri milijuna sta-

novnika od kojih većina živi u glavnome gradu, pa je tu i najviše Hrvata.

Hrvatska kolonija u San Joseu nije velika, ali nije ni povezana. Nikada se nisu sastali ni družili i slabo se međusobno poznaju. Mahom su došli s otoka Krka, Rijeke, Dubrovnika, Brača i zaleđa Splita.

FRANE ORLIĆ - PRVI HRVAT

Prvi Hrvat koji je došao u Kostariku bio je Frane Orlić, po majci Žic, s otoka Krka. Bilo je to 1870. godine. Smjestio se u selu San Rafaelu u pokrajini San Ramon, te počeo polako kupovati zemlju i na kraju je imao plantažu Alamedu. Njegov moto bio je - *Sve što netko želi košta. Zato treba raditi*. Njegova unuka Yolanda Orlić, prisjećajući se svog djeda, rekla je: "Bio je organiziran čovjek, veliki radnik, ljubitelj kave i vrlo religiozan."

Zbog toga je donirao materijal te projekt crkve, koja je izgrađena u San Ramonu 1924. godine. Don Chico, kako su ga

zvali, donirao je i teren za gradnju bolnice. Jedini uvjet bio je da se bolnica nazove po njegovu rano preminulom sinu Nikoli, jednome od šestoro djece. Osim toga, njegovim donacijama izgrađena je škola, komunalni salon i most. Nakon puno godina crkvu je trebalo obnoviti, pri čemu je ponovno pomogla obitelj Orlić. Tom prigodom izašao je prošle godine u lokalnim novinama *Vertice Informativo* i članak zahvale hrvatskoj obitelji koja je toliko pridonijela lokalnoj zajednici.

Do dvadesetih godina prošlog stoljeća osim Orlića u Kostarici su živjele još obitelji Ivanković i Stefanović. Zatim je došao novi val doseljavanja između dvaju ratova. Tada su došle obitelji Hilje, Baničević, Glavaš, Brljević, Erak, Radan, Šaravanja, Bošković, Grbić, Domljan i drugi. S obzirom na to da je riječ o trećem i četvrtom naraštaju Hrvata rođenih u Kostarici, nitko više ne govori hr-

Dio Hrvata koji su se okupili na sastanku u San Joseu

vatski jezik. Iznimka je obitelj Marina i Maje Milete, koji su došli iz Rijeke prije 18 godina i imaju tvornicu dijelova koje rade za boeing.

HRVAT - PREDSEDNIK KOSTARIKE

Među svim hrvatskim obiteljima svakako je najpoznatija mnogobrojna obitelj Orlić. I to ne čak zbog donacija lokalnoj zajednici, niti zbog bolnice koju imaju u San Joseu, niti zbog plantaža banana,

koliko zbog toga jer je dala jednog predsjednika republike. Bio je to Francisco Orlić Bolmarčić, unuk spomenutog don Chica. On je od člana parlamenta, nakon sudjelovanja u građanskom ratu 1948. godine, postao ministar javnih radova te na kraju predsjednik republike 1962. godine. Tijekom svog mandata podigao je standard i zdravstvenu zaštitu ponajprije siromašnih, a za vrijeme hladnog rata organizirao je sastanak latinoameričkih predsjednika s predsjednikom

Johnom Kennedijem. Ovdje ga se još rado sjećaju.

Splitski ured HMI-ja u suradnji s Anom Sule organizirao je okupljanje Hrvata, oko čega su se posebno angažirale Jessica i Elizabeth Orlić. Za sastanak je rezervirana dvorana jednog restorana, vijest je poslana Internetom i svakog dana povećavao se broj zainteresiranih da bi se te večeri, 31. siječnja, okupilo šezdesetak Hrvata kako bi se družili, međusobno upoznali i vidjeli što im nudi Matica iseljenika. Neki od njih nikada se nisu vidjeli ni upoznali pa je susret prošao s puno emocija. Na kraju su pogledali film Turističke zajednice Hrvatske o ljepotama naše zemlje popraćene tradicionalnom glazbom. Sve ih je zanimalo jer o Hrvatskoj ne znaju gotovo ništa. Zainteresirani su za otvaranje generalnog konzulata RH jer je za njih zaduženo veleposlanstvo u Ciudad de Mexico, koje im je daleko. Sa zanimanjem su primili poziv za dolazak na sastanak gospodarstvenika hrvatskog podrijetla u Split, te imaju veliku želju da im djeca dođu u Hrvatsku pohađati tečaj hrvatskog jezika.

PLAN OSNIVANJA UDRUGE

Žele naučiti hrvatske pjesme i plesove. Međutim, s nečim treba početi. Prihvatili su prijedlog da za početak započnu obi-

Ana Sule sa sinovima i njihovim obiteljima

Marino Lemešić veteran Hajduka s obitelji Radan koji se još sjećaju gostovanja Hajduka iz 1969.

Na jadrilici Dora: Srećko Favro, Daniel Ivanković, Ana Sule, Patricia Ivanković i Leo Lemešić

lježavanjem Dana neovisnosti Republike Hrvatske pa im treba poslati zastavu i što više raznoga glazbenog i filmskog materijala. Također se za početak žele družiti pripremajući hrvatsku hranu, u čemu želi pomoći mladi David Ivanković, student kulinarsstva. Vjeruju da bi ih sve ovo s vremenom moglo dovesti do osnivanja hrvatskog društva u San Joseu, prvi put u povijesti.

Tih dana u dogovoru s HMI-jem u Splitu u vodama Kostarice našla se i jadrilica 'Dora', koja u sklopu programa

Sail the World plovi svijetom sa splitskom posadom. Kapetan 'Dore' je Leo Lemešić, s kojim su trenutno na brodu ing. i prof. Srećko Favro i Leov otac Marino Lemešić, glasoviti veteran Hajduka. Oni su nam se pridružili na večeri u San Joseu, a poziv su sa zadovoljstvom primili jer Marinu Lemešiću ovo nije bio prvi posjet Kostarici. On je ovu zemlju posjetio još 1969. godine kao prvotimac Hajduka, na turneji po Južnoj Americi. Tom prilikom svi igrači Hajduka imali su na prsima po jedno slovo, a sve zajedno je pisalo "Viva Costa Rica". Na prsima Marina Lemešića bilo je slovo O. Hajduk je tada pobijedio domaću momčad rezultatom 3 : 0. Iako je to bilo davno, ima još onih koji se sjećaju te utakmice pa im je bilo zadovoljstvo upoznati Hajdukovu veterana i slikati se s njim, ali i dobiti fotografiju iz 1969. godine. Te večeri nazočnima se predstavio i Dragutin Žic, vlasnik marine Punat, koji je došao u posjet rodbini, obitelji Orlić.

PONOSNI NA DOMOVINU PREDAKA

Lemešići su pozvali sve zainteresirane da dođu na 'Doru' družiti se i voziti idućeg dana. Bilo je zainteresiranih, a bilo je i onih žalosnih jer su zbog posla morali ostati u gradu. Oni koji su došli imali su prilike probati dalmatinski pršut, a uz hrvatske delicije izrazili su tijekom druženja ponos na domovinu svojih predaka. Lijepi izlet završio je oproštajem s posadom 'Dore' koja je istog dana nastavila u smjeru sjevera, prema Nikaragvi i Hondurasu, gdje također žive hrvatski iseljenici s kojima mi u domovini nemamo kontakte. Zato je velika stvar kada se uspije okupiti jedna zajednica i zainteresirati za druženje i njegovanje hrvatske tradicije jer ako se o njima ne budemo brinuli i u tome im pomagali, sasvim će se asimilirati i izgubiti ćemo bilo kakav trag o njima. A da je to njima važno svjedoče mnogobrojna pisma zahvale koja su stigla nakon susreta u San Joseu. ■

Tragovi Hrvata u San Joseu

Gostovanje Hajduka 1969.

ENG In collaboration with Ana Sulo the Split branch office of the CHF has organised the first ever gathering of Croatians in San José, the capital of Costa Rica, with the considerable assistance of Jessica and Elizabeth Orlić.

Predavanje Branke Bezić Filipović na temu Lupis

ŠESTA SMOJINA MARENDA

SPLIT - U spomen na velikoga splitskog novinara i publicista Miljenka Smoju svake godine se organizira manifestacija 'Smojina marena'. Organizator je fotograf Boris Kragić, a namjera ove manifestacije je da se legenda splitskog novinarstva otme zaboravu. 'Marena' se organizira na Smojin rođendan 14. veljače. Kako se s vremenom pojavila potreba da se izađe iz okvira dosadašnjeg druženja, organizator je pozvao HMI Split da se pridruži svojim prilogom. Tom prigodom Branka Bezić Filipović, voditeljica splitske podružnice, održala je predavanje o prvome iseljeničkom novinaru Ivanu Lupisu Vukiću, rođenom 12. veljače, skoro kada i Smoje, ali puno godina prije. Nakon toga novinarka Tonka Alujević pročitala je priču u spomen Smoji, a zatim je uručena godišnja nagrada za životni doprinos u kulturi, gospodarstvu i športu, koja je ove godine pripala akademskom slikaru Mili Skračiću, a o kome je govorio prof. Tonči Šitin. Manifestacija je završila kada je Roko Markovina pročitao tekst iz Smojina Velog mista, a o čemu drugome nego o Hajduku. Ovogodišnja 'Smojina marena' organizirana je u nazočnosti mnogobrojnih Splićana te dožupana Viska Haladića u Oštariji kod Vidjakovih na Bačvicama, gdje se njeguje duh starog Splita.

Boris Kragić, dožupan Visko Haladić i Mile Skračić

DANI HRVATSKOG FILMA U MÜNCHENU

NJEMAČKA - U Monopol kinu u Münchenu u veljači su održani Dani hrvatskog filma pod nazivom Skrivena Hrvatska. Riječ je o zajedničkom projektu Njemačko-hrvatske udruge za promicanje kulture i gospodarstva Dvori i Mediengruppe München, a uz operativnu i stručnu potporu i pokroviteljstvo Generalnog konzulata RH u Münchenu i Odjela za kulturu MVEP-a. Mnogobrojnoj publici u ime organizatora obratili su se Aleksandar Lukin, predsjednik Njemačko-hrvatske udruge za promicanje kulture i gospodarstva Dvori, Peter Neugart, voditelj Mediengruppe München te Vladimir Duvnjak, generalni konzul RH u Münchenu.

Tako je u razdoblju od 8. do 12. veljače, dok je istodobno Berlin bio domaćin jednog od najvećih svjetskih i europskih filmskih festivala - Berlinale, München dobio Dane hrvatskog filma u sklopu kojih je prikazano sedam poznatih hrvatskih filmova od kojih su mnogi dobitnici domaćih i inozemnih nagrada te su prikazani na međunarodnim filmskim festivalima: Kino Lika, Armin, Što je muškarac bez brkova, Pjevajte nešto ljubavno, Zagrebačke priče, Iza Stakla i Kenjac. Kvalitetan odabir filmova, dobra promidžba u sklopu koje je izrađeno više od 1.000 promotivnih letaka i više desetaka plakata, medijski napisi u važnijim novinama, publicitet ostvaren uz pomoć društvenih mreža, kao i činjenica da više od pet godina nije bilo sličnog događaja u Münchenu, ostvarili su uspjeh te doveli u kinodvorane kina Monopol njemačku i hrvatsku publiku. Sa zadovoljstvom možemo ustvrditi da su kinodvorane tijekom prikazivanja navedenih filmova bile gotovo sasvim popunjene, a za neke filmove poput Zagrebačke priče, Što je muškarac bez brkova i Kenjac tražila se karta više.

Važan dan u životu hrvatske zajednice Chicaga

Središnja glazbeno-plesna priredba održana je 11. veljače u auditoriju gimnazije dr. Martina Luthera Kinga na kojoj je nastupilo 200-tinjak pjevača i plesača

Svi izvođači, njih ukupno 200-tinjak, na pozornici

Tekst: GKRH Chicago

S pomendan blaženoga Alojzija Stepinca obilježava se tradicionalno u veljači u hrvatskim katoličkim župama, misijama i organizacijama diljem Sjeverne Amerike. U Chicagu ova tradicija ima dodatan značaj. Hrvatska škola pri župi sv. Jeronima od 1973. nosi ime "Kardinal Stepinac", a Hrvatska katolička misija

Prizor sa svečane sv. Mise

u sjevernom dijelu grada nosi naziv "Bl. Alojzije Stepinac". Dio Princeton avenije, na kojoj se nalazi župa sv. Jeronima, nosi počasni ulični natpis "Put kardinala Stepinca". Stepinčevo i proslava Velike Gospe u kolovozu predstavljaju dva središnja vjersko-etnička događaja u životu hrvatske zajednice u Chicagu.

Središnja glazbeno-plesna priredba održana je 11. veljače u auditoriju gimnazije dr. Martina Luthera Kinga. Priredba je započela izvedbama američke, hrvatske i kanadske himne te pozdravima generalne konzulice Republike Hrvatske u Chicagu i župnika sv. Jeronima, fra Joze Grbeša. Nastupali su pjevači i plesači, njih ukupno 200-tinjak, iz hrvatske škole Kardinala Stepinca, Klub i Tamburica Stepinac, orkestar "Mladost", grupa hrvatske škole Srca Isusova, folklorna skupina Hrvatska loza iz Chicaga, KUD starijih plesača i pjevača "Hrvatska baština" iz Chicaga, te njihovi gosti iz Kanade i to KUD "Zvuci Hrvatske" iz Oakvillea i folklorni ansambl "Croatia" iz kanadske provincije Ontarija.

U nedjelju, 12. veljače, održana je svečana sv. misa u prepunoj crkvi sv. Jero-

nima. Propovijed je održao fra Jozo Grbeš istaknuvši značaj govorenja i traženja istine, kao i utvrđivanja povijesnih činjenica, pri čemu je naveo Stepinca kao poštovatelja istine i modela snažne osobnosti koji vrijedi slijediti. Za ovu prigodu, osim gostiju plesača i pjevača iz Kanade, neki Hrvati doputovali su i iz Indijane, Wisconsinia i Missourija. ■

Šestinski plesovi iz okolice Zagreba

ENG Some two hundred singers and dancers performed at the central music and dance event staged to mark Blessed Stepinac Day in Chicago on February 11 at the auditorium of Martin Luther King High School.

‘Živite i promičite vrijednosti koje ste ponijeli iz rodnog doma’

“Pozvao bih i potaknuo sve iseljene Hrvate da se ponose svojom vjerom, narodom, kulturom i da iz otvorenosti svoga srca prihvaćaju druge te tako pridonesu jednome boljem, humanijem i mirnijem svijetu”, izjavio je fra Ivica Jurišić

Fra Ivica Jurišić,
voditelj Hrvatske
katoličke misije
Rotterdam u Matici

Razgovarala: **Željka Lešić**
Snimila: **Marija Belošević**

Molim Vas, predstavite se našim čitateljima.

- Rodom sam iz Požege, župe sv. Leopolda Bogdana Mandića. U rodnome gradu završio sam osnovnu školu. Školanje sam nastavio u Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Visokom, a studij teologije na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Prema svećeničkom pozivu usmjeravala me obitelj u kojoj se svakog dana molilo, zatim župnik mons. vlč. Vjekoslav Marić te stric, sada pokojni, fra Pero, član Franje-

vačke provincije Bosne Srebre. Tako sam danas svećenik i franjevac. Vječne zavjete položio sam 9. travnja 2000. godine, a za svećenika sam zaređen te iste jubilarne godine u Sarajevu. Pastoralno sam djelovao u župama povjerenima mojoj provinciji, i to u Kiseljaku, Ovčarevu, Motiki, Stratinskoj te u samostanu Petričevcu u Banjoj Luci odakle sam 2005. došao u Nizozemsku.

Predstavite nam župu sv. Nikole Tavelića.

- Hrvatska župa sv. Nikole Tavelića, sa sjedištem u Rotterdamu, obuhvaća cijelu Nizozemsku. Svete mise redovito

slavimo u većim gradovima u Rotterdamu, Amsterdamu, Groningenu, Terneuzenu, Arnhemu, Tilburgu, Alphen a/d Rijnju. Župa ima oko šest tisuća vjernika, od kojih je otprilike polovina u Rotterdamu. Vaši čitatelji mogli su u jednoj od prošlih brojeva pročitati kako je prošla 2011. godina bila u znaku proslave 40 godina postojanja župe. Kada su se sedamdesetih godina u Zapadnoj Europi otvarale hrvatske katoličke misije s ciljem duhovne potpore radnicima iz domovine, utemeljena je i misija u Rotterdamu. I moji prethodnici su bili franjevci iz Franjevačke provincije Bosne Srebre.

Koje su glavne aktivnosti u župi?

- Glavni godišnji događaj je proslava našeg zaštitnika sv. Nikole Tavelića. Za proslavu se pripremamo duhovno, trodnevnicom, i tom prigodom pozovemo uvijek u goste biskupe i svećenike iz domovine jer želimo i na taj način biti povezani s Crkvom u domovini. Tu je i redovita vjeronaučna pouka za djecu, posebno za prvopričesnike i krizmanike, zatim pouka za mladence. Imamo dosta djece ministranata, također i skupinu čitača, župni zbor i skupinu mla-

Fra Ivica Jurišić na Hrvatskim svjetskim igrama u Zadru, 2010. godine

dih gitarista. Organiziramo hodočašća u poznata marijanska svetišta gdje se utječemo Nebeskoj Majci zajedno s Hrvatima iz drugih misija. Hodočastili smo i u Rim, a ovdje bih posebno istaknuo hodočašće u Svetu zemlju prigodom 40. obljetnice naše župe. Zanimanje je bilo toliko veliko da smo imali dvije skupine. Veliki broj vjernika aktivno sudjeluje u svim događajima. Također rado pohode starije i nemoćne, uključuju se u različite humanitarne akcije koje provodimo i na taj način župa pomaže najpotrebitijima u domovini. Uključujemo se i u različite aktivnosti mjesne nizozemske Crkve. Svime što radimo nastojimo izgrađivati živu Crkvu. Svakako bih istaknuo kako je u župi niknuo i jedan bogoslov, Boris Plavčić.

Uspijevate li vjernike držati na okupu i obilazite li obitelji? Koliko im znači Vaš posjet, Vaša riječ?

- Upravo različitim projektima u župi želimo povezivati naše vjernike koji su raspršeni po cijeloj Nizozemskoj. Ova župa jedina je u ovoj zemlji koja uspijeva okupiti Hrvate vjernike. Pobožnosti koje su im prenijele obitelji oni prenose na svoju djecu ovdje. Crkva im zai-

Fra Ivica s biskupom Sudarom u Haagu

sta puno znači pa tako rado primaju i svećenika. Vjernike pokušavam barem jedanput godišnje obići prigodom blagoslova obitelji.

Duhovni ste skrbnik i za hrvatske uznike u Haagu.

Koliko im znače susreti s Vama, a što Vama znače ti susreti?

- Važno je da je upravo Crkva u Hrvata preko svoga svećenika prisutna među ljudima koji pate, koji ovdje u Haagu brane istinu o domovini i hrvatskom narodu. Naš duhovni i prijateljski susret njima puno znači te im daje snagu kako bi lakše nosili svoj križ. Bogu hvala da možemo i u pritvoru slaviti svetu misu. I za mene, u mom svećeničkom životu, ovi susreti su veliki blagoslov. Nije se lako nositi s nepravdama, a ipak ostati čvrst i dostojanstven, i psihički i fizički zdrav u pritvoru.

Koliko ih često posjećujete?

- Moji susreti s haškim uznicima su dva puta mjesečno. Tom prilikom slavimo svetu misu te se susretnem sa svakim od njih, ako im to vrijeme dopušta s obzirom na to da su zauzeti svojim predmetima. Koristim priliku te preko Matice zahvaljujem svima na molitvama i potpori našim uznicima te pozivam i dalje na molitvu za njih, posebno za njihovo zdravlje. Zahvaljujem Hrvatskome svjetskom kongresu, posebno Danijelu Lučiću i Petru Čosiću koji su u više projekata iskazali potporu našim generalima u domovini i iseljeništvu. Hvala i kolegama svećenicima i pastoralnim suradnicima iz zapadne Europe koji na našim pastoralnim susretima napišu riječi potpore te pošalju svoj prigod.

Budući da ste jedini hrvatski svećenik u Nizozemskoj, kako stignete obaviti sve obveze?

- Svaki dan je nepredvidiv, i nekada fizički dosta iscrpljuje. No, svakidašnja molitva i sveta misa pomažu mi kako bih sve to prebrodio i duhovno osnažen lakše podnosio svakidašnjicu. Važno je istaknuti kako se mogu osloniti na moje vjernike koji mi pomažu u različitim aktivnostima župe. Posebno je Žu-

Fra Ivica s učesnicima Malonogometnog turnira koji se organizira prigodom proslave sv. Nikole Tavelića, zaštitnika župe

pno pastoralno vijeće aktivno u župi. U svim mjestima gdje slavimo svetu misu vjernici pomažu pri organiziranju mise i blagoslova obitelji. Koliko joj obveze dopuste u župni pastoral uključi se i karmelićanka s. Edita Gelemanović, koja se nalazi u generalnoj kući u Sittardu, a od ove školske godine vjeronauk vodi gđa Snježana Božić. Pri većim slavljinama dolaze pomoći subraća, iako je najbliži hrvatski svećenik udaljen 200 km od Rotterdamu. Također za blagoslov i ispovijed dođu subraća. Tako je tijekom posljednjeg blagoslova ovdje uistinu bila prava mala zajednica. U blagoslovu su mi pomogla braća iz Provincije koja se nalaze na studiju u Münsteru, Rimu i Madridu. Lijepo je bilo živjeti zajedništvo i svjedočiti ga vjernicima.

Imate li pomoć nizozemskih svećenika i sastajete li se s njima?

- Koliko mi obveze dopuštaju sudjelujem na dekanskim sastancima i drugim susretima svećenika koje organizira biskupija. S kolegama svećenicima Nizozemcima rado se susrećem, a sa župnikom katedralne župe u Rotterdamu zajedno sam neko vrijeme i stanovao. Razumiju moju posebnost, tj. da sam župnik za cijelu državu, te mi rado pomognu kada mi zatreba.

Koja bi bila Vaša poruka iseljenom puku diljem svijeta?

- Moja poruka bi bila da žive i promiču one vrijednosti koje su ponijeli iz rodnog doma. Tu u prvome redu mislim na poštenje i radišnost jer naš je čovjek uvijek tijekom povijesti sve ono što je imao zaradio znojem svoga lica i svojim žuljevima. Svakako bih pozvao i potaknuo sve da se ponose svojom vjedom, narodom, kulturom i da iz otvorenosti svoga srca prihvaćaju druge te tako pridonesu jednome boljem, humanijem i mirnijem svijetu. ■

ENG An interview with Fra' Ivica Jurišić, the head of the Croatian Catholic Mission in Rotterdam which has been active since 2005.

Rodoljublje gradilo temelje bolje budućnosti

Upravni odbor kupio je 1961. godine prostorije za Hrvatski dom u Albert Parku koji je postao jedino središte svih državotvornih Hrvata u Melbourneu. Ondje su kasnije svoj dom našle mnoge hrvatske udruge

(Izvaci iz govora Josipa Čuka)

Snimke: Arhiva AHD-a

Australsko-hrvatsko društvo (AHD) iz Melbournea veličanstveno je potkraj prošle godine proslavilo 60 godina osnutka i uspješnog djelovanja. Program proslave vodio je predsjednik društva Ante Jurić, koji je srdačno pozdravio sve prisutne i zahvalio je svima koji su došli proslaviti 60 godina postojanja AHD-a. Nakon toga pozvao je glavnoga govornika Josipa Čuka, bivšega dugogodišnjeg tajnika i jednog od ključnih djelatnika ovog društva, da iznese povijesne činjenice o postanku i radu ovoga iznimno vrijednoga hrvatskog društva.

“Prva sjednica hrvatskih rodoljuba u Melbourneu održana je u predgrađu Carltonu, u kući Drage Glovoške, 19. kolovoza 1951. godine. Tada počinje povijest AHD-a. Na tome sastanku bili su prisutni: Ilica Kokić, Stjepan Despotović, Franjo Butorac, Hasan Muslimović,

Hrvatski dom danas

Hrvatski dom u Albert Parku u svojim počecima

Slavo Tomljanović, dr. Josip Moger, Ernest Despotović, Ernest Češek, Ševko Ališahović, Josip Hoić, Emil Rauch, Ludvig Rauch, Walter de Bono Novosel, Anton Moharić, Franjo Podolšak, dr. Petar Marović, Branko Hohnjec i još neki drugi čija nam imena nisu poznata. Drugi sastanak održan je u obiteljskoj kući Kadre Aganovića 1951. godine i tako je osnovano i službeno počelo djelovati Australско-hrvatsko društvo. Glavni cilj ovoga hrvatskoga rodoljubnog društva bio je učiniti sve što je moguće u tim prilikama kako bi se pomoglo hrvatskome narodu, u zarobljenoj Hrvatskoj, da postigne svoju slobodu i da se ponovno uspostavi hrvatska država.

KNJIŽNICA I HRVATSKA ŠKOLA

Upravni odbor kupio je 1961. godine prostorije za Hrvatski dom u Albert Parku koji je postao jedino središte svih državotvornih Hrvata u Melbourneu. Članovi AHD-a osnovali su svoj nogometni klub Croatia 1953. u kući Ante i Hinka

Djurakovića. Kupljeni Hrvatski dom u Albert Parku bio je središte HNK Croatia. AHD je u Hrvatskom domu osnovao druga mnogobrojna hrvatska društva i folklorne skupine. Savez hrvatske ujedinjene mladeži svijeta – SHUM u Australiji osnovan je 1961. godine. Dužnosnici su bili Nikola Babić, Nikola Beronić, Darko Saraga i Filip Parić, a dugogodišnji tajnik je bio Drago Maligec.

AHD je osnovao 1964. hrvatsku knjižnicu i čitaonicu i prvu Hrvatsku školu u Melbourneu, koja je počela djelovati 1965. godine. Učitelji te hrvatske škole bile su hrvatske časne sestre iz Clifton Hilla: majka Klara Jakovljević, Emanuela Turčić, Cecilija Glibo i tajnik AHD-a Josip Čuk. Rizničar je bio Franjo Mlakar. Kasnije su se osnovale mnoge druge područne hrvatske škole: u Clifton Hillu, Hrvatskome nacionalnom centru, West Footscrayu, St. Albansu, Altoni, Melbourne Universityju, Springvaleu, Dandenogu i Morwellu. Prvi učitelji i uprava tih hrvatskih škola bili su Ivan

Preuređeni Hrvatski dom otvorila je konzulica RH Ana Modun, 12.01.2007. godine

Predsjednik Republike Hrvatske
Dr. Franjo Tuđman i Josip Ćuk

Ćorić - predsjednik, Luka Krajinović - tajnik, vlč. Josip Kasić, Nikola Džidžić, Josip Ćuk, Zvonko Škrljec, Ivica Bekavac, Ivan Moharić i Jozo Šimić za Gippsland.

Zbog velikosrpskih i jugoslavenskih progona hrvatskih studenata, intelektualaca i hrvatskog naroda AHD je predložio da se osnuje Hrvatski koordinacijski odbor, koji je pozvao hrvatski narod na prosvjed pred jugoslavenskim konzulatom u Melbourneu, a odazvalo se više od deset tisuća Hrvatica i Hrvata. Hrvatsko žensko društvo "Katarina Zrinski" osnovano je u hrvatskome Domu Albert Park 28. rujna 1975. godine. U prvoj upravi bile su: Danica Denzić - predsjednica, Ivanka Babić - dopredsjednica, Biserka Babić - tajnica, Ankica Sečić - zamjenica tajnice, Ljubica Boljčević - blagajnica i Barbara Pavlović - zamjenica blagajnice.

AHD je podržavao i pomagao Hrvatskome katoličkom centru u Cliffron Hillu, Springvaleu i Sunshineu. Društvo je bilo suosnivač prvoga hrvatskog radioprograma 3ZZ 1975. godine, a 1987. radiopostaje 3ZZZ.

AHD je pokrenuo osnivanje Hrvatskoga islamskog centra, koje je održano u kući Mehmeda Kostića. Prisutni su bili: Meho Kostić, Šefko Alisahović, Husein Plečić, Sulejman Sečić, Ahmet Hadžić, velečasni Josip Kašić, Josip Ćuk, Ivica Kokić i Enver Begović. Za predsjednika je izabran Ahmet Hadžić, a za tajnika Sulejman Sečić.

GRADNJA NOVOG CENTRA

AHD je osnovao svoj ogranak u Morwellu, Gippsland. Predsjednik je bio Žarko Špehar, a tajnik Vlado Jelinić. AHD je bio jedan od glavnih pomagača pri osnivanju i radu Hrvatskog poslanstva u Canberri, koje je počelo djelovati 29. studenog 1977. godine. Vršitelj dužnosti poslanika bio je ugledni hrvatski rodoljub i izvrсни diplomat Mario Šime

Despoja, a tajnica je bila Dinka Sidić.

AHD je prihvatio prijedlog tajnika Josipa Ćuka za gradnju novoga i većega Hrvatskog doma koji je dobio ime - Hrvatski nacionalni centar. Australski ministar Federalne vlade za useljenje, Ian MacPhee, svečano je otvorio Centar 19. rujna 1980. godine.

AHD, svojim Središnjim odborom hrvatskih društava Australije i njegova tajnika Fabijana Lovokovića, počeo je 1964. tražiti od australskih vlasti priznavanje hrvatskog jezika. AHD je podržao osnivanje Instituta hrvatskog jezika u Victoriji. Institut je osnovan u Hrvatskome islamskom centru u Maidstonu 15. veljače 1979. Prisutni su bili: Artur Nalis, Jozo Pavlović, Jozo Ćuk, Ivan Ćorić i Nenad Zakarija. Vlada Viktorije priznala je posebnost hrvatskog jezika 27. travnja 1979. Za to su najzaslužniji: Artur Nalis, Helene Češek i Jozo Pavlović, kao i ostali članovi uprave i hrvatski učitelji. Društvo je pokrenulo ideju uspostavljanja Hrvatskoga informativnog centra i Hrvatske javne tribine, prema prijedlogu Ivice Kokića. Hrvatski informativni

Ante Jurić

centar otvorio je gradonačelnik Sunshinea Don McKay 29. listopada 1989. godine u St. Albansu i prisutne je pozdravio senator Jim Short.

U početku devedesetih vodstvo društva preuzeli su mladi koji su preuredili prostorije Hrvatskog doma. Najzaslužniji za to su: Ante Jurić - predsjednik, Darko Saraga - dopredsjednik, Šimun Samardžić - tajnik, Krešimir Maslac - drugi tajnik, John Samardžić - treći tajnik, Darko Mišić - rizničar, i mnogi drugi. Preuređeni Hrvatski dom otvorila je konzulica RH Ana Modun.

POMOĆ ZA HRVATSKU

Među uglednim Hrvatima koji su bili gosti društva bili su: profesor Asaf Duraković - američki stručnjak za atomsku energiju, dr. Srećko Pšeničnik - predsjednik HOP-a, dr. Mate Meštrović - predsjednik Hrvatskoga narodnog vijeća, Radoslav Artuković, prof. Zlatko Tomičić, dr. Marko Veselica, Ante Paradžik, dr. Anto Kovačević, Krešimir Pavelić, dr. Ivo Meter, dr. Miroslav Tuđman, prof. Zlatko Tomac i mnogi drugi.

AHD je kao sudionik hrvatske zajednice u Victoriji i općenito u Australiji pridonio u skupljanju novčane pomoći i pružanju moralne potpore hrvatskome narodu u Hrvatskoj tijekom Domovinskog rata. Za vrijeme Domovinskog rata AHD, HOP, Hrvatsko žensko društvo "Katarina Zrinski", Mladež HOP-a, AHD "Kardinal Alojzije Stepinac" u Geelongu, Sydneyu i ostala hrvatska društva diljem Australije skupili su skoro milijun njemačkih maraka za pomoć hrvatskome narodu za ponovnu uspostavu hrvatske države. Taj novac izravno je predan predsjedniku tadašnje Vlade RH dr. Žarku Domljanu i Ivanu Vekiću, ministru unutarnjih poslova, po Nikoli Babiću i Fabijanu Lovokoviću.

Zbog svega navedenog i zbog drugih velikih djela, koja sada ne mogu navesti, AHD može biti ponosan na sva dostignuća u posljednjih 60 godina. Sa sigurnošću mogu reći da su AHD i HOP majka i otac hrvatskog rodoljublja u Melbourneu i da je AHD kolijevka državotvornog hrvatstva u Melbourneu te da je to rodoljublje gradilo temelje bolje budućnosti hrvatskoga naroda. ■

ENG A brief history of the well-known Australian-Croatian Association of Melbourne, which late last year the celebrated the 60th anniversary of its founding and successful activity.

Osam folklornih skupina s oko tristo izvođača

Festival su vrlo lijepo prihvatili Hrvati koji žive i rade u Švicarskoj, a to pokazuje više od tisuću razdraganih posjetitelja iz svih dijelova Švicarske koji su se te večeri okupili u prelijepoj Simplonhali u Brigu

Folklorna skupina
"Fra Ivo Šimić"
iz Novog Sela -
Balegovac kraj
Odžaka

Tekst i snimke: **kta/i.b.**

U Brigu, švicarskom kantonu Walis, održan je 28. siječnja treći festival hrvatskih folklornih skupina koje djeluju u Švicarskoj. Na ovom festivalu nastupilo je osam folklornih skupina s oko tristo izvođača. Organizator ovoga vrijednog festivala za očuvanje hrvatske folklorne tradicije je HKM Lausanne-Wallis koju vodi i fra Vlado Ereš.

Festival su vrlo lijepo prihvatili Hrvati koji žive i rade u Švicarskoj, a to pokazuje više od tisuću razdraganih posjetitelja iz svih dijelova Švicarske koji

Mnogobrojna publika
pratila je Festival

su se te večeri okupili u prelijepoj Simplonhali u Brigu.

GOSTI IZ BOSANSKE POSAVINE

Festival je otvoren hrvatskom himnom, a zatim je fra Vlado Ereš uputio riječi dobrodošlice i pozdrava izvođačima, publici i gostima koji su predstavljali različite institucije. U ime VRH-a u Švicarskoj pozdrav nazočnima i potporu ovome festivalu uputio je Davor Pomykalo, zamjenik veleposlanika zadužen za kulturu. U ime grada Briga nazočne je pozdravio Elmar Furer. Pozdrav u ime Biskupske konferencije Švicarske izrekao je Markus Schmit, voditelj ureda za zajednice na materinskom jeziku. Nazočnima se obratio i preč. dr. Ivo Balukčić, župnik u Odžaku i dohorski dekan koji je dopratio folklornu skupinu "Fra Ivo Šimić" iz Novog Sela - Balegovac kraj Odžaka te bend mladih "Vrijeme nade" iz Odžaka. Povod za njegov dolazak je veliki broj osoba iz odžačkog kraja koji u ovoj misiji živi i radi. Svoje pozdrave u ime misijske zajednice izrekli su i najmlađi članovi misije odjeveni u hrvatske narodne nošnje.

Iznimno brojna, dobro uigrana i kompaktna bila je folklorna grupa "Posavina" iz Zürich Badena. Folklorna grupa "Pravi biseri" iz Yverdona-Neuchatela povela nas je u Baranju uz upečatljive prelijepe

Sudionici Festivala s priznanjima

narodne nošnje. Kolo "Hercegovački linđo" izvela je folklorna skupina "Croatia" iz Basela. Folklorna skupina iz Ticina svojim nastupom povela nas je u Posavinu odžačkog kraja. Ne tako davno osnovana skupina iz Yverdona, predvođena Jozom Martinovićem i Ilijom Barišićem, ostvarila je prvi javni nastup. Ovaj treći festival folklor zaključio je KUD "Fra Ivo Šimić" iz Novog Sela - Balegovac kraj Odžaka.

ZABAVNI PROGRAM

Na kraju je fra Vlado podijelio darove voditeljima svih skupina koje su nastupile na festivalu folklor u HKM Lausanne-Wallis u Brigu. Voditeljice folklornog dijela programa bile su mlade i aktivne članice misijske zajednice Ana Čančar i

Svjetlana Zagorac. U drugom dijelu zabavnog programa prvi je nastupio bend mladih "Vrijeme nade" iz župe Glavosjeka sv. Ivana Krstitelja Odžak. Filip Radić iz Soloturna otpjevao je nekoliko narodnih pjesama, a do ranih jutarnjih sati nazočne su zabavljali Stipo Rebić i Tiho-mir Krstičević iz St. Gallena.

Ova kulturno-zabavna manifestacija završena je 29. siječnja u Vispu svetom misom koju je predvodio preč. Ivo Balukčić, župnik iz Odžaka, a na njoj su pjevali mladi iz Odžaka. ■

ENG The 3rd festival of Croatian folklore ensembles active in Switzerland was staged in the town of Brig in Wallis canton this January 28 and featured performances by eight folklore groups.

ISELJENIČKA VIJEST

U TORONTU PROSLAVLJENO STEPINČEVO

KANADA - Župa Naša Gospa kraljica Hrvata u Torontu dostojanstveno je i svečano proslavila Stepinčevo u nedjelju 5. veljače na prvoj i drugoj svetoj misi. Prije proslave Stepinčeva obavljena je trodnevna priprava u četvrtak, petak i subotu prije i poslije večernjih svetih misa. Proslava Stepinčeva počela je na misnim slavljinama i završena u crkvenoj dvorani poslije podnevne svete mise. Folklorno kulturno-umjetničko društvo Jadran, djeca i mladež župe u hrvatskim narodnim nošnjama plesali su narodne plesove, pjevali narodne pjesme, izvodili narodu glazbu. Poslije plesa, pjesme i glazbe župljani su blagovali, župljanke priredile bogat i raznovrstan ručak. Na kraju proslave prikazan je film o blaženi-

ku Alojziju Stepincu - Živ u sjećanju doseljenih Hrvata. Doseljeni Hrvati oduševljeni su i zahvalni neustrašivome zagrebačkom nadbiskupu, najhrabrijem nadbiskupu u Dru-gome svjetskom ratu, koji je radije trpio mučeništvo nego Crkvu u Hrvatskoj odvojio od Vatikana. Slaveći Stepinčevo u svojoj crkvi sa svojim hrvatskim upraviteljem župe vlč. Mladenom Horvatom osjećali smo se kao svoji na svome. Proslava Stepinčeva daje utjehu da će mnogobrojne hrvat-

ske nepravde biti ispravljene. Slijedeći blaženika Stepinca iseljeni Hrvati lakše podnose žuljeve iseljeničkog života. Doseljeni Hrvati u Torontu mole za proglašenje blaženika Stepinca svetim. Pred blaženikovom bistom u hrvatskoj doseljeničkoj crkvi u Torontu uvijek je svježije cvijeće, znak trajne pažnje. (*Mile Pletikosa*)

Pronaći model očuvanja samosvijesti, jezika i kulture

Upoznati se, porazgovarati, zaključiti i pokušati provesti zamišljeno bila bi bit susreta najsele i u tome je njihova vrijednost u vremenu kada nam je sve teže između mnogobrojnih priredbi i nastupa izdvojiti trenutke za promišljanje zajedničke bolje sutrašnjice

Članovi KUD-a Sumarton izvedu šaljivi igrokaz

Klokotić) i Srbiji (Tavankut, Bački Monoštor, Novi Slankamen). Zatim je, pak, prestala dodjela spomenute nagrade. Istini za volju, u studenome 2008. Hrvatska matica iseljenika u Zagrebu (na poticaj najsele iz Mađarske) organizirala je susret predstavnika svih dvanaest nagrađenih sela s namjerom poticanja međusobne suradnje odnosno zajedničkih projekata radi obogaćivanja nastojanja u očuvanju hrvatskoga jezika i hrvatske nacionalne svijesti. Na zagrebačkom susretu, kako to obično biva, doneseni su i zaključci. Zaključeno je kako se nagrada NAJSELO neće dodjeljivati svake godine, nego prigodno za iznimne doprinose pojedinog sela te kako bi uspješno čuvali i jačali hrvatske vrijednosti koje su nagrađene titulom NAJSELO, njihovi čelnici okupljat će se jedanput godišnje u nekom od nagrađenih sela. Prvo okupljanje bit će 2009. godine. Hrvatska

matica iseljenika bit će pokrovitelj takvih okupljanja i financijski će ih podupirati. Najsele nastojat će se koristiti projektima namijenjenim za prekograničnu suradnju iz fondova EU-a.

BRIGA MATIČNE DOMOVINE

Nagrada je dodjeljivana seoskim sredinama budući da su one manje izložene brzim promjenama i asimilaciji u većinsku zajednicu, uz ocjenu kako je uloga hrvatskih naselja i sela u prošlosti, kao i danas, presudno važna za očuvanje hrvatskih manjinskih zajednica u europskim zemljama. Nagrada, prema riječima dodjeljivača, dodjeljivana je hrvatskim naseljima u kojima se većina stanovnika služi svojim materinskim hrvatskim jezikom, i to ne samo u obitelji nego i kao razgovornim jezikom u seoskoj zajednici, a čelnici mjesta trude se širiti hrvatski jezik i kulturno na-

Napisala: **Branka Pavić Blažetin**

Snimke: **Hrvatski glasnik**

Hrvatska matica iseljenika 1996. godine utemeljila je Nagradu za kulturu "Najselo" koju je dodjeljivala naseljima u kojima žive hrvatske urođene zajednice koje su se isticalle svojim cjelokupnim djelovanjem na području kulture, očuvanja jezika i nacionalne samobitnosti.

DVANAEST NAJSELA

Tijekom godina nagrađena su sela u Austriji (Pinkovac, Mjenovo, Novo Selo), Mađarskoj (Martinci, Petrovo Selo, Sumarton, Kukin), Rumunjskoj (Karaševo,

Andraš Handler iz Petrovog Sela pozdravlja publiku

Mladi folklorai iz KUD-a Martinci

Izložbeni postav Petrovog Sela

slijeđe, te održavaju veze s Hrvatskom. Nagrada se dodjeljivala u obliku skulpture, stiliziranoga glagoljskog slova H, a simbolizira opstanak hrvatstva u nagrađenom selu tijekom povijesti. Susret je upriličen kao poticaj za međusobnu suradnju i buduće zajedničke projekte. Naravno, nije se puno toga ostvarilo od svega navedenoga.

I tu je sve stalo u organizaciji izbora najsela od Hrvatske matice iseljenika i brige matične domovine. U Mađarskoj su Nagradu za kulturu "Najselo" primili tijekom godina četiri naselja: Petrovo Selo, Martinci, Sumarton i Kukinj. Oni su samoinicijativno počeli 2008. organizirati manifestacije susreta najsela iz Mađarske. U spomenutim naseljima djeluju hrvatske samouprave. Na čelu mjesne samouprave, ako je Hrvat, postoji i veća naklonost prema hrvatskim sadržajima. No, nije uvijek tako. Nagrada pripada selu, a o čuvanju i ugledu nagrade pa i susretu najsela, po navedenome, trebalo bi skrbiti poglavarstvo sela na čelu s načelnikom.

UOBIČAJENI SCENARIJ

Najsela iz Mađarske sastala su se 2009. u Petrovu Selu, 2010. u Kukinju, a 2011. u Martincima. Na žalost, na ovaj posljednji sastanak Kukinj, nositelj titule najsele, nije se odazvao.

Susreti u Mađarskoj do sada su imali uobičajeni scenarij: okupljanje, sveta misa na hrvatskom jeziku, izložba

na kojoj su se predstavljala spomenuta sela, kulturni program i druženje. Kako bi netko dobio priznanje, odličje ili bilo kakvu nagradu, treba puno raditi, više od ostalih. Mnogi kažu da je lakše izboriti nešto, nego to zadržati dugoročno. Priznanje obvezuje dobitnika da nadalje radi dostojno i predano. Danas se više nego ikad prije hrvatska najsela i ostala naselja u Mađarskoj u kojima žive Hrvati suočavaju s pitanjem modela očuvanja samosvijesti, jezika i kulture. Premda je svako hrvatsko naselje priča za sebe

s nizom svojih posebnosti uvjetovanih i objektivnim i subjektivnim elementima, sva ona, vjerujem, mogu imati i trebala bi imati jedinstven cilj i razrađenu kratkoročnu i dugoročnu strategiju glede očuvanja hrvatskoga nacionalnog bića. Upoznati se, porazgovarati, zaključiti i pokušati provesti zamišljeno bila bi bit susreta najsela, i u tome je njihova vrijednost u vremenu kada nam je sve teže između mnogobrojnih balova i nastupa izdvojiti trenutke za promišljanje zajedničke bolje sutrašnjice. ■

Izložbeni postav Sumartona, na slici Janica Vlašić

ENG A meeting was organised in the village of Martinci in Hungary on the Najselo (Best Village) Award conferred by the CHF. The award pays tribute to the best Croatian villages among our minority communities in Europe.

Ne propustite publikaciju HMI!

Hrvatski iseljenički zbornik 2012.

sa sažetcima na engleskom i španjolskom jeziku

ima 8 tematskih cjelina, koje se sastoje od 34 samostalna autorska priloga iz 20 zemalja svijeta i ima elektroničku inačicu na mreži na adresi

<http://www.matis.hr/zbornik>.

Godišnjak, opsega 408 stranica, nastavlja niz priča o našim uglednim znanstvenicima, umjetnicima i kulturnim djelatnicima, književnicima iz hrvatskih manjinskih zajednica, pjesnicima i prevoditeljima iz svjetskih metropola.

Zastupljene su i izabrane teme i suvremene nacionalne povijesti.

Hrvatska i Europska unija, te poučavanje hrvatskoga jezika u inozemstvu top su teme godišnjaka koje će iseljeništvo ugodno iznenaditi.

Nedavna umjetnička donacija iz Austrije zagrebačkoj Modernoj galeriji jedinoga portreta najstarije hrvatske skladateljice Dore Pejačević, koji je naslikao znameniti Maksimilijan Vanka 1917., potaknula je uredništvo za izgled naslovnice u znak zahvalnosti donatoru Theodoru Lumbe (89), skladateljičinu sinu nastanjenom u Beču.

Začetnik hrvatskog modernizma i simbolizma

Ova kritička retrospektiva opusa Bele Čikoša Sesije jedan je od prvih velikih izložbenih projekata i dosad najveća retrospektiva radova toga važnog autora

Odisej ubija prosce

Tekst: Uredništvo

Velika retrospektivna izložba Bele Čikoša Sesije 'Za Psihom, sliko!', koja obuhvaća oko 150 djela iz raznih stvaralačkih razdoblja toga slikara koji se smatra začetnikom hrvatskog modernizma i simbolizma u hrvatskom slikarstvu, može se razgledati u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu.

"Ova kritička retrospektiva opusa Bele Čikoša Sesije jedan je od prvih velikih izložbenih projekata i dosad najveća retrospektiva radova toga važnog autora secesionizma i jednog od začetnika simbolizma", rekao je na otvorenju ravnatelj Umjetničkog paviljona Radovan Vuković. "Čikoš Sesija (1864. - 1931.) raskida s tradicijama i akademizmom i otvara se novim idejama 20. stoljeća, čime je pridonio europeizaciji hrvatske um-

Pokrštenje Hrvata

jetnosti toga doba, što ova izložba potvrđuje", rekao je Vuković te napomenuo kako izložba donosi i znatan broj radova koji su ovom prilikom premijerno predstavljani javnosti.

IDEJNE I IZVEDBENE SILNICE

Naslov izložbe svojevrsni je 'hommage' Čikoševu najznačajnijem djelu 'Psiha' (1898.), kojim se autor izložbe Tonko Maroević ujedno referira na stih hrvatskog pjesnika i Čikoševa suvremenika Antuna Gustava Matoša 'Za orlom, strofo!'. "Riječ je o djelu koje je udarilo temelje epohe hrvatske moderne", rekao je Vuković, "u kojemu su sabrane sve idejne i izvedbene silnice slikarevih nastojanja."

Maroević sliku opisuje kao "stidljivo prikazan akt, apsolutno oslobođen svake erotičnosti". "U nju uviru iskustva i iz nje izviru druge slike. U njoj se oslobodila energija, ona je vizualna emanacija nečega što je teško

Bosco Tre Case

Samobor pod starim gradom

Saloma

Motivski zov i izrazni izazov Čikoševa slikarstva

Ime Bele Čikoša Sesije opravdano odzvanja u svim pregledima hrvatskog slikarstva, njegov stvaralački prinos odmah je prepoznat u razdoblju prodora modernije likovne osjetljivosti na prijelazu iz devetnaestoga u dvadeseto stoljeće, određen broj njegovih radova je ne samo antologijski verificiran, nego služi i kao miljokaz ili reper u panorami stilskih oscilacija i iskustveno-tehničkih tekovina slikarskog umijeća u nacionalnom kontekstu. Njegovo vrlo visoko mjesto u hrvatskome likovnom panteonu nipošto nije dvojbeno, ali to ne znači da mu je značenje sasvim objektivno prepoznato i po zaslugi uvijek poštovano. Štoviše, Čikošev status od samoga početka njegova djelovanja izložen je i podcjenjivanjima i precjenjivanjima, i superlativima i diskvalifikativima, a razloge za to možemo naći i u evidentnim oscilacijama njegova opusa, u povremenim nespretnostima izvedbe i u pretjerivanjima ikonografskoga repertoara, da ne govorimo o prirodnom postupnom opadanju kreativnoga potencijala.

...U svakom slučaju prema Čikošu sam uspostavio odnos davnoga poznanstva i prepoznavanja, stekao određenu neravnodušnost i određenu pristranost, pa sam s više zanimanja i razumijevanja pratio njegovu nelaku borbu s materijom i duhom oblika, te njegovu neuobičajenu stvaralačku parabolu. Stoga sam već nekoliko puta osjećao potrebu istaknuti kako Bukovčeva fascinantna vještina ili Vidovičeva autentična dubina, pa ni Medovičeva više nego relevantna razina nipošto ne isključuju optiku po kojoj je i Čikošev slikarski, a pogotovo umjetnički ulog u moderno hrvatsko slikarstvo podjednako pionirski i nemimolazan - dapače, ekskluzivniji u mjeri u kojoj se uhvatio u koštac s nemogućim, želeći pronaći vizualni korelativ graničnih stanja, likovni znak onostranoga. (Tonko Maroević)

uhvatljivo”, rekao je Maroević. “Umjetnik koji je u sebi okupljao i sadržavao svu dramatičnost i problematičnost trenutka u kojemu je živio, Bela Čikoš Sesija dao je svoj obol bez kojeg bismo bili daleko siromašniji. Založiti se za njega bilo mi je zadovoljstvo i čast”, rekao je.

Racionalan i zaokupljen neprestanim, umjetnik velike literarne naobrazbe i majstor kompozicije za kojeg se smatra da je čak i slavnome Vladi Bukovcu pomagao pri izradi velikih konstrukcija, Čikoš Sesija bio je opsjednut nasiljem i smrću. U razdoblju od 1892. do 1900. gotovo čitavo desetljeće posvećuje morbidnim i makabričnim prizorima.

Iz toga razdoblja potječe potresno simbolističko djelo ‘Pieta’ (1897.), te četiri remek-djela iz 1898., velika ulja na platnu koja dominiraju jednim dijelom izložbe - ‘Marko Antonije nad mrtvim Cezarom’, ‘Dante pred vratima čistilišta’, ‘Valpurgina noć’ te ‘Odisej ubija prosce’, djelo koje ističe slikarevu preokupaciju motivima vezanim uz bračnu vjernost i opasnost od njezina kršenja.

VRHUNSKI TRENUCI

Slikar ideja i sanjar, zaokupljen religioznim i mitološkim motivima, Čikoš Sesija bio je ujedno i veliki pejzažist. “Pejzaži i monotipije iz 1893., umjetnikove godine provedene u Italiji, vrhunski su trenuci modernizma u hrvatskoj umjetnosti”, rekao je Maroević na otvorenju.

Dominantni su na izložbi i mnogobrojni portreti, ali i aktovi, koji ilustriraju prijelaz od ‘Psihe’, Čikoševa prvog stidljivo prikazanog akta, preko diskretnog erotizma njegovih zrelih radova, prema kasnijim radovima koji gube element spiritualnosti, u kojima prevladava karnalno. Tu je i erotski ciklus od 12 crteža, od njih ukupno 50 koji se čuvaju u kabinetu grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU). Vješto “skrivena” u montažnoj galerijskoj pregradi, ta remek-djela opservacije i minuciozne posvećenosti detalju odišu realizmom i erudicijom.

Od antičke mitologije, dominantne preokupacije umjetnikovih ranijih radova, preko biblijske kršćanske ikonografije i kasnijeg zanimanja za istočne civilizacije, Čikoš Sesija počinje se zanimati i za nacionalnu mitsku tradiciju. Njegov doprinos evokaciji nacionalne epske prošlosti na izložbi je predstav-

Krš Plasa u hrvatskom primorju

Penelopa

Stan u Bosco Tre Case

ljen djelima “Pokrštenje Hrvata” (oko 1907.) te “Posljednji bogumili” (1913.).

Izložbu je otvorio pročelnik Ureda za kulturu grada Zagreba Ilica Lovrić, koji je rekao kako je ova grandiozna izložba kojom Umjetnički paviljon otvara izložbenu godinu grada Zagreba posebno značajna i zbog toga što tog iznimno

produktivnog umjetnika koji je, iako etabliran, poznat i priznat za vrijeme svojeg života, kasnije bio pomalo potisnut, sada vraća na likovnu scenu.

Pokrovitelji izložbe su Ministarstvo kulture i Ured za kulturu Grada Zagreba, a kustos je Stanko Špoljarić. ■

ENG A grand retrospective exhibition of the work of Bela Čikoš Sesija entitled *After Psyche, O Painting!*, featuring some 150 works from various creative periods in the life of the painter, is on display at the Art Pavilion in Zagreb.

USUSRET VEČERNJAKOVOJ DOMOVNICI 2012.

NJEMAČKA - Večernjakova domovnica ove godine održava se u sklopu 10. obljetnice prijateljstva grada Bad Homburga i Dubrovnika, a uz partnerstvo Hrvatske matice iseljenika iz Zagreba i udruge Kroatienhilfe iz Bad Homburga. Ovaj zanimljiv projekt upriličen je u nekadašnjoj ljetnoj rezidenciji cara Wilhelma II., u elitnome njemačkome turističkom i lječilišnom centru Bad Homburgu, 17. ožujka. Večernjakov izbor zaokuplja pozornost mnogobrojnih medija. Oni koji prate hrvatske medije, a posebice njemačke u vrijeme održavanja finalne večeri izbora, mogu naići na niz članaka i pogledati televizijske priloge u kojima se donose zanimljivosti sa završne večeri, i u kojima se ovaj izbor ocjenjuje kao najveći hrvatski iseljenički izbor. Voditelji ovogodišnje finalne večeri Večernjakova izbora su Ivan Šarić, mladi stand-up komičar i voditelj showa "Hrvatska traži zvijezdu" i Sandra Budimir, studentica novinarstva. Kao poseban gost programa Večernjakove domovnice dolazi priznata hrvatska etno-di-

zajnerica iz Zagreba Mina Petra. Iako program večeri još nije konačan, za sada je potvrđen dolazak popularnog pjevača iz domovine Jacquesa Houdeka i pjevačica Marije i Ivane Husar. Hrvatske iseljeničke glazbene snage predvodit će operni pjevači Evelin Novak iz Berlina i Luka Gudelj iz Beča te mlada akademska glazbenica Ana Badrov iz Basela. Njemačke domaćine predstavljat će njihov Jazz orkestar mladih iz Bad Homburga. U sklopu programa Večer-

njakove domovnice, u subotu u 15 sati u elitnom restoranu Am Römerbrunnen, u Bad Homburgu, održat će se promocija novog romana "Naranyjin plač" spisateljice i Večernjakove novinarke Marijane Dokoze. Ulomke iz romana čitat će glumica Vanessa Radman. Riječ je o romanu o otmici djeteta, psihološkom trileru u kojemu se isprepliću ljubav, mržnja i osveta, a koji je krajem prošle godine izašao u izdanju izdavačke kuće Ljevak. (Ivana Rora)

ODRŽANO 41. GODIŠNJE HBZ SKIJAŠKO NATJECANJE

SAD - Prvoga vikenda u ožujku održano je 41. godišnje natjecanje članstva Hrvatske bratske zajednice u zimskim sportovima. Iako je ovogodišnja zima nešto blaža, diljem sjeveroameričkoga kontinenta, u gorju Laurel Highlands, istočno od Pittsburgha, bio je pravi zimski ugođaj. Nekoliko stotina članova Zajednice i ljubitelja skijanja i bordanja uživalo je na snijegu.

Već 41. godinu zaredom Hrvatska bratska zajednica organizira ova zimska okupljanja svojih članova i prijatelja. Uz natjecanje u skijanju i bordanju priređuje i druge vrste zabave. Mnogi ljubitelji zimskih sportova doputovali su iz New Yorka, Chicaga, Clevelanda, Washingtona, naravno iz Pittsburgha te okolnih gradova i mjesta te iz kanadskog Toronta, Londona i Hamiltona.

U natjecanju su sudjelovala 43 skijaša i 8 bordaša, svrsta-

nih po skupinama u muškoj i ženskoj konkurenciji, koji su zastupali 25 odsjeka HBZ. Najbolje vrijeme staze u spustu imao je Frank Kočevar iz odsjeka 354 (Cokeburg, PA) od 44.67 sekunde a drugoplasirani Marko Lucić iz odsjeka 530 (St. Thomas, ON) od 45.25. U bordanju najbrži je bio Adam Henderson iz odsjeka 354 (Cokeburg, PA) u vremenu od 1.00 te drugoplasirani Stephen Hagg (Petrolia, PA) sa vremenom od 1.05 minuta.

U petak i subotu navečer održan je domjenak uz tamburašku glazbu sastava "Veseli" iz Brookfielda, OH te "zlatni glas" Rose Husnik. Na okupu se je našlo i drugih vrlo popularnih tamburaša i pjevača kao Jerry Grcevich, Marlene i Dan Kochis, Bernadette Luketich-Sikaras, Dario Barišić sa svojim "Barabama", Daniel Shebetich s „Trubadurima“, Frank Božičevich od „Zabave“ i TS "Trzalice". Tako da, kako to Ogulinci vele, "Oguline da ti nije Kleka, čula bi se pisma iz daleka", i doista je bilo tako. Plesalo se je i pjevalo do rane zore.

Nakon natjecanja, u večernjim satima, sv. misu je služio vlč. Pierre Falkenhan iz katoličke crkve *Our Lady of the Valley* iz Donora. Vlč. Falkenhan je dugogodišnji prijatelj i član Zajednice tako da rado posjećuje hrvatske skupove i veseli se ponovnom posjetu Hrvatskoj, iduće godine kad će se Omladinski festival HBZ-a održati u Zagrebu. (Franjo Bertović)

Zov voljene zemlje

Budući da se krajem 80-ih javlja sve veći interes za stanje u bivšoj Jugoslaviji, Carmen kao Hrvatica postaje stručnjak za to krizno područje. Izbio je Domovinski rat i ona stiže kao novinarska izjestiteljica u Hrvatsku. Bio je to njezin prvi susret s voljenom zemljom

Napisao: **Hrvoje Salopek**

Snimke: **Arhiva Carmen Vrljičak**

U Hrvata u Argentini vezano uz pitanje identiteta prisutna je svojevrstna podvojenost na hrvatsku i argentinsku. Uobičajene su izjave kako im srce kuca podjednako za Argentinu i za Hrvatsku, kako imaju dvije domovine koje podjednako vole i slično. Takvo stajalište očekivao sam i od naše sugovornice Carmen Vrljičak, istaknute argentinske Hrvaticе, poznate novinarke i spisateljice iz Buenos Airesa. No, iznenadila me svojim čvrstim stajalištem da se ona osjeća Hrvaticom, i to samo Hrvaticom. "Ja nisam Argentinka - ja sam Hrvatica! Još kao dijete u osnovnoj školi na pitanje što sam po nacionalnosti izjavljivala sam da nisam Argentinka već Hrvatica, na čuđenje ostalih učenika koji dotad nikad nisu čuli riječ *Croata*. Taj izraz činio im se čudnim pa su me znali zadirkivati govoreći da sam *cro-cro*, što bi značilo kre-kre, odnosno glasanje žabe. No, to me ni naj-

manje nije smetalo i oduvijek ponosno ističem svoj nacionalni identitet", kaže gospođa Carmen.

PROMICANJE HRVATSTVA

Vrljičaci spadaju među poznate hrvatske obitelji u Argentini. Posebice se Carmen uz brata Jozu ističe dugogodišnjim radom u promicanju hrvatstva. Oni pripadaju novijoj skupini argentinskih Hrvata, to jest dijelu hrvatske zajednice koju čine hrvatski politički emigranti i njihovi potomci koji su nakon Drugoga svjetskog rata u Argentini našli svoj novi dom. Otac Kazimir (1913. - 2000.), sin jedinac poznatoga i imućnoga splitskog trgovca vinom Jure Vrljičaka, rodom iz Krivodola kraj Imotskog, studirao je pravo u Beču, a tijekom boravka u Zagrebu upoznao je svoji buduću suprugu Miru Dugački (1917. - 2004.), djevojku iz prosječne zagrebačke obitelji, gorljivu vjernicu koja je bila čelnica u katoličkoj organizaciji djevojaka tzv. Križarice. Godine 1942. vjenčao ih je kardinal Alojzije Stepinac u crkvi u Palmotićevoj ulici. "Budući da su ratne strahote zahvatile cijelu Hrvat-

sku, majka je svojim izravnim vezama s vrhom crkve uspjela svoju mladu obitelj skloniti na razmjerno sigurno mjesto. Naime, za Kazimira je ishodila mjesto kulturnog atašea u veleposlanstvu NDH u Madridu, kamo odlaze 1943. godine. Ondje su dočekali kraj rata. U Jugoslaviju nisu mogli pa su ostali u Madridu."

Carmen kaže kako je otac, koji je navikao živjeti u izobilju, nastavio na isti način i nakon rata trošeći pozamašne uštedevine. "Majka, koja je uvijek bila vrlo racionalna, znala je da to nije rješenje na dulji rok i da treba što prije situaciju promijeniti. Roditelji su zatražili iseljeničku vizu za SAD i za Argentinu. Budući da su iz Argentine uskoro dobili pozitivan odgovor na zamolbu za useljenje, krenuli su 1947. za Buenos Aires."

Obitelj Vrljičak, koja je tada već imala troje djece, otputovala je zrakoplovom u nepoznatu zemlju. Vjerojatno su bili prvi Hrvati koji su umjesto uobičajenom plovidbom brodom letjeli za Argentinu. "Čini mi se da otac ni kad je stigao u Buenos Aires nije bio svjestan situacije jer je odsjeo u najskupljem hotelu *Claridgeu*. To je nešto poput zagrebačke Esplanade. Zamislite izbjeglice koje žive u raskošnom hotelu. Naravno da su se uštedevine polako topile. Zatim smo sve skromnije

Obiteljska kuća Vrljičakovih u Ramos Mejia (Buenos Aires)

Kuća na imanju
obitelji Spain

Na imanju Spain

stanovali – običan pansion, zatim iznajmljena kuća u prigradskoj četvrti Ramos Mejia. Priča se kako je jednog dana ocu stigla pošiljka njegovih knjiga iz Madrida, a stanodavka je ostala bez teksta, navikla na priproste podstanare koje knjige nisu ni najmanje zanimala.”

OSMERO RAZIGRANE DJECE

Bez dodatnih prihoda uskoro se nije moglo živjeti. Kazimir se zaposlio u argentinskoj elektroprivredi kao službenik, a

kasnije je radio kao stručnjak za odnose s javnošću argentinske zračne kompanije *Aerolineas Argentinas*. Mira se brinula o djeci i kod kuće plela džemper. Riječ je o akciji zapošljavanja vlč. Lukete, koji je nabavio strojeve za pletenje i podijelio ih hrvatskim obiteljima kako bi mogli ostvarivati dodatan prihod. Unatoč neimaštini u kući Vrljičaka uvijek je bilo živo i veselo. Kako i ne bi kad su imali osmero razigrane djece – Juricu, Mariju, Carmen, Jozu, Ignaci-

ja, Victoriju, Francisca i Teresitu. “Imali smo sretno djetinjstvo. Oko kuće je bio veliki vrt – pravi raj za djecu.” Carmen ističe kako roditelji nisu ništa govorili o njihovom životu prije Argentine. Bez obzira na to što se nisu u ratu ni u čemu ogriješili, dapače otac nikad nije bio zainteresiran za politiku, o tome se jednostavno nije govorilo. Jedino što se iz tog razdoblja stalno isticalo jest sve najljepše o Hrvatskoj. Tim domoljubnim žarom zarazili su i svoju mnogobrojnu djecu.

Unučad

ŽIVOT NA PREKRETNICI

Carmen nakon srednje škole studira književnost u Buenos Airesu. Školska prijateljica upoznaje ju sa svojim bratom Juanom Marijom, koji će uskoro postati Carmenin muž. Riječ je o tipičnome argentinskom veleposjedniku iz provincije. Mladi supružnici svoj život nastavljaju na imanju-haciendi obitelji Spain, udaljenom 450 km od Buenos Airesa. “Moj život odjednom se potpuno promijenio. Vrevu i živost velegrada zamijenila sam mirnim seoskim životom u raskoši na imanju koje se prostiralo na 2.000 hektara zemlje, s mnogobrojnomo poslugom.” Carmen kaže kako je posebno uživala u jahanju po nepreglednome ravničarskom prostranstvu.

Brak supružnika Carmen i Juan Marije blagoslovljen je s troje prekrasne djece, dobili su kći Magdalenu Mariju te Mari-

Zaručnici Mira
Dugački i
Kazimir Vrljić
oko 1940.

Vjenčanje Carmen i Juana Marije

Juan Maria Espain

ju Luz i sina Juana Marija. No, obiteljska idila nakon 18 godina iznenada je prekinuta vijesću da suprug i otac Juan Maria boluje od opake bolesti. Nije mu bilo spasa te za samo dva mjeseca umire. Nakon

strašnog udarca samohrana majka s troje djece nalazi se na velikoj životnoj prekretnici. "Vratila sam se u Buenos Aires. Djeca su nastavila sa školovanjem – Magdalena Maria završila je pravo, Maria Luz književnost, a Juan Maria računalstvo."

Carmen zarađuje radeći kao zastupnica jedne američke osiguravajuće kuće, kao sveučilišna profesorica predaje latinski na *Universidad Catolica Argentina*, uz to sve više piše. Krajem 80-ih vanjski je suradnik poznatih argentinskih novina – *La Nueva Provincia*, *La Prensa* i *La Nacion*. Budući da se u to doba javlja sve veći interes za stanje u bivšoj Jugoslaviji, Carmen kao Hrvatica postaje stručnjak za to krizno područje. Izbio je Domovinski rat i ona stiže 1992. kao novinarska izvištateljica u Hrvatsku. Bio je to njezin prvi susret s voljenom zemljom. "Kad sam vidjela ljepote Hrvatske, nametnulo mi se pitanje kako je moguće da se u tako prekrasnom krajoliku mogu događati tako ružne stvari? To mi nije išlo u glavu. Roditelji su nam stalno pričali o ljepotama Hrvatske, često sam mislila da vjerojatno pretjeruju u svom zanosu. No, kad sam došla i vidjela, shvatila sam da su bili u pravu." Carmen kaže da je fasciniraju više od naših otoka i priobalja, za razliku od mnogih, ponajviše brdski i planinski krajevi. Također više voli dolaziti zimi nego ljeti. "Znate, Argentina je uglavnom nepregledna ravnica, stoga

me hrvatske planine jako privlače. Kad sam u Hrvatskoj, redovito planinarim. To mi je duševna hrana. Volim i kad padne snijeg, kao sada, to također ne mogu vidjeti u Buenos Airesu."

INTERVJU S TUĐMANOM

Tijekom prvog boravka u Hrvatskoj ratne 1992. Carmen obilazi argentinski sastav UN-ovih vojnika smješten u zapadnoj Slavoniji. Susreće se s mnogim hrvatskim političarima i biskupima. Ponosna je da je mogla intervjuirati i predsjednika Tuđmana. Otad redovito dolazi u Hrvatsku. Objavila je više zapaženih knjiga koje se uglavnom bave hrvatskim temama. Kao primjerice knjiga *Los Croatas en La Argentina/Hrvati u Argentini* koja je prevedena nedavno na hrvatski, a Carmen ju je tijekom svog boravka u Hrvatskoj predstavila u Zagrebu, Splitu i Imotskom. Tu su i knjige *To je bilo ovako*, *Zabranjena Belgranova ljubav* itd.

Carmen je vrlo zauzeta tijekom svog boravka u Hrvatskoj. Sastanci se nižu kao na tekućoj vrpci pa ne čudi što nas već napušta. Vjerujemo da će nas posjetiti i sljedeće zime. ■

ENG An interview with Carmen Vrljić, a leading Croatian woman from Buenos Aires, a university professor, journalist and writer who recently presented the translation of her book *Croatians in Argentina* in Croatia.

Izlet na Medvednicu

PREDSTAVLJENE KNJIGE HRVATSKIH PJESNIKA IZ MAĐARSKE

ZAGREB - Zbirke pjesama dvojice hrvatskih pjesnika iz Mađarske "Iz pozadine" Josipa Gujaša Džuretinu i "Na istom kolosijeku" Stipana Blažetina predstavljene su 29. veljače u Društvu hrvatskih književnika (DHK) u Zagrebu. O knjigama su govorili književni kritičar Đuro Vidmarović, profesor emeritus Ernest Barić, književnik Stjepan Blažetin i znanstveni novak Silvestar Balić.

Vidmarović smatra kako su Blažetin i Gujaš Džuretin bili vodeće hrvatske pjesničke osobnosti 20. stoljeća u Mađarskoj. "Blažetin je pisao mjesnim jezikom te pratio i književne događaje u matičnoj domovini", rekao je dodavši kako je knjiga njegovih pjesama vraćanje Blažetina njegovim izvorima, ali i uklapanje u hrvatske književne tokove. Pjesnikov sin, književnik Stipan Blaže-

tin, ujedno i priređivač zbirke pjesama, napomenuo je kako u ovaj izbor nisu ušle pjesnikove dječje pjesme.

Silvestar Balić je govoreći o pjesniku Gujašu Džuretinu podsjetio kako je pjesme objavljivao u Narodnim novinama i Narodnom kalendaru Demokratskoga saveza Južnih Slavena. Istaknuo je kako njegova zbirka pjesama osim vrijedne tematsko-motivske razine ima i refleksivne značajke u kojima se očituju odnosi sela i grada te pitanja pojedinca u tim odnosima.

Prof. Barić smatra kako je za razumijevanje književnoga rada Hrvata u Mađarskoj potrebno upoznati njihov status autohtone etničke skupine, koja je u različitim vremenima i valovima iseljavanja pristizala u Mađarsku. Također je potrebno ući u njihovu tradiciju pisane i usmene riječi te bogoslužja, kao i postojanja ili nepostojanja školske izobrazbe. Smatra i da je ekavski refleks jata u Džuretinovim pjesmama njegov mjesni podravski štokavsko-ekavski govor. (Hina)

STIPAN BEŠLIN - ZABORAVLJENI HRVATSKI PJESNIK IZ BAČKE

SOMBOR - Premda je umro kao dvadesetogodišnjak, hrvatski pjesnik Stipan Bešlin (1920. - 1941.) ostavio je iza sebe značajno pjesničko djelo. Bio je rodom šokački Hrvat iz Bačkoga Monoštora. Kao trinaestogodišnjak, dok je još i sam bio dijete, počeo je pisati poeziju za djecu. Premda teško bolestan, zbog svoga hrvatstva 1934. izbačen je iz gimnazije u Somboru, a istodobno mu je zabranjen nastavak školovanja bilo gdje u Kraljevini Jugoslaviji. Unatoč teškim životnim udarcima, nije prestao pisati. Doživio je priznanja u profesionalnim književnim krugovima jer su mu već za života pjesme objavljivane u uglednim hrvatskim književnim časopisima. Priredio je za tisak zbirku od 20-ak pjesama *Tamna cesta*, ali smrt ga je pretekla pa je

ta zbirka zagubljena prije tiskanja. Velik dio njegovih pjesama, razasutih po časopisima, sabrao je Juraj Lončarević te 1970. priredio i u Zagrebu objavio zbirku *Zaljubljeno proljeće*. Godine 2011. kulturna djelatnica Marija Šeremešić iz Sombora i doc. dr. sc. Sanja Vulić iz Zagreba priredile su Bešlinovu zbirku pjesama koju su nasloville *Tajanstvenosti trag*. Veliki broj Bešlinovih pjesama u ovoj novoj zbirci prvi put je objavljen. Priređivačice pretpostavljaju da su to

pjesme koje je sadržavala zbirka *Tamna cesta*. Mnoge od tih pjesama nastale su u mjesecima, tjednima i danima neposredno prije pjesnikove smrti. Zbirka *Tajanstvenosti trag* objavljena je u nakladi UG "Urbani Šokci". Svečano je predstavljena 16. veljače 2012. u Somboru, u Dvorani "Andrić". Premda vrlo prostrana, ta je dvorana gotovo bila pretijesna da te večeri primi sve poštovatelje Bešlinove poezije koji su, osim iz Sombora, pristigli iz Subotice, Bačkoga Monoštora, Bođana, Sente, Bača, Plavne i ostalih mjesta u Bačkoj u kojima žive šokački Hrvati. Na taj način Bačka je odala počast svome pjesniku i njegovu djelu, pjesniku koji je prerano umro prije više od 70 godina. Zbirku su predstavile priređivačice M. Šeremešić i S. Vulić.

Roman koji bi trebalo ekranizirati

“Ovu dirljivu priču zasigurno ne bih mogla s toliko emocija napisati dok i sama nisam postala majka. Htjela sam istaknuti tu neraskidivu, predivnu nit koja povezuje majku i dijete i koja je otporna na sve zlo, nepravdu i mržnju ovoga svijeta”, rekla je Dokoza

Tekst: Uredništvo

Knjiga “Naranyjin plač” Marijane Dokoze, zadržanske književnice i novinarka koja već dugi niz godina živi u Njemačkoj, predstavljena je nedavno u Ljevakovoj knjižari u Zagrebu. O knjizi su govorili Jasna Kovačević i dr. sc. Nives Tomašević, koja je knjigu ocijenila kao jednu od najbolje napisanih u posljednjih nekoliko godina u hrvatskom izdavaštvu. Izjavili su kako su knjizi pristupili oprezno jer je riječ o mladoj i relativno još nepoznatoj autorici, no kako su se iznenadili. U suvremenoj fabuli, napetoj i dirljivoj, koja do kraja ne otkriva smisao svoga nastanka, autorica izričajem i odnosom riječi u rečenici i misli zorno pokazuje u priči visoki doseg sklada misli i riječi utkane u povezana poglavlja, kao i tajnovit plač djeteta koji iza svega potihom odjekuje, te otkriva “junake” naših dana, dobrice i kukavice, sretne i nesretne ljude,

dobrotvore i zločine - riječju marne i nemarne aktere Marijanine priče u romanu za koji se mirne duše može reći da je čitljiv, zanimljiv, izazovan i dobro napisan, rečeno je.

Predstavljajući su istaknuli kako je uvođenje više likova, što u većini slučajeva rade suvremeni svjetski pripovjedači, svojstveno modernome romanu, a pridonosi složenosti strukture pripovjedačke perspektive te bez sumnje pridonosi intenziviranju umijeća pripovijedanja. Marijana je spisateljica koja stalno preispituje i dovodi u kušnju moć pripovijedanja. Umijeće laži i prevare u Marijaninu romanu dovedeno je do savršenstva jer je sve bilo unaprijed zadano, smišljeno, pripremljeno i izvedeno precizno i točno u određeno vrijeme i na određeno mjestu, kao što bi to učinio vrsni kirurg i njegova ekipa.

Urednica knjige dr. sc. Nives Toma-

šević istaknula je kako bi ova knjiga, da je objavljena u Engleskoj u kojoj je radnja romana i smještena, zasigurno postala bestseller. Spomenula je kako bi se bez ikakve dvojbe mogla ekranizirati, što je potvrdila i hrvatska glumica iz Njemačke Vanessa Radman koja je među prvim pročitala knjigu i koja je na promociji čitala nekoliko ulomaka iz romana. - Dok sam čitala ovaj roman, emocije su navirale. Ponegdje sam čak i plakala - rekla je lijepa glumica.

Autorica je istaknula kako ovu dirljivu priču zasigurno ne bi mogla s toliko emocija napisati prije nego što je postala majka. - Htjela sam istaknuti tu neraskidivu, predivnu nit koja povezuje majku i dijete i koja je otporna na sve zlo, nepravdu i mržnju ovoga svijeta - rekla je Dokoza.

Dobro popraćenu promociju došli su podržati i pomoćnik ministrice kulture Vladimir Stojstavljević, poznati hrvatski menadžer Zoran Škugor, pjevač Mladen Burnač i pjevačica i dizajnerica Matija Vuica.

Marijana Dokoza rođena je 1978. godine u Galovcu kraj Zadra. Do sada je pod djevojačkim prezimenom Šare objavila knjigu poezije *Sjene prošlosti* (Matica hrvatska, Zadar, 2004.) i roman ljubavne tematike *Izguubljeni u ljudskim mislima* (Matica hrvatska, Zadar, 2005.). Druga knjiga poezije *Dvorac tajni* objavljena je 2008. godine, pod prezimenom Dokoza, i u izdanju Matice hrvatske. U pripremi joj je i roman *Glas prije buđenja* koji bi uskoro trebao biti izdan na njemačkom jeziku. ■

ENG Marijana Dokoza's book *Naranyjin plač* (*Naranya's Cry*) was recently promoted at the Ljevak Bookstore in Zagreb. Ms Dokoza is a Zadar writer and journalist who has lived in Germany for many years.

Moslavina - ljudi, tradicija, odijevanje, običaji...

Vrijednost ove knjige temelji se na izvrsnom poznavanju svih aspekata tradicijskog načina života u Moslavini, pretočenih u cijeli niz poglavlja kojima nas jasnim i stručnim jezikom postupno uvodi u svijet narodnih nošnji

Napisala: **Srebrenka Šeravić** Snimke: **Arhiva Muzeja Moslavine i Slavice Moslavac**

Hrvatska etnologija i folkloristika u novije vrijeme obogaćena je iznimno vrijednom knjigom Slavice Moslavac "Crvena i bijela Moslavina", stručnom monografijom nastalom nakon višegodišnjeg terenskog istraživanja, prikupljanja i obrade podataka i znanstvenog promišljanja ove vrsne etnologije.

Prof. Moslavac danas je ravnateljica i muzejska savjetnica u Muzeju Moslavine u Kutini. Tridesetogodišnje razdoblje od završetka studija etnologije i povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu do

danas posvetila je istraživanju Moslavine, Bilogore, Posavine, Slavonije i Banovine. Sustavno i temeljito istražuje povijesne i etnološke osobitosti ovih krajeva što je rezultiralo mnogobrojnim člancima, znanstvenim tekstovima, etnografskim mapama, katalozima, priručnicima i knjigama. Autorica je dvadesetak izložbi, mnogih zidnih kalendara, dva nosača zvuka na kojima je zabilježena glazbena tradicija tih prostora. Svoje iznimno bogato etnološko iskustvo Slavica Moslavac pretočila je u cijeli niz vrhunske folklorne koreografije, voditeljica je folklorne grupe "Husain" i vokalne skupine "Baština" iz Kutine, predaje u različitim školama i na seminarima hrvatskoga folkloru u zemlji i inozemstvu, pa

tako i u Matičinoj Ljetnoj i Zimskoj školi folkloru. Urednica je mnogobrojnih izdanja Zbornika Moslavine, od 1994. godine uređuje izložbe i kataloge vina, poznatoga moslavačkoga autohtonog *škrleta*, stručna je savjetnica u produkciji čak šest različitih tematskih dokumentarnih filmova o Moslavini, njezinim ljudima, ljepotama i baštini.

IZ STARIH OBITELJSKIH ALBUMA

Svaki susret s tom iznimnom znanstvenicom snažne istraživačke i stvaralačke energije i posebnog senzibiliteta donosi spoznaje o novim djelima kojima ponovno produbljuje našu spoznaju o tradicijskim vrijednostima Moslavine i šireg zavičaja.

Knjiga *Crvena i bijela Moslavina* sjajan je primjer autoričina sveobuhvatnog i temeljitog bilježenja tradicijske kultur-

Mladenkina kruna iz 19. st.

Struke

Voloderka u
blagdanskoj
poculici

Žene u blagdanskim
sjeveromoslavačkim nošnjama

ne baštine. Knjiga ima 135 stranica, tiskana je u boji s mnoštvom fotografija, kako onih iz starih obiteljskih albuma s početka prošloga stoljeća, tako i onih novijeg datuma, a sve zajedno izvršno ilustriraju popratni tekstovi.

U uvodnom dijelu knjige autorica nas upoznaje s geografskim i povijesnim osobitostima Moslavine, područja koje se nalazi na sjeveroistoku Hrvatske, između rijeka Česme, Ilove, Lonje i Trebeža, a administrativno je raspodijeljena čak na tri županije: Sisačko-moslavačku, Zagrebačku i Bjelovarsko-bilogorsku. U odnosu na druge krajeve Hrvatske, Moslavina nam je manje poznata, pa tako i podatak da se etnološki izdvaja *Bijela* ili sjeveroistočna Moslavina i *Crvena* odnosno jugozapadna Moslavina i to upravo zbog boja koje prevladavaju na narodnim nošnjama.

Vrijednost ove knjige temelji se na autoričinu nesumnjivom izvršnom poznavanju svih aspekata tradicijskog načina života u Moslavini, pretočenih u cijeli niz poglavlja kojima nas jasnim i stručnim jezikom postupno uvodi u svijet narodnih nošnji, sirovina od kojih su nekada nastajale, kako su se izrađivale,

ukrašavale, tko ih je i u kojim prigodama nosio, te izvornih nazivlja pojedinih dijelova. Posebno i vrlo detaljno opisuju žensku, mušku i dječju odjeću, utjecaje pod kojima se mijenjala i vrijeme promjena. Uspoređuje pojedina područja Moslavine, navodi bitne razlike. Tu su i nezaobilazni ukrasi na tradicijskoj odjeći i njihov razvoj, tradicijska ogavljaja i nakit, načini češljanja i uljepšavanja djevojaka i žena.

UVID U STARINSKI NAČIN ŽIVOTA

Posebno poglavlje govori o čipki, o razvoju i raznovrsnosti izrade i primjeni na raznim tekstilijama. Autorica piše i o torbicama kao dodatku u pučkom odijevanju, te o obući: raznim vrstama moslavačkih opanaka i cipela. Kako bismo dobili što pregledniji uvid u starinski način života, opisan je i način držanja higijene odnosno predmeti koji su tada bili u uporabi, zatim i škrinje za čuvanje obiteljskog blaga i spremanje stvari. U posebnom poglavlju Slavica Moslavac prikazuje i narodne nošnje u djelima likovnih stvaratelja, koja su dijelom bila važan izvor podataka za pojedina područja ili razdoblja. Opisano je i *posoblje*

u seoskoj kući u vrijeme velikih seoskih zadruga, ruho ili *rubenina*, zatim plah-te, prekrivači, jastuci i perine. Saznajemo mnogo i o djevojačkom mirazu, njegovu sadržaju i pripadajućim običajima, o slaganju postelje u Moslavini, o čilimima i ručnicima, o lanu i tkalačkim radionicama te o održavanju tekstilija. I na samome kraju, autorica nas uvodi u svijet narodnih vjerovanja i nepisanih pravila kojih se narod pridržavao i koja su činila sastavni dio tadašnjega života.

Knjigu "Crvena i bijela Moslavina" vrijedi uzeti u ruke i pomno pročitati. U njoj ćete pronaći sve što ste željeli saznati o Moslavini, o njezinim ljudima, tradiciji, odijevanju, običajima. Nedvojbeno će u ovome vrijednom izdanju podjednako uživati i etnolozi i folkloristi, ali i svi oni koji vole i poštuju hrvatsku narodnu tradiciju. ■

Ženski opanak
remenjaš s fucmanom

Postelja iz Kajgane

ENG Croatian ethnology and folkloristics are richer for Slavica Moslavac's very valuable book *Red and White Moslavina*, a scholarly monograph on the Moslavina region in Central Croatia.

U Caracasu preminula zaslužna hrvatska Židovka

Napisao: **Zdravko Sančević**

U Caracasu je preminula 8. studenog prošle godine Anica Bauer, istaknuta Židovka, Hrvatica i Zagrepčanka, poznata i zaslužna članica hrvatske iseljeničke zajednice u Venezueli. Rodila se u Zagrebu 1926. u židovskoj obitelji poznatog liječnika rengenologa dr. Rikarda Bauera, a po majci je potekla iz nekad dobrostojeće obitelji Berger. Otac joj je bio cionistički prvak u Hrvatskoj i Anica je rasla u židovskome i hrvatskome međuratnome kulturnom ambijentu. Da nije došao okrutni Drugi svjetski rat, rasni progoni i izbjeglištvo, Anica bi studirala i završila jednu od dvije zagrebačke akademije, likovnu ili glazbenu. Kao vrijedna srednjoškolka bila je iznimno talentirana za jezike.

Kad je rat zahvatio Hrvatsku, obitelj dr. Bauera bježi kao i mnogi drugi hrvatski Židovi iz Zagreba u talijansku okupacijsku zonu uz pomoć hrvatskih rodoljubnih i prijateljskih studenata. Odande ih talijanski fašisti premještaju u jedan sabirni logor za Židove u Albaniji. Otud je obitelj uspjela izbjeći u Englesku, gdje su stupili u vezu s prvacima Hrvatske seljačke stranke u Londonu dr. Jurom Šutejem i dr. Jurjem Krnjevićem.

Nakon potpisa sporazuma Tito-Šubašić 1944. Anica je došla s roditeljima iz Londona u partizansku ratnu bazu Bari u južnoj Italiji i bila tamo unovačena u partizane. Kao vojnik

Anica Bauer Berger

došla je do svoga voljenog Zagreba. Tu je doživjela silno razočaranje, našavši se umjesto u obnovljenoj slobodnoj i demokratskoj Republici Hrvatskoj u diktatorskome staljinističkom režimu, te je odmah zatražila demobilizaciju. Značajno je da ju je tada otpustio iz vojske tadašnji major, poslije general Franjo Tuđman, čiji tekst ovdje prilažemo. Ubrzo se udala za liječnika dr. Alexandera pl. Kovača i cijela obitelj emigrirala je prvim transportom hrvatskih Židova iseljenika u Izrael. Ondje se cijela obitelj našla u borbi Izraela za svoju državnu nezavisnost. Nakon tri godine vojne angažiranosti bračnog para Kovač-Bauer dobili

su uz pomoć hrvatskih prijatelja i hrvatske Židovke liječnice dr. Richtman zaposlenje na sveučilištu Los Andes u Venezueli (Merida). I dok su roditelji ostali u Meridi, mladi bračni par odselio se i zaposlio u Maracaibu (Shell) i tu su dobili dvije djevojčice - Evu (Titi) i Adrianu.

Aničin otac ubrzo je umro, a suprug je emigrirao u SAD. Anica je, zaposlivši se uspješno u naftnoj industriji u Maracaibu i Caracasu, uz pomoć svoje majke školovala i podigla svoje kćeri. U Caracasu se pridružila hrvatskoj zajednici, zatražila hrvatsko državljanstvo i tu surađivala prevodeći s hrvatskog i na hrvatski književna i kulturno-povijesna ostvarenja Hrvata i njihovih potomaka u Venezueli, te podučavajući hrvatski jezik potomke Hrvata u Hrvatskom domu u Caracasu i djelujući kao potpredsjednica Kulturne udruge venezuelskih Hrvatica i u pjevačkom zboru. Nakon iznenadne smrti, prema njezinoj želji njezini posmrtni ostaci su kremirani i pepeo rasut nad Karipskim morem. Od kćeri Eve (Titi), udane Prater, za bakom žale dvoje unučadi u Teksasu, a od kćeri Adriane, udane Gonzalez, dvoje unučadi u Caracasu. No, cijela hrvatska zajednica u Venezueli žali za izgubljenom, dragom, ugodnom i srdačnom Anicom Bauer. Od pokojnice se oprostio u ime hrvatske zajednice u Venezueli generalni konzul RH u Caracasu prof. dr. sc. Zdravko Sančević, istaknuvši njezine vrline pred nazočnom rodbinom te hrvatskim, židovskim i venezuelskim prijateljima.

Anica Bauer Berger ostaje trajni primjer hrvatske i židovske borbe za nezavisnost svojih zemalja - Hrvatske i Izraela. ■

Anica Bauer s
potomcima u
Houstonu,
2004. godine

ENG Anica Bauer, a distinguished Jew, Croat and Zagreb native and a prominent and deserving member of the Croatian emigrant community in Venezuela, passed away in Caracas on 8 November of last year.

Tragom jednog napisa u Matici

Ivan Bjelovučić (*Juan Bielovucic*), koji je rođen u Limi 1889. a umro u Parizu 1949., bio je jedan od najistaknutijih pionira zrakoplovstva u svijetu, na žalost malo poznat u domovini svog oca Mihe rodnom iz Mokošice kraj Dubrovnika

zrakoplovni let u Peru, koji je izveo baš Ivan Bjelovučić 14. siječnja 1911. u Limi, a prikazuje Bjelovučićev let iznad Lime.

OBITELJ BOGATE POVIJESTI

Preci Ivana Bjelovučića bili su pomorci i brodovlasnici, a doselili su se iz Bjelog Vira kraj Metkovića na Pelješac u Popovu Luku već u XVII. stoljeću. Iz te obitelji potekli su mnogi pomorski kapetani, načelnici i uglednici.

Ivanov otac Miho bio je pomorski kapetan, a 1885. otplovio je za Peru u grad Callao i tamo se naselio. Tri godine kasnije oženio je Adrienne Cavalié Le Bihan, kćer francuskog konzula u tom gradu. Čim su se vjenčali, odlučili su se preseliti u glavni grad Limu gdje im se rodilo dvoje djece: 1889. sin Ivan (Juan), a nedugo poslije kći Ivanka (Janette). Kad su Ivanu bile tri godine, otac mu se teško razbolio pa se cijela obitelj seli u Hrvatsku, u Dubrovnik, radi klime i boljeg liječenja. Otac umire 1894.,

Napisao: **Mauricij Frka Petešić**

Snimke: **Arhiva Frka Petešić**

Kao dugogodišnji filatelista tek sam se prije nekoliko godina počeo baviti jednom posebnom, ali meni jako privlačnom temom: *Hrvati i njihovi potomci na stranim poštanskim markama*. Povod je bio članak: "Znameniti našijenci ovjekovječeni u malom formatu", objavljen u Matici u studenome 2003., u kojem Pjero Baranović piše o "prigodnoj izložbi poštanskih maraka s likovima slavnih Hrvata, priređenoj u Splitu u povodu 50. obljetnice tamošnje podružnice HMI-ja". Od tog trenutka u meni se pobudila želja za skupljanjem maraka na tu temu.

Najprije sam, uz određene teškoće, nabavio sve marke prikazane u spomenutom članku i polako počeo istraživati i proširivati svoje znanje i svoju zbirku

na tu temu. Od svih slavnih Hrvata koji su spomenuti u Matici najviše me privuklo ime Ivana Bjelovučića jer o njemu nisam ništa znao niti sam ikada za njega čuo, a o njemu autor članka govori kako neke "marke s likovima naših ljudi nismo mogli vidjeti jer ih je gotovo nemoguće nabaviti - poput marke Bolivije iz tridesetih godina prošlog stoljeća posvećene našem sunarodnjaku, avijatičaru Ivanu Bjelovučiću". Pretraživši katalog poštanskih maraka za Boliviju, utvrdio sam da Bolivija nije izdala marku o Bjelovučiću. Tada sam počeo tražiti njegovu biografiju po enciklopedijama, leksikonima i internetskim stranicama i saznao puno o tom izvanrednom i zanimljivom čovjeku. Čim sam saznao da je rođen u Limi, vidio sam u katalogu da je marku izdao Peru, a ne Bolivija.

Marku sam nabavio u relativno kratkom vremenu i evo najvažnijih podataka o njoj - izdana je 1937. u spomen na prvi

a pokopan je u rodnoj Mokošici. Majka se nakon toga s djecom seli u Francusku, da bude bliže svojoj obitelji.

Ivan Bjelovučić školovao se u pariškoj gimnaziji Janson de Sailly, koja je danas najveći školski centar u Parizu. Godine 1905. u tu gimnaziju dolazi iz Marseillea Roland Garros i između dvojice budućih zrakoplovaca od samog početka razvija se veliko prijateljstvo. Za vrijeme školovanja Ivan postaje sveučilišni pravak u biciklizmu, a maturom 1908. stječe diplomu iz književnosti i filozofije. Iste godine upisuje zrakoplovnu školu braće Voisin, prvih francuskih industrijskih proizvođača zrakoplova.

REKORD ZA REKORDOM

Pilotski ispit polaže u Mourmelonu (ju-goistočno od Reimsa) i postaje 87. pilot sa stečenom diplomom, koju mu je izdao 10. lipnja 1910. francuski Aero-Club, a već u svome drugom letu s Voisinom ostaje u zraku 25 minuta. Na dan izdavanja diplome bio je u Budimpešti na prvom aero-mitingu u tom gradu, koji se održavao 1910. Tu mu se zbog velikog nevremena srušio zrakoplov, ali on je prošao bez ozljeda. Zanimljivo je da se na tome mitingu natjecao pod svojim hrvatskim imenom i prezimenom.

Iste godine obletio je Eiffelov toranj, prvi je u četiri etape preletio udaljenost od 540 km od Pariza do Bordeauxa za ukupno 6 sati i 15 minuta. Bio je to svjetski rekord zračnog kroša u etapama. Preletjevši prvi tu relaciju Ivan Bjelovučić u samo jednom danu preletio je 295 km i time postigao novi rekord. Na Velikom tjednu zrakoplovstva u Bordeauxu, među 29 prijavljenih pilota, Bjelovučić je bio

najmlađi i ondje osvaja prvo mjesto u disciplini polijetanja. Zatim sudjeluje na Međunarodnome zrakoplovnom natjecanju u Milanu gdje osvaja "Veliku nagradu" zrakoplovnog jedrenja u teškoj konkurenciji među 25 pilota, zauzima peto mjesto, na svjetskoj rang-listi razdaljina. Prvi je pilot koji je poletio na svečanom otvorenju s novog aerodroma u Avordu kraj grada Bourgesa. Bilo je to na mitingu pred 40.000 ljudi. Tada je Bjelovučić obletio katedralu u Bourgesu, što je ovjekovječeno razglednicom.

U Peruu, domovini Bjelovučićeva rođenja, sve više raste oduševljenje njegovim uspjesima u Europi. Već u studenome 1910. dobiva narudžbu od predsjednika peruanske Lige za zrakoplovstvo, generala Pedra E. Muñiza, za

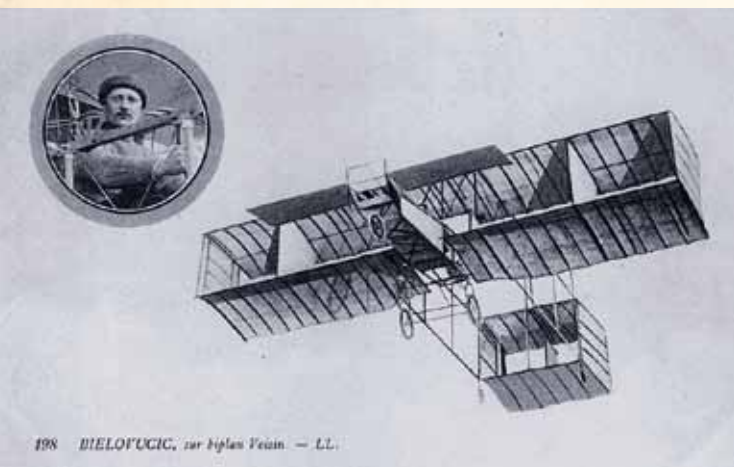
dva zrakoplova i za putne troškove dolaska u Peru. Bjelovučić je stigao u Peru 8. siječnja 1911., gdje mu je priređen veličanstveni doček. Upriličena su mu mnoga primanja, a u vladinoj palači primio ga je predsjednik države Augusto B. Leguía.

Dana 14. siječnja napravio je prvi (probni) let na hipodromu Santa Beatriz u Limi, koji je prikazan na peruanskoj marki 1937., a sutradan je letio na službenom otvorenju zrakoplovnog letenja u Peruu uz nazočnost predsjednika države i mnoštvo naroda. Tako je Ivan Bjelovučić postao prvi pilot Perua i cijeloga južnoameričkog kontinenta. U Peruu je ostao tri mjeseca obučavajući buduće letače, kao instruktor i ravnatelj prve zrakoplovne škole. Uoči povratka u Pariz imenovan je rezervnim potporučnikom i vojnim predstavnikom Perua u Francuskoj za zrakoplovstvo.

PRELETIO ALPE ZA 26 MINUTA

Godine 1912. Bjelovučić leti s velikim uspjesima diljem Francuske i Europe. Pariški dnevnik *Le Matin* proglašava ga najboljim francuskim pilotom godi-

ne. Jedan od najvećih uspjeha Bjelovučić postiže u nedjelju 25. siječnja 1913. kada prelijeće Alpe. Preletio je Alpe za 26 minuta, zrakoplovom Hanriot koji je napravljen specijalno za taj let. Tako je postao drugi čovjek u povijesti letenja koji je preletio Alpe, ali i prvi koji je to učinio bez posljedica jer je Géo Chavez smrtno stradao prilikom slijetanja 1910. godine. Trećeg listopada iste godine postiže novi rekord i za samo 150 sekundi dosiže visinu od 1.000 m.

Početkom Prvoga svjetskog rata pristupa dobrovoljno Francuske ratnom zrakoplovstvu, kao francuski i peruanski časnik. Za svoje izviđačke akcije iznad okupirane Belgije, posebno iznad Furnesa koji je bio danonoćno bombardiran, dobio je odlikovanja belgijskoga i francuskoga Ratnog križa i francuske Legije časti. U ratnim operacijama bio je ranjen i zatim je radi svojih izvršnih kvaliteta kao pilot izvan norme bio imenovan časnikom instruktorom u Avordu, gdje jedne večeri obavljajući službu postaje žrtvom teške automobilske nesreće u kojoj mu strada desna ruka do te mjere da se njom jedva mogao služiti. Letenjem se ipak pomalo bavio do 1920. godine.

Prigodom umirovljenja unaprijeđen je u počasnoga rezervnog poručnika i zapovjednika peruanskih zrakoplovnih snaga. Godine 1937. dobiva Orden peruanskog križa prvog stupnja za zrakoplovstvo. Tada izlazi marka posvećena njegovu prvom letu u Peru.

PADOBRANOM S EIFFELOVA TORNJA

Tijekom Drugoga svjetskog rata na sjeveru Francuske sudjeluje u organiziranju Pokreta otpora. Za života je dobio mnoga priznanja i odlikovanja. Tako je među ostalim dobio Križ talijanske krune i Križ belgijske krune, francuski Ratni križ s palmom i kolajnu boraca Ysera. Odmah poslije rata registriran je njegov glas u trajanju od 1'23", kad govori o prelijetanju Alpa 1913. Posljednji

pothvat napravio je u 57. godini života skočivši padobranom s Eiffelova tornja.

Ivan Bjelovučić umro je 14. siječnja 1949. u pariškoj bolnici Chaillot. Njegovi posmrtni ostaci nalaze se na groblju *Nouveau cimetière de Neuilly*, blizu Pariza.

Bjelovučić je bio strastveni filatelist, o čemu svjedoči članak u reviji *L'ECHO DE LA TIMBROLOGIE* od 1. srpnja 1985. u kojem jedan njegov znanac opisuje kako je naš pilot dolazio kupovati marke na poznati pariški Carré Marigny gdje filatelisti dolaze tri puta tjedno kupovati i razmjenjivati marke.

Ovime završavam prikaz života jednoga zanimljivog i izvanrednog čovjeka, koji je našeg podrijetla, uz prijedlog da Hrvatska pošta 2013. izda prigodnu marku u povodu stote obljetnice Bjelovučićeva uspješnog prelijetanja Alpa. ■

ENG Ivan Bjelovučić (*Juan Bielovucic*), was born in Lima in 1889 and died in Paris in 1949 and was one of the most prominent pioneers of flight, but remains, unfortunately, little known in the homeland of his father Miho of Mokošice near Dubrovnik.

Tri stoljeća Hrvatske pragmatičke sankcije

Pragmatička sankcija bila je važna politička izjava koja je potvrdila kontinuitet hrvatske državnosti, na temelju povijesnoga, državnoga i prirodnoga prava hrvatskog naroda

“Oživljena” Hrvatska u 17. i 18. stoljeću

Škrinja privilegija iz 1643. godine

Piše: **Željko Holjevac**

Hrvatski sabor na zasjedanju u Zagrebu pod predsjedanjem zagrebačkog biskupa Emerika Eszterházyja donio je 9. ožujka i sljedećih dana ožujka 1712. samostalnu odluku kojom je ženskoj lozi dinastije Habsburgovaca priznao pravo na prijestolje u Habsburškoj Monarhiji, u čijem je sastavu bila i Trojedna kraljevina Dalmacija, Hrvatska i Slavonija. Ta povijesna odluka naziva se Hrvatskom pragmatičkom sankcijom, a zbog svoje važnosti spominje se i u izvorišnim osnovama Ustava Republike Hrvatske.

Cetinskim izborom Ferdinanda Habsburškog za hrvatskoga kralja na Novu 1527. godinu tadašnji “ostaci ostataka” srednjovjekovnoga Hrvatskog kraljevstva, a to su bili hrvatski krajevi koje nisu zauzeli Turci, ušli su u sklop Habsburške Monarhije, zajedno s Ugarskom, ali kao samostalna kraljevina koja se pridružila novoj državnoj zajednici. Odlukom ugarsko-hrvatskog sabora u Požunu ili današnjoj Bratislavi 1687. o ukidanju prava mađarskoga i hrvatskoga plemstva na slobodan izbor vladara

i prava na otpor kruni prema *Zlatnoj buli* ugarsko-hrvatskog kralja Andrije II. iz 1222. habsburška dinastija postala je nasljednom na ugarskom i hrvatskom prijestolju, ali je to nasljedno pravo vrijedilo samo u muškoj lozi. Poslije velikog rata za oslobođenje potkraj 17. stoljeća, kada su Turci potisnuti iz hrvatskih krajeva poput Slavonije i Dalmacije, Hrvatska je prostorno “oživila”, kako je 1700. tvrdio Pavao Ritter Vitezović, doduše u obliku današnje “potkove”, a i Ugarska je tada oslobođena od Turaka.

PROTUHABSBURŠKI USTANAK

Stoljećima je ugarsko-hrvatski staleški konstitucionalizam bio najozbiljnija zapreka habsburškom apsolutizmu i centralizmu. Dok je nedovoljno pripremljena pobuna Zrinskih i Frankopana protiv bečkog dvora 1671. suzbijena čim je do nje došlo, a spomenuti prvaci dviju najmoćnijih i najuglednijih hrvatskih plemićkih obitelji pogubljeni u Bečkome Novome Mjestu, veliki protuhabsburški ustanak u Ugarskoj pod vodstvom Ferenc II. Rákóczyja, čija je majka Jelena bila kći Petra Zrinskog, slomljen je tek poslije višegodišnjih borbi. Ipak su Habsburgovci morali biti pažljivi pre-

ma mađarskom plemstvu, neovisno o tome što su 1711. postigli pobjedu nad Rákóczyjem koji se sklonio u Francusku. Razlog se krio u činjenici da je dinastiji upravo u to vrijeme zaprijetila opasnost od izumiranja u muškom rodu budući da kralj Karlo VI., koji je tada stupio na prijestolje, nije imao muškog potomka. U slučaju njegove smrti staleži u zemljama ugarske krune opet bi stekli pravo na slobodan izbor vladara. Kako bi to izbjegao, Karlo VI. bio je sklon prenošenju nasljednih prava na svoju kćer Mariju Tereziju, ali je priznavanje tog postupka ovisilo o suglasnosti ugarskih i hrvatskih staleža, a uvelike i o međunarodnoj diplomatskoj konstelaciji s obzirom na to da su Habsburgovci nosili krunu Svetoga Rimskog Carstva Njemačke Narodnosti.

“Staleži i redovi” kraljevina Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, okupljeni u Hrvatskom saboru u Zagrebu, slobodnom voljom prihvatili su u ožujku 1712. glaviti članak 7. kojim su Habsburgovci povjerili pravo na nasljeđivanje prijestolja i ženskoj lozi, ali pod uvjetom da vladarica koja stupa na prijestolje drži “ne samo Austriju nego i pokrajine Štajersku, Korušku i Kranjsku” i tako neposredno graniči s hrvatskim teritori-

jem. Hrvatska pragmatička sankcija, u kojoj se uopće ne spominju Ugarska i Mađari, bila je izraz hrvatske državnosti, ali Karlo VI. nije potvrdio taj zaključak nego je posebnom diplomom u svibnju 1712. samo obećao da će poštovati hrvatske "pravice, povlastice i slobodštine". To je učinio iz obzira prema Mađarima, iako mu je potez hrvatskih staleža svakako išao na ruku jer je sljedeće godine napokon objavio ranije smišljen tajni "kućni red" o nasljeđivanju prijestolja u ženskoj lozi dinastije, ali je njime uveo i načelo nedjeljivosti i nerazdruživosti habsburških zemalja.

Na zasjedanju Ugarskog sabora u Požunu 1715. hrvatski izaslanici postigli su da se ozakoni članak 120. kojim je priznato načelo da “u Hrvatskoj vrijede svi oni statuti i zakoni koji su dotad bili potvrđeni bez obzira na to podudaraju li se s ugarskim zakonima ili ne”. Priznavanjem mađarske zakonodavne nenadležnosti za hrvatske krajeve, prihvatanje ili odbijanje zakonskih prijedloga Hr-

vatskog sabora ovisilo je ubuduće samo o vladaru. No, taj isti vladar, zainteresiran za nasljeđivanje prijestolja i dugoročnu održivost Habsburške Monarhije, morao je računati i s kompromisnim ustupkom politički jačem i utjecajnijem mađarskom plemstvu nakon što ga je, koristeći se političkim očitovanjem Hrvata kao instrumentom pritiska, konačno usmjerio prema rješenjima koja su odgovarala dvoru. Ugarski sabor je u lipnju 1722. prihvatio paket zakonskih članaka, među kojima su najvažnija prva tri: 1. Habsburgovcima je zajamčeno pravo nasljeđivanja prijestolja i u ženskoj lozi, 2. utvrđena je nedjeljivost i nerazdruživost zemalja ugarske krunе u sklopu nedjeljive i nerazdružive Habsburške Monarhije i 3. zajamčena su prava, ovlasti i slobode zemaljskih staleža. Za razliku od Hrvatske pragmatičke sankcije, koja je bez vladareve potvrde ostala pravno neobvezatnom političkom izjavom, Karlo VI. potvrdio je ugarsku Pragmatičku sankciju 1723., zahvaljujući čemu je postala važeći zakon.

Zakonski utvrđena nedjeljivost i nerazdruživost zemalja ugarske krune u sklopu isto tako nedjeljivih i nerazdruživih habsburških zemalja značila je da zemlje ugarske krune nisu više sastavljene od Ugarske i Hrvatske kao različitih zemalja s vlastitom državnošću, nego da čine političku cjelinu, jedinstveno državno tkivo ili, jednostavno rečeno, jednu državu, iznutra složenu ali pravno cjelovitu. Hrvatski sabor zadržao je u sklopu svojih nadležnosti autonomno pravo donošenja zemaljskih zakona i njihova upućivanja vladaru na potvrdu, ali su zakoni

stvoren i Ugarskom saboru, u kojem je nekolicina izaslanika Hrvatskog sabora nastupala kao delegacija, imali veću pravnu težinu. Hrvatska delegacija imala je pravo veta kojim je s vremena na vrijeme uspijevala spriječiti donošenje ponekoga nepovoljnog zakona, a ugarske zakone koji su vrijedili i za hrvatske zemlje morao je naknadno proglasiti Hrvatski sabor. Iako su nastupali kao delegacija, hrvatski izaslanici nisu mogli u svakoj prilici zaštititi hrvatske interese niti nametnuti svoju volju u tijelu u kojem su Mađari imali neupitnu većinu. Proglašavanje zajedničkih zakona u Hrvatskom saboru svelo se ubrzo na formalnost jer Sabor nije imao stvarnih mogućnosti ne proglasiti zakon koji bi vladar potvrdio, a još manje je mogao spriječiti stupanje na snagu takvog zakona.

Hrvatska pragmatička sankcija u svoje vrijeme nije bila zakon, ali je ona bila važna politička izjava koja je potvrdila kontinuitet hrvatske državnosti u razdoblju između cetinskoga izbora kralja iz habsburške dinastije 1527. i zaključaka Hrvatskog sabora 1848. o obnovi cjelovitosti Trojedne kraljevine pod banskom vlašću, na temelju povijesnoga, državnoga i prirodnoga prava hrvatskog naroda.

“Mi smo doduše, kako zakoni vele, strane Ugarskoj pridružene, ali joj ni smo podanici. Nekada smo imali svoje rođene kraljeve, a ne ugarske. Nije nas pak Ugrima podala nikakva sila, nika- kvo ropstvo, nego smo se sami od svoje dobre volje pokorili i to ne kraljevstvu nego kralju njihov. Njihova uopće kra- lja priznajemo još sada, dok bude gos- podar austrijski”, pisalo je u spomenici koju je Karlu VI. u ožujku 1712. predalo izaslanstvo Hrvatskog sabora kao obja- njenje Hrvatske pragmatičke sankcije. ■

Karlo VI., otac Marije Terezije

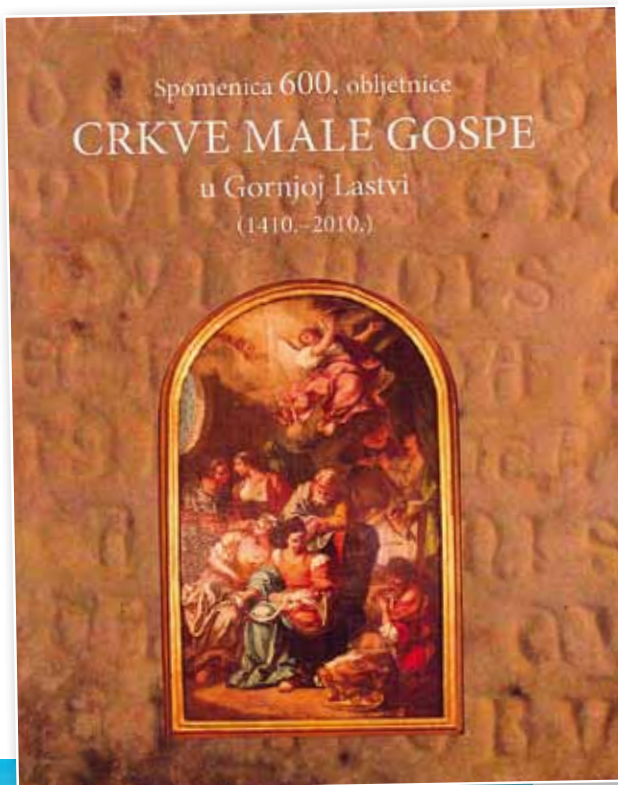
ENG In March of 1712 Croatian Parliament passed an act recognising the female line of the Habsburg dynasty the right to ascend to the throne of the Habsburg Monarchy. The decision is referred to as the Pragmatic Sanction and because of its importance is cited in the historical foundations of the Croatian Constitution.

Lastvino skriveno blago

“Sakralna baština svetišta Male Gospe u Gornjoj Lastvi najbolji je pokazatelj povijesnih mijena koje su zadesile ovaj mali dio zemlje, gdje su Hrvati autohtoni narod, a ne dijaspora”, istaknuo je urednik knjige dr. sc. Vinicije B. Lupis

Napisala: **Vesna Kukavica**

Na 270 ilustriranih stranica zanimljive knjige *Spomenica 600. obljetnice crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi (1410. - 2010.)*, koju je uredio viši znanstveni suradnik Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* dr. sc. Vinicije B. Lupis, nižu se odabrani tekstovi skupine autora koji obrađuju kulturnu, povijesnu, povijesno-umjetničku i jezičnu baštinu Hrvata Boke kotorske iz naselja Gornja i Donja Lastva. Knjiga, u izdanju Naklade Bošković, Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* i župe G. Lastva, sastoji se od sedam tematski raznovrsnih priloga o skoro napuštenom naselju u Tivatskom

Spomenica 600. obljetnice crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi (1410.-2010.) – ur. Vinicije B. Lupis, Naklada Bošković & Institut društvenih znanosti *Ivo Pilar* & Župa G. Lastva, Split – Zagreb – G. Lastva, 270 str.

zaljevu, u koji su stizale i unutarnje i vanjske migracije. Tako je u *Prilogu istraživanja povijesti hrvatskog naselja Lastva* (Gornja i Donja) u Boki kotorskoj Đuro Vidmarović obradio taj fenomen nestanka hrvatskog stanovništva i njegova etnonima u lokalnoj historiografiji. Vinicije B. Lupis u svom prilogu sustavno je istražio mnogobrojne slojeve sakralne umjetnosti temeljeći rad na povijesnim izvorima i istraživanjima likovne baštine Gornje Lastve, gdje se čuva prvotni barokni oltar iz svetišta Gospe od Škrpjela s početka 18. stoljeća, kao i oltarna pala mletačkog slikara Gaspare Dizianija.

Tragovi hrvatske likovne umjetnosti prisutni su na promatranom lokalitetu oko pola tisućljeća što svjedoči i fascinantno renesansno ophodno raspelo nastalo u dubrovačkim filigranskim radionicama s početka 16. st., ali i oltarna pala sv. Vlaha, koja se pripisuje namjesniku Kraljevine Dalmacije Niki Nardelliju iz 1882. godine. Spomenuti bokeljski tragovi znak su uklopljenosti u cjelokupnu renesansnu likovnu baštinu Dalmacije.

NEMATERIJALNI KULTURNI SPOMENIK

Ugledna dijalektologinja sa zagrebačkih Hrvatskih studija Sanja Vulić u svom radu *O govoru Hrvata iz Gornje Lastve*, nakon dijakronijskih uvida te analize na sinkronijskoj razini jezičnoga korpusa, uočava određene dijalektološke mijene i novonastale sociolingvističke procese koji su potvrdili da je starije stanovništvo očuvalo stariji jezični izričaj, dok mlađi naraštaji u govorenome jeziku preuzimaju leksik iz crnogorskog jezika.

Povjesničar Đuro Vidmarović u pri-

logu o Hrvatskoj čitaonici Lastve kao narodnosne kulturno-prosvjetne udruge obradio je djelovanje svih kulturno-prosvjetnih društava u Lastvi, čiji je prinos očuvanju hrvatske tradicijske kulture neprocjenjiv. Siniša Luković donosi pregled događaja vezanih uz proslavu 600. jubileja posvećenja župne crkve Male Gospe. Na kraju *Spomenice...* na gotovo osamdeset stranica objavljen je pretpisak Molitvenika i običajnika župne crkve Male Gospe u Gornjoj Lastvi iz 1939., kao ondašnji jezični, kulturni i sociološki spomenik koji svjedoči o dragulju naše nematerijalne baštine i uklopljenosti Lastovljana u hrvatski narodnosni korpus.

OTIMANJE KULTURNE BAŠTINE

- Svaka kultura se ponosi tradicijom. Kultura je most koji spaja narode. Svaki narastaj, pripadao on bilo kojem dobu ili povijesnom događaju, izložen je različitim izazovima; naš je tako izložen gubitku pokretne baštine, bilo zbog krađa bilo zbog nemara naših suvremenika. Najveća je opasnost kada baština ostane bez baštinika, odnosno kada se hrvatska kulturna baština, koja je ostala izvan političkih granica samostalne Republike Hrvatske, ali na povijesnom i etničkom prostoru hrvatskog naroda, otima i pripisuje baštini drugog naroda. Tu tendenciju u Boki prvi je prepoznao (u dokumentu iz 1892.) don Srećko Vulić, a ta negativna pojava nesmiljeno traje od 19. stoljeća do danas, kada se uporno negira hrvatsko ime te baštine.

Sakralna baština, od koje je satkana osnovna potka hrvatske kulturne baštine, ostala je najsačuvanija jer je Crkva bila jedina institucija koja je u kontinuitetu bila oslonac i veza s onom imaginarnom Europom, kamo se išlo na hodočašća u Santiago de Campostelu ili u Rim. Sakralna baština svetišta Male Gospe u Gornjoj Lastvi najbolji je pokazatelj povijesnih mijena koje su zadesile ovaj mali dio zemlje, gdje su Hrvati autohtoni narod, a ne dijaspora. Umjetnička

baština koja se skupila tijekom stoljeća potvrđuje široki procvat sakralnih djela velikoga nadahnuća, koja i današnjega promatrača ispunjava divljenjem. U prvom planu su magične vedute u kojima dominiraju bogoštovne zgrade u kojima se funkcionalnost uvijek veže s unutarnjim zanosom i intuicijom otajstva. Iz toga se rađaju poznati stilovi u povijesti umjetnosti. Snaga jednostavnosti romanike, izražene u katedralama i u opatijskim kompleksima, stupnjevano se razvija u zamasima i sjaju gotike. U tim oblicima ne nalazi se samo genij jednog umjetnika, već duh jednog naroda - istaknuo je urednik knjige dr. sc. Vinicije B. Lupis iz Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar na prezentaciji koja je održana na Marulićevu trgu br. 19 u Zagrebu 10. veljače 2012.

Osim znanstvenika Lupisa, na prezentaciji su govorili pred mnogobrojnom publikom i kotorski biskup mons. Ilija Janjić, te su autori knjige doc. dr. sc. Sanja Vulić, mr. sc. Đuro Vidmarović, kao i novinar Adrijan Vuksanović. ■

ENG A Commemorative on the 600th Anniversary of the Church of the Nativity of the Virgin Mary in Gornja Lastva (1410-2010) is a fascinating book that treats the cultural, historical and linguistic heritage of the Croats of Boka Kotorska and the settlements of Gornja Lastva and Donja Lastva.

Stari grad na rijeci Gackoj

Rijeka Gacka jednom riječju je sinonim za čitav prostor, a očuvanje vrlo osjetljivoga ekološkog sustava i njegova turistička i gospodarska valorizacija primarni je zadatak grada Otočca

Panorama grada Otočca

jeke u dijelu toka nizvodno od Otočca, te se njezina nekadašnja ukupna dužina s pritocima od oko 100 km smanjila na manje od šezdesetak kilometara. Utjecajem čovjeka očuvan je na žalost samo gornji tok Gacke od izvora u Sincu pa preko Ličkog Lešća, Čovića i Prozora do Otočca u dužini od 17 km. U tom dijelu ona meandriira i pruža najveću blagodat mnogobrojnim ribolovcima iz čitavog svijeta koji mogu uživati u športskom ribolovu i mušičarenju (*fly fishing*) koje je potpuno zamijenilo klasični lov ribe udicom na plovak.

OTOČAC NA BAŠČANSKOJ PLOČI

U cilju očuvanja faune i flore Gacke osnovan je u Ličkome Lešću Hrvatski centar za autohtone vrste riba i riječnih rakova. Gacka je jednom riječju sinonim za čitav prostor, a očuvanje vrlo osjetljivoga ekološkog sustava i njegova turistička i gospodarska valorizacija primarni je zadatak Otočca. Senzibilitet za očuvanje vrlo osjetljivoga krškoga ekološkog sustava Gacke vidio se pri grad-

Piše: **Zvonko Ranogajec**

Otočac je stari hrvatski grad koji se spominje već u 12. stoljeću na najstarijem spomeniku hrvatske pismenosti Bašćanskoj ploči iz 1100. godine. Smješten je na rijeci Gackoj u središtu istoimene povijesne regije Gacke koja se pruža Gackim poljem. Pojam Gacka posljednjih desetljeća afirmirao se kao sinonim jedne od ponajboljih pastrvskih voda na svijetu, ekološki jedne od najočuvanijih u Hrvatskoj i Europi koja je stanište potočne pastrve i riječnih rakova. Regija Gacka pruža se u porječju rijeke Gacke, a omeđena je na jugozapadu Velebitom i Senjskim bilom, a na sjeveroistoku Malom Kapelom.

Rijeka Gacka sa svojim pritocima proteže se 61 km te je najznačajnija hrvatska ponornica, iznimno bogata krškim oblicima, počevši od živopisnih vrela na jugoistoku Gackog polja u Sincu, Majera i Tonkovića vrila pa do po-

nora u Ponorima odnosno Hrvatskom polju i Brlogu. Čovjek je gradnjom hidroenergetskog sustava HE Senj 1965. godine izmijenio prvotni izgled ove ri-

Središte Otočca sa župnom crkvom Presvetog Trojstva

Izvor rijeke Gacke u Sincu

Gacka u kasnu jesen

nji autoceste kroz Gacku dolinu kada se nije izabrala najkraća trasa, već ona koja je najmanje ugrozila Gacku (jugozapadnim dijelom Gackog polja te obroncima Velebita).

Na prostoru Otočca postoje tragovi japodske kulture u naselju Prozor - Arupium i Kopolju - Avendo. Japode su pokorili Rimljani 33. godine prije Krista, a iz tog vremena postoje u Ličkom Lešću ostaci štovanja boga Mitra. U rimskom razdoblju posebno se razvio Prozor ili Arupium na rimskoj prometnoj vezi između Trsata i Zadra. Otočac kao utvrđeno naselje na otoku u meandru Gacke spominje se na Bašćanskoj ploči vezano uz crkvu sv. Mikule koja je bila prema zapisu iz Jurandvora u vezi s crkvom sv. Lucije u Baški. Otočac je u srednjem vijeku u posjedu krčkih knezova Frankopana. Kao grad, Otočac se prvi put spominje 1300. godine u povelji kralja Karla Roberta. Odlukom pape Pija II. u Otočcu je 1460. godine utemeljena biskupija, iste godine kada i u susjednom Modrušu, a stolna crkva sv. Nikole dignuta je u rang katedrale, što je bila sve do 1535. godine kada je ukinuta i pripojena Senjskoj biskupiji.

NIKAD POD TURCIMA

Za razliku od ostalog dijela Like, Gacka nikada nije potpala pod Turke, ponajprije zahvaljujući hrabrosti i vojnom umijeću. Kada je Lika oslobođena, Otočac je 1701. godine došao u sastav Vojne krajine, a 1746. godine Otočac je postao središte pukovnije. Postupno se u gradu i okolici razvija trgovina, obrt, kultura i školstvo. Otočac je tada dobio značajke značajnoga gospodarskog, kulturnog i prosvjetnog središta. Tijekom 2. svjetskog rata u Otočcu je održano 1. zasjedanje ZAVNOH-a kojim su stvoreni temelji kasnije Republike Hrvatske u sklopu bivše socijalističke Jugoslavije, ali

i temelji kasnije stvorene neovisne Republike Hrvatske.

Značajan doprinos u obrani suvereniteta Republike Hrvatske u Domovinskom ratu grad je iskazao sa svojim braniteljima iz 118. brigade HV-a, 9. gardijske brigade Vukova i MUP-a. Nametnuti rat započeo je u otočkom kraju 24. kolovoza 1991. godine napadom na ophodnju hrvatskih redarstvenika kada je njih četvero mučki ubijeno iz zasjede. Otočac su divljački razarali JNA i pobunjeni Srbi s položaja u samome predgrađu grada, posebno 25. i 26. kolovoza 1991. godine kada je na Gacku dolinu u dva dana ispaljeno više od 1.000 projektila, a u samom gradu su uništene mnogobrojne zgrade, gospodarska postrojenja i župna crkva Presvetog Trojstva. Iako su mnogi očekivali predaju grada u polukruženju, hrvatske vojne i redarstvene snage deblokirale su grad u akciji Medvjed 26. rujna 1991., pa tako i prometnicu Otočac - Žuta Lokva, što je potvrđeno i 4. listopada 1991. oslobođanjem dodatnog teritorija. Konačna pobjeda uslijedila je tek u kolovozu 1995. godine, nakon oslobodilačke akcije Oluje.

PAD BROJA STANOVNIKA

Gospodarska slika Otočca uvijek je bila vezana uz različite prerađivačke indu-

strije koje su sredinom prošlog stoljeća bile značajne u strukturi dohotka i zaposlenosti. Tu je smještena pivovara koja je uz 'ožujsko pivo' proizvodila i nadaleko poznati voćni sirup malinovac. Zatim Cosmochemia s proizvodnjom svijeća i laštila za obuću, Oteks - tekstilna industrija, kao i INO - industrija namještaja Otočac. Na žalost, nakon stvaranja neovisne Hrvatske i stradanja u Domovinskom ratu svi spomenuti proizvodni kapaciteti su ugašeni nakon provedene pretvorbe, bilo zbog nesnalaženja u novim tržišnim okolnostima, bilo zbog nepostojanja dobrog gospodarenja. Danas je strateški cilj grada razvoj turizma vezan uz Gacku, poljoprivredu, posebno na prostoru Kopolja i Hrvatskog polja, kao i pokretanje prehrambene industrije i manjih pogona drvne industrije. Za to je i uređen prostor industrijsko-obrtničke zone.

Prema zadnjem popisu stanovništva i prostor grada Otočca doživio je, na žalost, sudbinu najvećeg dijela Hrvatske, a posebno gorske Hrvatske u smislu demografskog opadanja. Od 5.404 stanovnika prije Domovinskog rata 1991. godine, u 2001. godini broj stanovnika se smanjio na 4.354 stanovnika, a prvi nepotpuni podaci za 2011. godinu govore o daljnjem smanjenju. ■

ENG Otočac is an ancient Croatian town first mentioned in the 12th century and situated on the Gacka River in the northern section of Lika-Senj County.

Tajne iz starog kovčega u Cape Townu

Rezimirajući skupljene podatke o arhitektu Petriku može se reći da je imao iznimnu snagu i osjećaj za socijalnu pravednost te da je bio nemirnog duha i gotovo neukrotive energije

Napisala: **Jasenska Kranjčević**

Ponekad nas biografije pojedinaца potaknu na razmišljanje o snazi ljudske psihe kada unatoč teškim životnim situacijama uspiju naći snagu za novi početak i nove izazove. Na takvo razmišljanje svakako nas može potaknuti biografija arhitekta Dragana (Rudolfa) Petrika koji je rođen u Požegi 1901., a umro u Cape Townu 1988. godine.

Uvidom u samo nekoliko činjenica iz njegove biografije može se zaključiti da je bio nemirnog i snažnog duha te da je imao osjećaj za socijalnu pravednost. Kao arhitekt bavio se urbanizmom, projektiranjem, nastavom na fakultetu, pisao udžbenike, patentirao vlastite ideje, predlagao uređenje prostora četvrti stoljeća unaprijed. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata spašavao je židove od progona.

SA SINOM U EL SHATTU

Dragan Petrik rođen je kao treće od četvero djece u građanskoj obitelji. U stručnoj javnosti poznatiji je njegov stariji

brat akademik prof. dr. Milivoj Petrik (1894. - 1979.), svjetski poznati stručnjak za hidrotehniku. Bez obzira na često mijenjanje mjesta stanovanja u djetinjstvu (Požega, Slavonski Brod, Osijek, Zagreb), stekao je kvalitetno obrazovanje. Nakon mature upisao je Tehničku visoku školu, Arhitektonski odjel u Zagrebu i diplomirao 1924. godine. Kao mladi in-

ženjer radio je u Zagrebu, a poznato je da je radio na rekonstrukciji zdravstvenih građevina.

Zbog neslaganja s političkim prilikama, nakon kapitulacije Italije, 1943. odlazi u partizane (nikada nije bio komunist) te se stavio na raspolaganje Narodnome organizacijskom odboru. Kao tehnički referent u Komandi srednjodalmatinskoga otočkoga područja sudjelovao je u organizaciji javnih radova i vojnih radionica. U to vrijeme sudjelovao je u Dalmaciji u komisijama: za podizanje spomenika Matiji Ivaniću na Hvaru (Vrboska), za rekonstrukciju kuće Hanibala Lucića i za postavljanje spomen-ploče Vicku Pribojeviću na Hvaru itd. Gotovo je zaboravljeno da je Petrik zajedno s Marinom Studinom bio inicijator i sazivač Kongresa likovnih umjetnika i arhitekata na Hvaru 1943. godine u Hvaru na kojem je sudjelovao referatom.

Zajedno s maloljetnim sinom Zoranom 1944. odlazi u zbjeg u El Shatt. U Tehničkom odjelu zbjega (voditelj Savka Dabčević), on je bio voditelj Projektantsko-izvođačkog odsjeka. Iznimnom energijom s kolegama je radio na ure-

đenju/regulaciji privremenih naselja El Shatt, Khatadba i Tolumbat (oko 28.000 stanovnika), u kojima su prijetile mnogobrojne epidemije i bolesti. U teškim klimatsko-geografskim prilikama organizirao je i tražio pridržavanje sanitarno-tehničkih i higijenskih uvjeta te isticao brojčano smanjenje umrlih nakon provedbe regulacije naselja i uvođenja higijenskih pravila. Daleko od domovine, s velikim žarom planirao je njezinu obnovu. Tako je izrađivao tipske projekte za obnovu gradova i sela, spremišta hrane, bolnica itd. Izradio je prijedlog regulacije groblja i mauzoleja u El Shattu. U to vrijeme projektirao je i vile u Kairu. Iz tog razdoblja sačuvana su četiri fascikla njegovih radova, koji su bili osnova za izradu njegove biografije.

Nakon rata zaposlio se na Tehničkom fakultetu u Zagrebu, a zbog znanja jezika službeno je putovao po Italiji, Francuskoj i Njemačkoj. Godine 1948. priređuje skripta "Gospodarsko obrtno i industrijsko graditeljstvo". Uz nastavu sudjelovao je u regulaciji Skoplja (1948./1950.), na arhitektonskom natječaju za obnovu Zadra 1953. i regulaciji Maksimira.

IZ NJEMAČKE U JUŽNU AFRIKU

Nezadovoljan situacijom u društvu 1955., otišao je bez obitelji u Njemačku (Dortmund) gdje je radio kao projektant. Povremeno su mu dolazili odvojeno ili supruge ili djeca. S dvoje malodobne djece (11 i 8 godina), bez supruge, otputovao je 1960. u Pretoriju u Južnoafričkoj Republici gdje je proveo 28 godina života.

Zgrada Iscor u Pretoriji koju je projektirao Petrik

Jedan od prvih projekata u JAR-u bila je upravna zgrada Iscor u Pretoriji. Iz Pretorije se odselio u Johannesburg, a zatim u Cape Town gdje je umro 1988. Unatoč poodmakloj životnoj dobi, 80-ih godina prošlog stoljeća samoinicijativno je gradskim vlastima predlagao uređenje samog juga Afrike, Cape Towna, u modernu športsko-rekreacijsku zonu. Bez obzira na to što mu gradske vlasti nikada nisu odgovorile, jug Afrike (Cape Town) uređen je za potrebe Svjetskoga nogometnog prvenstva 2010. skoro prema njegovim zamislima, a stadion je postavljen gotovo na istoj lokaciji koju je i on predložio, pa se može reći da je bio vizionar tog prostora.

Kao arhitekt inženjer patentirao je u SAD-u dva patenta. Jedan se odnosi na betonske plutajuće podvodne tunele (1969.), a drugi na betonske prefabricirane kuće (1970.). Drugi je nastao ponajprije s ciljem poboljšanja stambenih prilika obespravljenih crnaca u Africi.

Petrik je imao dva braka. U prvom braku s Nadom rođ. Marjanović imao je dva sina - Zorana i Inoslava. U drugom braku oženio je sestru prijatelja iz djetinjstva, Jelenu Pešut s kojom je imao kćer Nedu i sina Ivu.

Prema vlastitoj pisanoj izjavi Dragan

Petrik, da bi spasio kolegu židova, arhitekta Hinka Bauera slao je u Crikvenicu na radove koji uopće nisu postojali. Prema izjavi najmlađega Petrikova sina Ive Petrika, Dragan je pomogao nekoliko židovskih obitelji na način da ih je sklonio na nekoliko dana u vlastitoj kući u Zagrebu dok ne nađu neko sigurnije mjesto.

ČETIRI FASCIKLA

I na kraju čitateljstvu moram priznati da se moj interes za skupljanje biografije arhitekta Drage Petrika dogodio sasvim slučajno, prije nekoliko godina, kada je dr. Eduard Kušen "čisteći" svoju radnu sobu našao četiri fascikla koje mu je prije otprilike 25 godina dao dr. Fedor Wenzler. Svi fascikli trebali su poslužiti kao podloga za razmišljanje o obnovi naselja za vrijeme Domovinskog rata, iako je njihov sadržaj nastao za vrijeme Drugoga svjetskog rata.

Uz pomoć ljubaznog osoblja Veleposlanstva RH u Južnoafričkoj Republici stupila sam u kontakt s djecom Dragana Petrika, kćerkom Nedom i sinom Ivom koji su mi nesebično pomagali u skupljanju "kamenčića" o arhitektonskom stvaralaštvu njihova oca. Na žalost, Neda nas je napustila prošlog ljeta, a sin Ivo, građevinski inženjer koji radi u Cape Townu, nesebično je tražio "stari mali kovčeg" u kojem su sačuvani dijelovi jednoga burnog i dinamičnog života. Rezimirajući skupljene podatke o arhitektu Draganu Petriku može se reći da je imao iznimnu snagu i osjećaj za socijalnu pravednost te da je bio nemirnog duha i gotovo neukrotive energije.

Prema riječima njegove djece Dragan Petrik volio je sve što je iz Hrvatske, vino, hranu, a o moru i suncu pričao je s posebnim zanosom. Također je s posebnim veseljem primao svakog prijatelja iz Hrvatske, a razveselilo bi ga svako pismo i knjiga koje bi dobio iz Hrvatske. ■

Dragan Petrik u Južnoafričkoj Republici (stoji drugi s desna)

ENG We offer some interesting highlights from the life of Dragan Petrik (Požega 1901 - Cape Town 1988), an architect who has remained almost unknown in his native Croatia.

MATIČIN VREMEPLOV

60 godina Matice

Pronašli smo u Matici za mjesec **ožujak** godine...

Priprema: **Hrvoje Salopek**

PREDSJEDNIK HBZ U STAROME KRAJU

'66 Predsjednik Hrvatske bratske zajednice Vjekoslav I. Mandić boravio je sa suprugom Olgom u privatnom posjetu Zagrebu. Tom prigodom posjetio je Maticu iseljenika gdje je uglednoga gosta primio predsjednik Matice Većeslav Holjevac. Mandić je na groblju Mirogoju položio vijenac na grob istaknutog rodoljuba i umjetnika Zlatka Balokovića.

na nije bilo ni jedne druge orga-
nizacije, koja bi pokrenula dru-
socijalisti, da ih se smatra sla-
him ljudima ili osobama koje bi

Gradesni odbor novog doma

štveni život u kulturnom smjeru. radile protiv interesa kola građ-
Tek kad je 1911. organizirana Ju- nje doma, toli odsjeka. Drži, da

'59

Dopisnik Matice iz SAD-a Ivan Yankovich donosi reportažu o Hrvatskome narodnom domu u Detroitu. Piše kako je novi dom podignut uz cijenu od 170.000 dolara. "On je lijep izvana i iznutra i prostran dosta za sve naše suvremene potrebe. U njemu danas odzvanjaju zvuci naše tamburice, u njemu se čuju melodije hrvatskih pjesama, viju se vitka kola naše djece i starijih na zadovoljstvo cijele naše kolonije."

'76

Pod naslovom *O školovanju djece naših radnika zaposlenih u zemljama zapadne Evrope* Matica se bavi problematikom dopunske nastave, koja se tada održavala u 11 zemalja. "Škole pohađa 55.410 naše djece, dok ih je dopunskom nastavom obuhvaćeno 38.823", piše Matica.

Odani hrvatskoj kulturnoj baštini

Hrvatski korijeni djeluju u sastavu i pod pokroviteljstvom odsjeka 530 "Ogulin" HBZ-a iz St. Thomasa, u Ontariju. Nastupali su gotovo na svim festivalima HBZ-a od svog utemeljenja 1996. godine te mnogim drugim hrvatskim skupovima

CroRoots i gosti

Napisao: **Franjo Bertović**

U ovom dijelu godine Kanada je gotovo uvijek u bijelom ruhu. Ili snijeg pada ili će padati! No, to nas ne obeshrabruje pa u ovo vrijeme već 14 godina zaredom održavamo godišnji koncert s igrokazom F. A. Hrvatski korijeni iz St. Thomasa (Ontario). Odaziv je uvijek dobar. Naši članovi i prijatelji Hrvatske bratske zajednice odani su našoj hrvatskoj kulturnoj baštini i znaju da samo tako možemo zadržati i održati hrvatski identitet i pučke običaje. Zato dolaze i iz udaljenijih mjesta - iz Toronta, Hamiltona, Woodstocka, Sarnija i Wallacetowna te drugih mjesta. To nas veseli i inspirira da i dalje predano radimo i pripremamo se za predstavu - na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Godišnji koncert održan je u prostranoj i lijepoj dvorani župe sv. Leopolda Mandića u Londonu. Odaziv gostiju bio je više nego dobar. Domaću hranu i skup blagoslovio je župnik fra Jozo Čuić i zadržao se do kraja priredbe i zabave.

Dramska sekcija Folklornog ansambla "Hrvatski korijeni" izvela je igrokaz "Tračalice". Radnju iz jednog sela, u pod-

nožju Velike Kapele, nedaleko od planine Kleka, napisala je voditeljica ansambla Marica Macan. Vrijedni i talentirani izvođači (glumci) bili su: Jana (Marica Macan), Jura (Nikola Macan), poštar Joža (Ivan Hack), kuma (Mirjana Bertović), Bara (Darinka Cindrić) i Kate (Ljubica Cox). Svi su uživali u predstavi, čak i naši kanadski prijatelji koji govore samo engleski.

Koncert su uveličali: specijalni gosti iz Toronta CroArte Corale pod ravnanjem glazbenog direktora Edwarda Mavrinca i Tamburaški zbor "Zlatni pajdaši" iz crkve sv. Križa u Hamiltonu s glazbe-

nim direktorom Michaelom Šavorom. Naši prijatelji i talentirani te dobro vođeni zborovi zaista su u pravom smislu riječi uveličali ovaj događaj kojim se želi očuvati hrvatska kulturna baština te prenijeti ljubav prema domovini na mlade naraštaje.

Korijeni su izveli, uz spomenuti igrokaz, program iz Slavonije uz košnju i prigodne pjesme. A završetak je izveden uz sudjelovanje svih kulturno-umjetničkih društava na pozornici i pjesmu "Fala". Dirigentska palica pripala je maestru Mavrinu. Bilo je lijepo i nezaboravno! Goste iz Toronta, koji su bili nazočni na sv. misi u nedjelju, posebno je predstavio i pozdravio fra Jozo te okupljeni narod.

Hrvatski korijeni, odrasla folklorna i pjevačka skupina, djeluju u sastavu i pod pokroviteljstvom odsjeka 530 "Ogulin" Hrvatske bratske zajednice iz St. Thomasa, u Ontariju. Nastupali su gotovo na svim TamFestima HBZ-a od svog utemeljenja 1996. godine te na mnogim drugim hrvatskim skupovima diljem Ontarija, Michigana i Pennsylvanije. Ponosni su i na to što imaju pet kompleta autentičnih narodnih nošnji iz Ogulina, Međimurja, Slavonije, Like i Splitske. ■

Tamburaški zbor Zlatni Pajdaši za vrijeme nastupa

ENG The 14th annual concert and play by the Croatian Roots folklore ensemble of St Thomas (Canada, Ontario) was staged at the St Leopold Mandić parish hall in London.

Ožbukano polje

Došavši svijesti, Rodijak je razgledao bolničku sobu, promotrio svakog bolesnika pojedinačno, a onda mu u oči padoše rendgen-ske snimke koje su ležale na ormariću pored postelje. Uzeo je jednu snimku pa je uperio prema svjetlu žarulje, čudeći se pritom ljudskom umu koji je izumio aparat što kroz tijelo uslika kosti, a onda se preplaši spoznaje da možda gleda vlastiti kostur. U tom se trenutku oko Rodijakove postelje odnekud stvori više čeljadi u bijelim mantilima.

- Znaš li gdje si, upita ga jedna sestra na čistom hrvatskom jeziku.

- Znam, odgovori Rodijak.

- Reci nam onda gdje si, priupita sestra.

- Ovdje, odgovori Rodijak. To zbuni sestru koja popriča nešto s liječnikom na njemačkom jeziku, a onda se opet obrati Rodijaku na hrvatskom.

- A gdje je ovdje?

- Ovdje je ovdje, osmijehnu se Rodijak nesuvislu pitanju, a bijeli mantili na to slegnuše ramenima i odoše. Rodijak odbaci snimku na ormarić, stavi obje ručerke pod glavu i njima počeo stezati jastuk i mijenjati boju lica što je bio znak da počinje duboko razmišljati o važnom pitanju. Za Rodijaka je razmišljanje bio i fizički napor i posao. Nije mu bilo jasno da je povukao posljednji potez letvom po zidu i žbuci, kako su liječnici govorili dok je kunjao na krevetu i što je jasno razumio. Je, žestoko je trznuo letvu i osjetio takav bol u leđima da se ukočio, pa srušio i glavom udario u nešto tvrdo. Sjećao se toga, ali je smatrao da se radi o išijasu koji ga je dugo mučio. No, očito se radi o nečemu težem i gorem. Čuo je kroz nesvjesticu i glas one sestre koja je kazala kako će biti sretan ako mu se stanje ne pogorša i spomenula pršljeno-ve. Mala mu je utjeha bila to što će dobiti invalidsku rentu. Ne moći raditi bila je za čovjeka koji strahuje da će umrijeti a neće se naraditi golema kazna. A još je gore biti živ, a ne moći raditi, razmišljao je Rodijak, koji se počeo sjećati svoje gipserske karijere, na svih tih silnih njemačkih zidova koje je ožbukao. Zbrajao je i

množio kvadrate, odbijao otvore, računao dnevni, pa mjesečni i godišnji učinak, da bi na kraju pokušao izračunati ukupan broj kvadrata maltera što ih je bacio i poravnao na njemačkim zidovima u dvadeset i pet godina rada. Bila je to teška matematika za usmeno računanje, pa je Rodijak poluglasno zbrajao i oduzimao, množio i dije-lio. Bilo je mjeseci kada je Rodijak žbukao i dvije tisuće kvadrata, pa i više. No, uzeo je mjesečni prosjek od 1.500 metara četvornih, jer se vrijeme trošilo za godišnje odmori i državne blagdane, a ponekad nije bauštela bila spremna za žbukanje. Evo, neka bude dulum i pol mjesečno, preračunao je Rodijak kvadrate u dulum radi lakšeg računanja. A dvanaest mjeseci godišnje pomnoženo s dulum i pol iznosi osamnaest dulumu godišnje. Točno kolika je Zelčinova Velika njiva. A osamnaest dulumu je četiri i pol dana oranja, preračunao je Rodijak dulumu u dane oranja. Potom je 25 godina, koliko je žbukao, pomnožio s 18 dulumu da bi dobio konačni rezultat. Tu se malo spetljao zbog nezaokruženih brojk, pa je prvo pomnožio 25 s deset i dobio 250 dulumu, a onda je tome pridodao umnožak brojeva 25 i 8, pa je na kraju Rodijak viknuo s bolničkog kreveta: "Četrsto pedeset dulumu!", što je prepalo ostale bolesnike koji su naglo pogledali prema Rodijaku, a on je postideno obrisao znoj s čela. A 450 dulumu je više od stotinu dana oranja, nastavio je Rodijak računati. Onda mu se odjednom pojavi osmijeh na licu. Dosjetio se da je nažbukao taman toliko koliko Runjava Glavica ima njiva, te pokuša pretpostaviti kako bi selo izgledalo da je umjesto njemačkih zidova nažbukao sve glavičke njive. Ta mu se ideja učini zanimljivom zbog djeda Klece koji je doduše ponekad priznavao Rodijaku da je dobro zaradio, ali bi uvijek ponavljao da od svega toga ne bi bilo ništa kad on ne bi orao i sijao kod kuće. Uzalud mu je Rodijak pokušao dokazati da djed više potroši na svoje poljodjelstvo nego što dobije s njiva, da se samo traktor s priključcima kojeg je Rodijak kupio, ne može isplatiti s pedeset rodnih godina. Ne, to Kleco nije priznavao, nije htio o tomu razgovarati

uvjeren da kuća živi od njegova ječma i pšenice, od Zekulje i krumpira. Zato se Rodijak nasmijao vlastitoj ideji o tome da je Glavičko polje nažbukano. Ili još bolje - betonirano. A tko hoće orati, neka štema, opet glasnije viknu Rodijak iz kreveta, zamišljajući djeda kako skuplja seljane za štemanje.

Podvornice vičući na vlastitu čeljad što su lijeni, a on ne zna na koga su se umetnuli. Doduše, dok nevjestice nisu uzele vlast u ruke, znao je on na koga se umetnulo svako čeljade, djeca napose, ali je u posljednje vrijeme samo postavljao to pitanje. A onda se Rodijak smrknu. Sjetio se da bi posao štemanja njiva ipak zapao njega.

Imao je Rodijak i praktičnih razloga za zabrinutost. Renta će biti višestruko manja od akordaške zarade, računao je on. A Anda i djeca već su naviknuti na veliko trošenje. Osim toga nitko iz kuće nije radio, a svi su trošili osokoljeni Andinim sloganom: Nećemo ni mi bit seoske jade!

Strahovao je Rodijak i od novih potvrda, hodanja od vrata do vrata, od ureda do ureda, od službenika do službenika koji su uvijek nalazili nedostatak njegovu doku-mentu, pa ga vraćali uz neka mutna objašnjenja i upute koje on nije razumio, pa sve tako unedogled. A kako će iznijet sve to na svojim savijenim leđima?! A onda opet začu glas iznad sebe.

- Stjepane, znaš li gdje si?

- Još sam ovdje, sestro, i ti si ovdje i svi smo ovdje, a bolje bi bilo da nismo, veselo kaza Rodijak. I da nisam ovdje, bio bi na drugom mistu. Nesritan čovik uvijek oće bit na drugom mistu, a more bit da mu je bolje ostat tutekar di i je. Nije se dobro primišcat. Napose među bogate ljude, sestro. Kad sam kreno u Njemačku računam sam da ću se vratit kad zaradim pet iljada maraka. Toliko mi je tada bilo dosta. Još sam od toga računa pola podilit sirotinji. Ajde mi sad sračunaj nešto, sestro. Sračunaj mi na olovku koliko iznaša 450 iljada kvadrata kad se pomnoži sedam maraka po kvadratu.

- Ne treba tu olovka, počeo usmeno računati sestra. Sedam puta pet je trideset pet, sedam puta četiri je dvadeset osam plus tri to je... tri milijuna sto pedeset tisuća maraka.

- Eto, toliko sam ja zaradio, sestro. I malo mi, a naročito je malo Andi i dici. A ti me pitaš di sam. U govnom, sestro!

Ruke

Ako se i po čemu moglo prepoznati Glavičane, onda su to ruke. Doduše, razlikovale su se od čovjeka do čovjeka po nekim detaljima kao što su raspored zglobova, debljina prsta, oblik nokata..., ali su sve bile široke kao lopari i snažne kao strojna klijesta. Takve su bile i kod visokih ljudi kao što su Čipa i Joskan, kao i kod niskih kakav je bio Guto. Bila je to samo dijelom posljedica nasljeđa. Jer, Glavičani su od ranog djetinjstva radili teške poslove kao što su oranje, kopanje, kosidba... što je jačalo ruke i povećavalo ih, kao i kasniji poslovi na njemačkim gradilištima. Vjerojatno je to bio razlog što su u svih Glavičana prsti bili pognuti naprijed prema dlanu, pa su se onako žuljeviti, ukočeni i ohrdani doimali poput velikih kandži spremnih uvijek uhvatiti kakve alatke. Rijetki su bili bez nekog prsta, kao što su bili rijetki oni kojima su svi prsti bili zdravi. Na istoj ruci se moglo naći iskrivljenih, pomaknutih u ležištu na prvom ili drugom zglobu, nakrivo sraslih rana...

Rodijak Čipa će priznati da je prvi put vidio svoje ruke tek kad je dospio u bolnicu a potom ih je često gledao jer su ga užasno svrbjele, a kasnije kao umirovljenik nije ni imao nekog posla već ki-dati žuljeve s ruku, s kojih su mjesecima otpadali lapti kože. Promatrajući svoje ruke, Rodijak je s njih iščitavao svoj život. Nije gatao i iz ruku proricao budućnost, već se po zaraslim ranama prisjećao onoga što mu se dogodilo.

Krenuo je od malog prsta lijeve ruke koji je bio usukan tako da je nokat bio okrenut prema dlanu. Nije se sjećao zašto je takav, a da takav nije rođen pokazivao je njegov parnjak na desnoj ruci koji je bio prav i normalan. Domali i srednji prst na lijevoj ruci bili su iskrivljeni tako da su se na vrhovima spajali kad ruku položiš na stol, dok bi između njih na sredini mogao stati još jedan prst. Osim toga, srednjak je bio ukočen pa je ispod njega zjapila šupljina kad je ruka ležala na stolu. Vjerojatno je to bio razlog što je srednji bio kraći od domalog prsta. Sjetio se da je to posljedica rada u

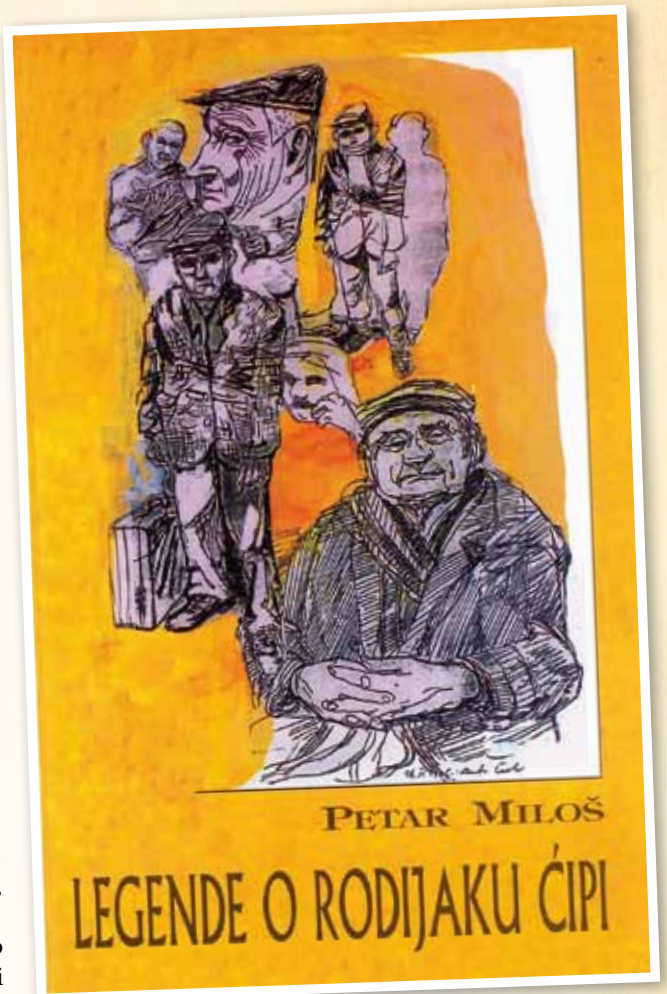
Crnoj Gori. On je držao štamp, a Zelčina udarao po štampu i tako su vrtili rupe za mine u kamenu. Sve dok Zelčina nije promašio, i eto, prsti zarasli nakrivo.

Kažiprst je bio zdrav, ako zanemarimo duboki rez iznad prvog zgloba gdje se još kao dječak razrezao bradvom, a onda su mu ukućani ranu posuli prljavštinom iz pušačkog džepa gdje je bilo i duhana, što se smatralo pravim lijekom za posjekotine. Doduše, rana se bila dala na zlo da se i kost ugledala, ali je poslije zarasla.

Palac lijeve ruke posebna je priča. Ručna električna pila kojom je rukovao neki Nijemac bila je odložena na stol, ali uključena. No, pošto Rodijak tada nije znao razlikovati uključenu i isključenu pilu, počeo ju je znatiželjno pipkati i zagledati, dok ga nije ugrizla, kako je poslije kazao. Palac lijeve ruke bio je razrezan posred nokta. Kad je rana zarasla, palac se pokazao veoma praktičnim prstom. Naime, nokat se srastao tako da je na sredini ostala povećana roznata izraslina kojom je Rodijak kasnije otvarao pivske boce. Samo bi snažnim rukama zgrabio bocu po grlu, podmjestio palčinu ispod čepa koji bi frčnuo uz pucanj. Radio je to Rodijak brže nego ikakav profesionalni konobar s najboljim otvaračem.

Desna mu je ruka bila bolje očuvana izuzevši kažiprst kojeg je pritisnuo veliki kamen kada su vadili kamenje za gradnju stare kuće, pa otkinuo vršak, skupa s noktom. Poslije je iz vrha prsta niklo malo noktića koji je podsjećao na kandžu kakve ptice.

Promatrao je Rodijak svoje ruke, pa otkrivao sitne rezove na koži pokušavajući dešifrirati od čega i otkada potiču.

Pa se sjetio bezbrojnih rana i ranjavanja i čudio se da su tako zarasle da se posljedice jedva vide. A onolike rane! Odjednom mu dođe u pamet da ni na jednom noktu nema onog crnog podljeva od krvi što je bilo posljedica kakva udarca. A otkada znade za sebe, imao je barem jedan crni nokat, kao što je to imao svaki Glavičanin. I kad sam kazao da se Glavičani mogu poznati po rukama, onda sam i na to mislio. Na njihov crni nokat. I nisu kukali nakon udarca. Samo bi otresli rukom uz mali grč na licu, potom bi pogledali udareno mjesto, još malo protresli ruku i nastavili raditi. Rodijak je nakon udarca, naravno, uvijek zatresao ruku, ali ako se nije radilo o prejakom udarcu, ne bi ni pogledao stučeni prst već bi nastavio raditi. Često mu zbog toga nije bilo jasno otkud crni nokat, pa je jedno vrijeme mislio da crni nokti niču iz glavičkih prsta. ■

GOVORIMO LI HRVATSKI?

U Hrvatskoj gledatelji često prate večernji Dnevnik Nove TV koji počinje 15 minuta prije Dnevnika koji emitira Hrvatska televizija. Na žalost, od stalnih izvjestitelja u toj emisiji mogu se čuti neobična jezična rješenja, kakvih na hrvatskom televizijskom programu nije bilo ni u doba SFRJ. Kako je moguće da se, umjesto u normiranom hrvatskom književnom jeziku ustaljenoga, a također i u razgovornom jeziku prihvaćenoga naziva *dječji vrtić* – odjednom gledateljima počinje servirati riječ *obdanište*? Zvuči nevjerovatno, ali je na žalost istinito.

Isto tako, sve se rjeđe može čuti hrvatski glagol *zračiti* u svim svojim značenjima. Prema tomu glagolu i pojedini su se hrvatski jezikoslovci odnosili mačuhinski. Hrvatski vukovac Tomo Maretić u svom je *Jezičnom savjetniku* pretpostavio da je taj glagol kajkavizam u značenju 'izlagati svježemu zraku' te preporučio glagol *promahivati*. Glagol *zračiti* našao je u hrvatskoga leksikografa Ivana Belostenca te, premda ga nije prihvatio, Maretić je pokazao da taj glagol pripada hrvatskoj jezičnoj tradiciji. Drugi hrvatski jezikoslovac Josip Pavešić oslanja se na Maretića. Prema njegovu *Jezičnomu savjetniku s gramatikom*, razmatrani je glagol iz kajkavskih govora preuzet u normirani književni jezik. Smatra da je u značenju 'izlagati svježemu zra-

Piše: Sanja Vulić

ku' bolje rabiti glagol *provjetravati*, dok uporabu glagola *zračiti* preporučuje u značenju 'izlagati zrakama'. Drukčije mišljenje zastupa jezikoslovac Petar Skok, dobar poznavatelj hrvatskih govora, koji je upozorio kako se u hrvatskim gradovima glagol *zračiti* rabi u značenju 'izlagati svježemu zraku'. Sukladno tomu, u *Rječniku hrvatskoga jezika* Vladimira Anića jedno od uobičajenih značenja glagola *zračiti* jest 'izlagati svježemu zraku'. U tom se značenju glagol *zračiti* susreće i u različitim čakavskim govorima, npr. na otoku Uniju, na Grobniku, u Kompolju u Gackoj dolini.

I mnoge se druge hrvatske riječi postupno zanemaruju. Umjesto hrvatskomu jezičnomu sustavu prilagođene posuđenice *milijun*, sve se češće čuje tudica *million*. U hrvatskom jeziku nepotrebno je rabiti rusizam *osobenjak* u značenju 'osebujan čovjek, pomalo čudak'. Ta je imenica izvedena iz pridjeva *osoben*, preuzetoga iz ruskoga, dok je hrvatskomu jeziku svojstven pridjev *osebujan*. Zato ni hrvatskoga slikara Celestina Medovića ne bismo trebali nazivati osobenjakom.

Navedeni su primjeri pokazatelji sve veće nebrige za vlastiti jezik. Istodobno, posljednjih tjedana mnogi ponosno izjavljuju kako će hrvatski jezik postati jedan od službenih jezika Europske unije. Kakvi su mu izgledi u toj višejezičnoj zajednici, ako i u Hrvatskoj postaje sve nevažnijim? ■

NAŠA KUHINJA

Priprema: Marija Hećimović

Vrijeme pripreme:

40 min

Prosta trnovečka makovnjača

Ovaj tradicionalni kolač dolazi nam iz Trnovca Bartolovečkog, općine smještene u Varaždinskoj županiji. Kako za njega treba razvući vrlo tanko tijesto, uglavnom ga rade bake jer mlađe domaćice to umijeće baš ne posjeduju. Slasni okus ovako pripremljene makovnjače zasigurno će Vas potaknuti da je češće radite.

SASTOJCI:

za tijesto:

350 g pšeničnog brašna
1 žlica ulja
polovica jaja
sol

za nadjev:

300 g mljevenoga maka
3,5 dcl mlijeka
3 dcl kiselog vrhnja
50 g maslaca
250 g šećera
šećer u prahu za posipanje

PRIPREMA

Zamijesite glatko tijesto od navedenih sastojaka i ostavite da odstoji pola sata.

U međuvremenu zakuhajte mlijeko, šećer i mljeveni mak. Kad se smjesa ohladi, dodajte vrhnje.

Tijesto razvucite najtanje što možete, poprskajte rastopljenim maslacem i tanko namažite nadjevom. Savijte kao savijaču i stavite na lim za pečenje namazan maslacem. Premažite kiselim vrhnjem i pecite oko 40 minuta na 200 C. Pečenu makovnjaču pospite šećerom i poslužite toplu.

Napomena:

Tijesto mora biti što tanje razvučeno!

'TUĐMANOVA BAŠTINA' NEDJELJKA MIHANOVIĆA

Nedjeljko Mihanović autor je knjige "Tuđmanova baština" u kojoj na 655 stranica razmišlja o životu i djelu prvoga hrvatskog predsjednika, s kojim je imao plodnu desetogodišnju suradnju.

Između ostalog, hrvatski književnik, publicist, član HAZU-a i predsjednik Hrvatskog sabora kojim je imenovan 24. svibnja 1994., Mihanović ističe kako je Tuđman najznačajnija povijesna ličnost "čovjek koji je u srcu imao Hrvatsku i koji je ostvario svoj i vjekovni hrvatski san o samostalnoj i suverenoj Hrvatskoj". U tome nije imao pomoć "ni većeg dijela svojih prvih suradnika", rekao je Mihanović prigodom promocije, dodavši kako je u knjizi istaknuo niz "osoba koje su odigrale negativnu ulogu od samog početka Tuđmanove ideje o slobodnoj i suverenoj državi". Kao najveće probleme s kojima se susretao predsjednik Tuđman, a koji su i danas "jednako snažni odnose se na jugonostalgicare, komunistički mentalitet i petu kolonu".

U knjizi se prikazuju i najizrazitiji pokretači događaja, koji su devedesetih godina, a i poslije, izazivali političke devijacije i krize. Psihogrami tih protagonista pomoći će nam da bolje shvatimo povijesnu ulogu Tuđmana u okruženju otpora i zatucane svijesti nekih političkih zaplotnjaka i koalicijskih štrebera u apokaliptičnim danima stvaranja hrvatske države.

'100 GODINA HAJDUKA' JURICE GIZDIĆA

Monografija "100 godina Hajduka" autora Jurice Gizdića zaključna je knjiga obilježavanja 100 godina kluba. Svojevrsna Hajdukova enciklopedija, kako su je nazvali ljudi od struke, sadrži 100 ilustriranih priča iz 100 godina, sve predsjednike, priču o hajducima, Starome placu, Kraljici lopte, mlađim naraštajima, Torcidi, hajdukovcima na Olimpijskim igrama, svjetskim i europskim prvenstvima, o trofeju Marjan, o susretima sa svjetskim državicima, državnim odličjima Hajduka, posjetu Juana Antonija Samaranca Hajduku, devetom seminaru UEFA-e koji je održan na Poljudu, hajdukovcima u Kući slave splitskog športa, priznanjima, ulicama i spomenicima koje se zovu po hajdukovcima, društvima prijatelja Hajduka, klupskim veteranima, Domovinskom ratu, stadionu u Poljudu, preoblikovanju, obilježavanju 100 godina... U monografiji se mogu pronaći i portreti svih tajnika, generalnih tajnika i direktora, svih trenera sa sezonama u kojima su vodili Hajduk, sastavi iz svih utakmica u službenim natjecanjima (prvenstva, domaći kup, superkup, europska natjecanja, prvenstva splitskog nogometnog podsaveza). Tu su i popisi nogometaša i strijelaca u službenim natjecanjima, popis svih prijateljskih utakmica, kao i popis svih nogometaša i strijelaca u 100-godišnjoj klupskoj povijesti. Hajdukova enciklopedija završava s portretima, brojem nastupa svih Hajdukovih A reprezentativaca svih država, sadrži i službene klupske značke, plakete, povelje...

Imanje – Međimurska županija – Čakovec

Imanje je smješteno između grada Čakovca (7km) i Varaždina (9km). Sastoji se od obiteljske kuće površine 330m² i gospodarskih zgrada površine cca 500m². Imanje se proteže na ukupno 30.000m². Detaljne informacije dostupne na e-mail: jcarovic@gmail.hr

croatia.hr

Did you know that the cravat originates from the Croats?

ZAGREB
Ilica 5 (Oktagon),
Kaptol 13

VARAŽDIN
Trg kralja
Tomislava 2

OSJEK
Županijska cesta 2

RIJEKA
Adamićeva 17

ZADAR
Široka ulica 24
(Kalelarga)

SPLIT
Mihovilova širina 7
(Voćni trg)

CAVAT
Hotel Croatia

DUBROVNIK
Pred dvorom 2,
Hotel Excelsior

'2Cellos' oduševio Mariborčane

Oduševljene reakcije izazvao je koncert čelista Luke Šulića i Stjepana Hausera u Mariboru, što je njihov prvi samostalni nastup u Sloveniji pošto su prije četiri mjeseca svoj izbor svjetskih hitova prerađenih za violončela izveli kao prateći sastav na koncertu Eltona Johna u Ljubljani. Ulaznice za koncert hrvatskog dueta "2Cellosa" u mariborskoj dvorani Tabor u koju se naguralo skoro 4.000 poklonika njihove glazbe iz cijele Slovenije bile su rasprodane još početkom tjedna, uz pedesetak akreditiranih novinara.

Mišo opet snima

Pali su prvi kadrovi za prvi spot prvog singla nove klape na našoj sceni, klape Rišpet. Nakon hitova koje je priredio za klape Intrade, Cambi, Iskon i druge, Pero Kozomara odlučio je to napokon učiniti i za sebe. U jednoj od pjesama pridružio im se Mišo Kovač s kojim su u Zagrebu snimili i spot: "Ja nisam ni znao kakva je pjesma. Ali sam vjerovao čovjeku koji je napisao tu pjesmu. Pogodio sam, pjesma je hit. To je klapa koja ide svojim putem, a ja sam to Peri Kozomari otpjevao zato što je to pomalo i moj stil. To je dobar tekst, osobito u usporedbi što se danas sluša na radiju", rekao je Mišo.

'Maksimalna večer' Maksima Mrvice u Lisinskome

Koncertna dvorana Lisinski ponovno je dobila čast da se njezinim redovima prožmu zvuci klavira kojim upravlja Maksim Mrvica. U sklopu Zvezdanog ciklusa Zagrebačke filharmonije Mrvica je ponovno sjeo za klavir na pozornici Lisinskog te priuštio svojim obožavateljima nešto sasvim posebno. Pune dvije godine nakon njegova posljednjeg nastupa sa Zagrebačkom filharmonijom na pozornici Koncertne dvorane Lisinski Maksim Mrvica odlučio je ponovno zadiviti zagrebačku publiku te joj prirediti i malo, ali slatko iznenađenje. Svjetski poznati pijanist izveo je u velikoj dvorani Vatroslava Lisinskog zajedno sa Zagrebačkom filharmonijom te zborom 'Ivan Goran Kovačić' pod dirigentskom palicom maestra Alana Bjelinskog svoje najpoznatije hitove poput "Child in Paradise", "Exodus" i "Nostradamus", ali i predstavio svoj najnoviji album "Appassionata" te njezin za sada najveći hit, a ujedno i prvi singl "Habaneru".

Maškare zaposjele Rijeku

U 29. međunarodnoj karnevalskoj povorci u središtu Rijeke predstavilo se i zabavljalo oko 8.500 maškara u gotovo 100 maškaranih skupina i sa 70-ak alegorijskih kola. Uz maškare iz Hrvatske, došli su i gosti iz Italije, Mađarske, BiH, Srbije i Slovenije te, u skupini studentske organizacije AIESEC, izaslanici iz cijeloga svijeta. Posljednji su u povorci tradicionalno nastupili Halubajski zvončari, njih 250. Nakon povorke organizirana je zabava za sve sudionike i posjetitelje, a na moru u riječkoj luci spaljen je Pust – lutka osuđena za sve loše u prošloj godini, čime je službeno završio ovogodišnji 29. riječki karneval. Međunarodna karnevalska povorka vrhunac je karnevalskih svečanosti na Kvarneru i Riječkog karnevala, koji je obnovljen 1982. kada su Korzom prošetale tek tri maškarane skupine.

Angelina Jolie u Zagrebu

Američka glumica Angelina Jolie u zagrebačkoj CineStar Areni predstavila je svoj redateljski i scenarijski filmski prvijenac *U zemlji krvi i meda*. Publiku je pozdravila na hrvatskom - Dobra večer, hvala. Organizatori su joj predali cvijeće, a puna dvorana poznatih gostiju jedva je čekala pogledati film koji je uzburkao cijeli Balkan. Poznata glumica razgovarala je s predstavnicima Ureda predsjednika, ali i grupama koje se bave razminiravanjem. "Razgovarali smo o mnogim stvarima, o potrebama regije. Ne samo o razminiravanju, već i o ekonomskim potrebama i problemima, o problemu zapošljavanja", rekla je Angelina. "Kada sam bila ovdje prvi put, bila sam na Brijunima i uživala sam u fantastičnoj večeri u teatru, to je bilo prekrasno. I moja djeca su uživala, plivala su i igrala se u parku", prisjetila se Angelina i obećala da će ovog ljeta ponovno doći u Hrvatsku.

Ophod buša u Mohaču

U mađarskome gradu Mohaču veliku pozornost domaći, ali i svjetske javnosti privlači pokladni običaj tamošnjih šokačkih Hrvata – ophod buša. Ovaj stari običaj koji je prije imao samo lokalni karakter posljednjih desetljeća postao je velika turistička atrakcija koja u taj grad u južnoj Mađarskoj privlači na desetke tisuća domaćih i stranih turista koji dolaze vidjeti dlakava i rogata čudovišta kako divljaju ulicama.

Uprizorena Bitka kraj Samobora

Na samoborskoj livadi Vugrinščak, podno feudalnoga grada Samobora, sedmi put održan je srednjovjekovni sajam koji obilježava Bitku kraj Samobora iz 1441. godine. Uprizorena je bitka između vojske kraljice Elizabete i poljskog kralja Vladislava Jagelovića, a organizira je Samoborski muzej, Turistička zajednica grada Samobora, Vitezovi zelingradski i Udruga 'Oživljena povijest'. Na livadi je bio postavljen vojni tabor s utvrdama, mačevaocima, strelčarima, kuburašima, konjanicima, oklopljenim vitezovima i ranaričkom službom, kao i mnogobojnim spravama poput katapulta, balista i vatrenih kugli. Prije same bitke razgovor suca, notara, cvajbara, patra i varoškog sluga uvodi publiku u događaj. Nakon bitke dolaze konjanici, vojskovođe i pratnja do kraljice te poraženi vojskovođa polaže zastavu i priseže na vjernost. Kaštelan objavljuje svima prisutnima da je bitka završila i da su pozvani na gozbu i veselicu. Jelo se dijelilo iz velikih kotlova kuhane kaše koja je pripremljena po starom receptu, a sve se odigravalo na srednjovjekovnom sajmu uz starinsku glazbu i ples.

Mirandolina u HNK

Komedija "Gostioničarka Mirandolina" talijanskog komediografa Carla Goldonija, koja na duhovit način pristupa vječnoj temi muške zaljubljenosti ženskom ljepotom, premijerno je izvedena pred punim gledalištem Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. Na slici su: Zijad Gračić, Marija Škaričić i Alen Šalinović.

IN MEMORIAM

Helga Vlahović Brnobić

Umirovljena spikerica, voditeljica i urednica Hrvatske radiotelevizije Helga Vlahović Brnobić umrla je u 68. godini nakon teške bolesti. Helga Vlahović rodila se 1945. u Zagrebu. Na Zagrebačkoj radioteleviziji zaposlila se 1964., dok je studirala njemački i engleski jezik te povijest umjetnosti. Godine 1966. postala je voditeljica zabavno-glazbenih emisija, a 1968. izabrana je za vođenje Međunarodnoga festivala glazbe u Sopotu u Poljskoj. Tri godine poslije vodila je glazbeni festival u Scheveningenu u Nizozemskoj. Od 1978. do 1980. organizirala je vrlo popularne Jadranske susrete, a od 1984. i 1988. glazbene i putopisne emisije 'Beč pozdravlja Zagreb, Zagreb pozdravlja Beč' i 'Dubrovnik-Stuttgart'. Zajedno s Oliverom Mlakarom vodila je Euroviziju (današnji Eurosong) 1990. u Zagrebu. Početkom Domovinskog rata Helga Vlahović počela je raditi televizijske emisije vezane uz rat. Na mjestu glavnoga televizijskog voditelja ratnoga informativnog programa ostala je do kraja rata 1995., a godinu dana poslije počela je voditi vlastitu emisiju o medicini 'Govorimo o zdravlju'. Gledatelji će je, među ostalim, pamтити i po izravnim prijenosima novogodišnjih koncerata iz Beča, a posljednji je za HTV komentirala prije samo dva mjeseca. Poslije 42 godine rada na televiziji, umirovljena je 2006. godine. Posljednji ispraćaj Helge Vlahović Brnobić bio je na zagrebačkom groblju Mirogoju. Na slici su: Ksenija Urličić, Jasmina Nikić, Vesna Spinčić Prelog i Željka Fattorini.

MARTIĆ SVLADALA SRPKINJU JANKOVIĆ

Najbolja hrvatska tenisačica, 21-godišnja Petra Martić, nije uspjela osvojiti WTA turnir u Kuala Lumpuru. Nakon što je u polufinalu svladala drugu nositeljicu, Srpkkinju Jelenu Janković sa 6-7 (5), 7-5, 7-6 (5) u susretu koji je trajao više od tri sata, predala je finalni dvoboj kvalifikantici s Tajvana Su-Wei Hsieh pri rezultatu 2-6, 7-5, 4-1 za Hsieh. Martić se u susretu protiv Janković neko-

liko puta vraćala s ruba poraza, nakon gubitka prvoga seta u drugi je krenula sa zaostatkom od 0-2, ali je uspjela ostvariti preokret i izboriti treći set u kojem je Janković povelu sa 4-1, a pri rezultatu 6-5 srpska igranica imala je i meč-loptu, ali Martić se uspjela izvući iz tih situacija i plasirati se u finale.

KOSTELIĆ OSVOJIO MALI GLOBUS I OZLIJEDIO KOLJENO

Ivica Kostelić još jedanput je deklasirao konkurenciju u superkombinaciji u Sočiju odnosno Krasnoj (Crvenoj) Poljani. S više od sekunde prednosti u izravnom dvoboju svladao je Beata Feuzu i obranio superkombinacijski globus. Povećao je i svoju prednost u ukupnom poretku na 70 bodova. Na žalost, nije bilo sve tako krasno. Ivica je u pobjedi ozlijedio desno koljeno. Uslijedila je operacija u Baselu i oporavak u Daruvarskim toplicama. Na sreću, Ivica se brzo oporavlja i već trenira. Njegov nastup nakon operacije očekuje se uskoro, možda već u Kranjskoj gori. Hoće li prednost Švicarca Beata Feuzu biti prevelika za obranu velikoga kristalnog globusa, saznat ćemo uskoro.

DIEHL OSVAJANJE SUPERBOWLA PROSLAVIO HRVATSKOM ZASTAVOM I ŠALOM

David Diehl, igrač New York Giantsa, zvijezda američkog nogometa i jedan od najplaćenijih igrača u ovom športu, nedavno je osvajanje u Super Bowl odlučio proslaviti hrvatskom zastavom i šalom Croatije iz New Yorka! Nakon pobjede u utakmici koju je pratilo stotine milijuna gledatelja diljem svijeta Diehl je podigao hrvatsku zastavu i ponosno se fotografirao s njom. Diehl, iako po ocu njemačkih korijena, posebno je ponosan na hrvatsko podrijetlo koje vuče po majci Hrvatice iz Lovreća pokraj Imotskog, a on je veliki navijač Hajduka. Ovog ljeta posjetio je Poljud gdje se fotografirao u Hajdukovu dresu, a posebno mu se svidjela trofejna dvorana splitskog kluba. Svoj nacionalni ponos Diehl pokazuje i tetovažama – velikim hrvatskim grbom na nadlaktici i hrvatskim natpisom 'Neuništiv'. Kaže da i ovog ljeta namjerava posjetiti Hrvatsku i za tu prigodu uči hrvatski kako bi s rođacima mogao govoriti na materinskom jeziku.

PORAZ HRVATSKE U MAKSIMIRU

U prijateljskoj nogometnoj utakmici u Zagrebu pred desetak tisuća gledatelja reprezentacija Švedske svladala je Hrvatsku s 3 : 1 (1 : 1), te su u četvrtome međusobnom dvoboju uspjeli ostvariti prvu pobjedu. Strijelci za Švedsku bili su Ibrahimović (13-11m) i Larsson (47, 69), dok je jedini pogodak u švedskoj mreži završio nakon autogola Jonasa Olssona (44). "Švedska nas je sinoć zaslužno pobijedila jer mi nismo bili maksimalno koncentrirani", izjavio je nakon utakmice izbornik Hrvatske Slaven Bilić. "Slično nam se dogodilo i prije četiri godine kada smo u Splitu u pripremnoj utakmici izgubili protiv Nizozemske. U svibnju nas očekuju tri tjedna priprema i ne sumnjam da ćemo na europskom prvenstvu biti taktički i tjelesno, a pogotovo psihološki spremni za nastup", rekao je Bilić.

SJAJNI KARLOVIĆ LANSIRAO HRVATSKU U ČETVRTFINALE DAVIS KUPA

Pobjedom nad Japancem Goom Soedom (7-6 (4), 6-1, 6-4), hrvatski tenisač Ivo Karlović zaokružio je savršeni vikend u Hyogou te lansirao Hrvatsku u četvrtfinale svjetske skupine Davis kupa. Gostovanje u Japanu u prvom kolu predstavljalo je veliki izazov za hrvatsku vrstu, kojoj je nedostajao prvi 'reket' Marin Čilić, ali iskusni Karlović u pravom trenutku podmetnuo je leđa i odigrao svoje najbolje nastupe za reprezentaciju. Zagrepčanin je u srazu s Japanom donio sva tri pobjednička boda, dva u pojedinačnim dvobojima i jedan u paru s Ivanom Dodigom. Nastup u 'zemlji izlazećeg sunca' potvrdio je svojevrсну renesansu u igri hrvatskog tenisača. Uz uobičajeno dominantni servis, Karlović je pokazao iznimno uvjerljivu igru i s osnovne crte, a kretanje po terenu i znalačko iskorištavanje 208 centimetara visine potvrdilo je da je Zagrepčanin naučio svoje fizičke predispozicije pretvoriti u svoju prednost. Nimalo stoga ne čudi izjava izbornika Željka Krajana koji je s pravom zaključio da bi se tog vikenda protiv Karlovića u iznimno velikim problemima našao bilo koji svjetski tenisač. Na dvoboj za polufinale u travnju hrvatski tenisači će putovati u Argentinu, u goste Juanu Marinu Del Potru, Davidu Nalbandianu, Juanu Monacu...

THE RESIDENCES AT DUBROVNIK
SUN GARDENS

Zadovoljite želju posjedovanja nekretnine u Dubrovniku, biseru Hrvatske

Iskoristite mogućnost posjedovanja jednog od etažiranih jednosobnih ili dvosobnih apartmana. Ovi potpuno opremljeni i profesionalno vođeni apartmani dostupni od 44 do 111 m² smješteni su u Dubrovačkim Vrtovima Sunca, resortu sa 5 zvjezdica koji se nalazi samo 11 km od stare gradske jezgre grada Dubrovnika.

Vlasništvo jednog od apartmana u ovom jedinstvenom resortu nudi Vam potpuni pristup svim dostupnim sadržajima. Dubrovački Vrtovi Sunca uz apartmane uključuju luksuzni Radisson Blu hotel, vrhunski Spa & Wellness centar, Sportski centar i teretanu, bazene, plažu te raznovrstan izbor restorana i barova koji nude domaću i internacionalnu kuhinju.

Cijene rezidencija već od **€170,000**

PREKRASNA HRVATSKA OKOM FOTOGRAFA

RAVNA GORA U HRVATSKOM ZAGORJU

Snimio: Filip Lučin (više fotografija prekrasne Hrvatske pogledajte na www.filiplucin.com)

